

KARINTHY FRIGYES
100 UJ HUMORESZK

NYUGAT-KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült Sólyom László köztársasági elnöki támogatási keretéből.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-140-9 (online)
MEK-16748

TARTALOM

Lekéstem a vonatot	A hőmérő
Hivatal	A súlyemelő
Előkelő összeköttetések	Súgó
Bezzegék	Kaland
Gumi	Isteni gondviselés
Tömeghisztériás vagyok	Üzlet és jótékonyság
Higgadt vagyok	Bátorság és szerencse
Nem vagyok itthon	Betörő a kasszában
Nem ő az	Orvoslat
Nem nekem köszöntek	Az úszó család
Dicsérik az embert	Vak félrevezet világtalant
Magamban beszéltem	Az elefánt
Figyelmeztetik az embert	Az udvarias kínai
Tessék pontosan kérdezni	Mahlzeit és Zaturek
Pikétakarót pancsolok	Holló mossa a fiát
Akkor és oda	Nepenthes
Uj Hány Jánosok	Napoleon vége
Pillanatnyi pénzzavar	Humoristák világszövetsége
Uri barátom	„Bármely elfogadható áron”
Tizennyolc évének üde bájával	Tudományos népdal
Ajaknégerek	A week-end világtörténete
Harisnyakötő	Szerelmi levelező 1934
Felöltözve látta Flórát	Miért nem megyek orvoshoz
Rendőr	Miért megyek orvoshoz?
A kesztyű	Kis üzlet
Kritika	Dinnye
Megbüntette az Isten	A technika vívmányai
Személyzet	Bábel
„Keep smiling”	Csatlakozom a rákellenes mozgalomhoz
Sakkozók	Ruhatár
A vállalkozó	Őszi úridivat
Beszélgetés egy asztallal	Tavaszi divatlevél
Cifra szűrőm	Ne felelj az asszonnyal
Vicces házigazda	Ellen-Allan
Lopott árú	Papagájkor
Cigány-infláció	Habsburgok
Megbízható társat keresek	Rejtvények
A sarkutazó	Az ikrek
Korszellem	Szavak
A haladás fokmérője	Hétfejű sárkány
A világ legbutább gyereke	Mennyei Höfer
„Kijelentetlen mindenek élén”	Multak Vátesze
Sagen Sie es in ihrer Muttersprache	Egy újfajta halhatatlanság
Stenmencs meghal	Szabadalmi irodám
Nógrádverőcei legenda	Pletykográf
Kutyavásár	Kalap nélkül
Teve	Gáz
Dux, ducis	Csacsenek iskolája
A tavalyi hó	Balkáni közmondások
Dadogó	Apám

Lekéstem a vonatot

Ezt bizony így szokták mondani, bár - szerintem - pusztá előítélet az egész: azt is lehetne mondani, hogy a vonat megelőzött, nem várt meg, megszökött előlem, de persze az emberek hajlamosak rá, hogy inkább a vonatnak higgyenek, ha pontosságról van szó és nem nekem, eleven értelemnek, aki szabatos számtani művelettel állapítottam meg, hogy még kényelmesen bemehetek a teniszlabdákért is, egy Estet is vehetek és telefonálhatok is, még mindig marad öt percem és öt perc alatt a taxi kétszer megcsinálja azt a kis utat. A taxin nem is múlt, nem tehetett róla, hogy a közlekedési rendőrök öt perc alatt tizenkétszer állították meg, amiből rögtön sejtettem, hogy baj lesz.

Látták már önök egy vonat utolsó kocsijának a hátát, úgy körülbelül ötvenméternyi távolságból? Mondhatom, kellemetlen látvány. Széles és szemtelen hát és mintha röhögne, vagy számárfülekét csinálna, ahogy egyre kisebb lesz az összeolvadó síneken. S ami a legborzasztóbb, az ember nem tudja levenni róla a szeméit - az ember leteszi a két bőröndöt, a kicsit meg a nagyot, meg azt az újságpapírba bugyolált vacakot a sín mellé és nézi a vonat hátát, míg el nem tűnik, holott oly kevésbé valószínű, hogy megfordul és visszajön. Csak mikor végleg eltűnt, sóhajt egyet az ember és megkérdezi a vasutast, mikor megy a legközelebbi? S amikor megtudja, hogy másfél óra múlva, fogja a bőröndöket és azt a vacakot, beteszi a ruhatárba és kimegy a Teréz körútra.

És azon tündök, hogy most mit tegyen. Másfél óra kevés hozzá, hogy valamihez foghasson és sok, hogy egy helyben álljon, vagy leüljön a padra. A család kint van a nyaralóban, nincs a közelben ismerős, kávéházba se érdemes bemenni, ilyenkor, kánikulában, rendes ember nincs Pesten, aki itt van, az mérges és elkeseredett, kár szóbaállni velük.

És ahogy sétálok a forró körúton, egyszerre furcsa érzésem támad.

Ráeszmélek a helyzetre: lakható lakásom nincs a városban, családom máshol tartózkodik, ismerőssel se igen találkozhatom. Poggyászsom a pályaudvaron, másfél óra múlva elutazom.

Világos, miről van szó. Átutazóban vagyok, egy idegen nagyvárosban.

S ekkor, váratlanul, érdekessé válik a Nagykörút és az Oktogon és az emberek és a csilingelő villamosok. Az *idegenség* pezsdítő izgalma fog el. Vizsgálom a típusokat, próbálom ellesni a beszélgetők szavát.

A rendőrt hosszan és szakértelemmel figyelem és megállapítom, hogy sokkal fegyelmezettebb, mint nálunk, Arkansasban.

S amikor, vagy egy óra múlva, az Abbazia előtt megkérdezek egy hordárt, hogy merre jutok legközelebb a nyugati pályaudvarhoz, rajtakapom magam, hogy így mondtam „nyugáti”.

A hordár határozottan észre is veszi az idegen akcentust és németül válaszol.

Hivatal

Bocsánat, hogy személyeskedem, de alábbi esetet s az ő tanulságát nem tehetem közkinccsé anélkül, hogy Szerény Személyemet, E Sorok Íróját kihagyjam belőle, lévén Igénytelen Illető a tragikus hőse történetnek és tanulságnak egyaránt.

Tehát képzeljék el Alázatos Alakomat egy nagyforgalmú hivatalban, ahol alá kell írni valami nyomtatványt egy ablak előtt - sokan szoronganak és ácsorognak, kezükben e nyomtatvánnyal, türelmetlen nyaknyujtogatással várokoznak, hogy sorrakerüljenek. Az ablak mögött rosszkedvű hivatalnok üti a pecsétet, nem rokonszenvez túlságosan csődülő ügyfeleivel, legalább annyira únja őket, mint ahogy ők únják az egész ügyet. Ennek megfelelően többször keményen rászól a heveskedőkre:

- Ne tessék tolakodni. Várjon a sorára.

Mikor a lassan vonagló emberkígyó, ahogy nyeli a méteres távolságokat, közeledik az ablak felé Jelentéktelen Jelenségemmel s már csak négyen vagy öten állanak előttem, magam sem tudok ellenállni a türelmetlenségnek, melyet a hátulról erőszakoskodók nyomása is fokoz, furakodok egyet. A hivatalnok észreveszi és nem kerülöm ki végzetem, erélyesen rámkiabál:

- Ne tessék tolakodni. Várjon a sorára.

De ugyanabban a pillanatban észreveszi a nyomtatványon, amit lobogtatok, Szemérmes és Igénytelen Nevemet.

Abban a pillanatban, mintha elvarázsolták volna, elpirul, átszellemült mosoly fut át zord vonásain. Még fel is emelkedik kicsit a helyén, mintha át akarná adni.

- Talán... talán a híres író... rokona...? - suttogja egészen meghatva, rajongó tekintettel.

Kiegyenesedem.

No hiszen - villan át rajtam, kár volt nem előbb szólni. Itt annyira tisztelnek, hogy már a rokonomnak is külön bánásmód és kivételezés dukál - mit fog ez szólni, ha megtudja, hogy izé, úgyszólván... ezüst tálcán nyújtja a pecsétet, legalább is.

- E... e... nem kérem... én magam vagyok az... - vetem oda könnyedén, kissé orrhangon.

Mire a hivatalnok visszaül a helyére, iratai fölé hajol és anélkül, hogy rámnézne, erélyesen rámkiabál:

- Hát ne tessék tolakodni. Várjon a sorára.

*

Önök csodálkoznak. Én is csodálkoztam. Egy hétig törtem a fejem a rejtvény megfejtésén.

De most már megfejtettem.

A dolog világos.

Akinek olyan előkelő rokona van, mint Szerény Személyem, avval lehet kivételezni - de milyen előkelő rokona van Szerény Személyemnek?

Előkelő összeköttetések

- Ne féljen semmit, - mondta a viceházmester a kéregetőnek, jóindulattal veregetve meg a vállát - szólok a házfelügyelő úrnak, hogy magát kivételesen, mindig engedje fel. Bízva rám, egy szavamba kerül - tegnap is mondta, tudod János, neked nem tudok semmit megtagadni.
- Na jól van, - mondta a házfelügyelő a viceházmesternek - majd szólok a Fukar úrnak a harmadik emeleten, hogy magával csináltassa meg a betört ablakot, minek keressen az üveges, nem igaz?
- Persze, persze - mondta Fukar úr a házfelügyelőnek, jó volna magának a liftátalány. Nézze, én beszélek Göndörrel, a bankból, a ház ügyis a banké, meg fogom neki mondani, kérlek Béluskám, fogom mondani, csináljatok valamit ezzel a liftátalánnyal, szólhatnál a...
- Nem olyan nagy eset, - mondta a cégvezető úr Fukar úrnak - maga kaphat közvetlen átutalást is Bécsből, csak szóljon nekem, sok ilyet elintéztem már, az osztályigazgatónak szól az ember, ugye, kérlek, igazgató úr, lennél szíves, no de kérlek Béluskám, szót se érdemel...
- Hát jó, - mondta az osztályigazgató úr a cégvezetőnek - még ez egyszer kivételesen megteszem, hogy megemlítem a kérését a Vezérnek. Pénteken együtt ebédelünk a Vezérrel a Svábhegyen, tudja, a kis villájában, ha adódik egy alkalmas pillanat, megemlítem a dolgot... no igen, tudod kérlek, méltóságos uram...
- A dolog úgy áll, - mondta a vezérigazgató úr az osztályigazgatónak - hogy én erről az állami kölcsönről beszéltem már az államtitkár úr öméltóságával, de ő óvatosságot ajánlott, őszintén megmondom, bár ő diszkrécióra kért... neked megmondhatom, Lajoskám, mondta az államtitkár úr, tervbevettük a dolgot, de őszig jobban teszitek, ha nem forszírozzátok, ősszel aztán én magam szólok neked, Lajoskám, hogy most kell ütni a vasat...
- Kétségtelen, - mondta az államtitkár úr öméltósága a vezérigazgatónak - én már februárban megmondtam a kegyelmes úrnak, hogy ezzel a vámüggyel komplikációk lesznek... de tetszik tudni, a kegyelmes úr milyen, most erre nem érünk rá, Ödi fiam, te csak várj a sorodra - ennyit mondott nekem, de biztos vagyok benne...
- Kitünő barátom, a miniszterelnök, - mondta a kegyelmes úr az államtitkár úrnak - ezen a ponton teljesen osztja a véleményemet, hogy ugyanis...
- Biztosíthatlak kérlek, - mondta a miniszterelnök - hogy az a tökéletes megértés, amit a kancellárnál tapasztaltam, politikai, csakúgy, mint gazdasági kérdésekben s tárgyalásunk közvetlen modora...
- Kedves barátom, - mondta a kancellár a kormányelnöknek - mihelyt a Vatikánból visszatérek s a függő kérdéseket őszentségével elintéztük, erről is beszélgethetünk majd...
- Légy nyugodt, fiam, - mondta a pápa a kancellárnak - ma reggel lelki gyakorlataim közben meghallgatást találván az Úrnál, így szólott hozzám: békét akarok a Te néped számára s minden népek fejedelmei fogjanak össze...

Bezzegék

Egyszer már meg kell írni Bezzegéket. Egyszer már föl kell világosítsam valamennyi boldogtalan férjet a világon erről a Bezzeg-misztifikációról, amivel századok óta keserítik az életét, - amivel betömik a száját, gúzsbakötik és elkábítják és fejbevágnak, ha moccanni mer, amivel megelőzik és profilaktikusan lehetetlenné teszik a világ minden férjének egyesülését a nagy forradalomban, aminek régen ki kellett volna már törni, ha ez a Bezzeg-dolog sok minden egyéb visszaéléssel egyetemben nem forgácsolná szét a mélységekben forrongó elkeseredés robbantó erejét.

Ne tegyen úgy, szerencsétlen férjtársam, mintha ön nem tudná, miről van szó, mintha ön nem ismerné Bezzegéket. Ön összehúzza a szemét, gondolkodik, hm - a szó határozottan ismerős, úgy-e, csak nem jut az eszébe? Dehogyan nem jut az eszébe, csak nem meri bevallani - talán még önmaga előtt is tagadja. Persze, mert azt hiszi, hogy ez valami speciális dolog, hogy ezt csak az ön gyöngesége és tehetetlensége tette lehetővé, egyéni nyavalya ez, amit legjobb elhallgatni, eltussolni, - hogy más, erős, egészséges, öntudatos férj nem ismeri Bezzegéket - nem ismeri, nem tudhat róla ebben a vonatkozásban, hiszen...

Hiszen ez az erős, dolgos, öntudatos, valódi férj éppen az a bizonyos, aki önöknél Bezzeg úr szerepét játssza! Vagy mit kerülgetem sokat a dolgot, - kimondom kereken, mint aki már rájött a nagy titokra - én nagyon jól tudom, hogy önöknél én, én, éppen én vagyok a Bezzeg úr, az ön házasságát én teszem tönkre, mint példakép és összehasonlítási tárgy, - tönkreteszem és elnyomom önt, minden mozdulatommal, minden lélekzetvételemmel, azzal, hogy a világon vagyok, hogy dolgozom, hogy kénytelen vagyok robotolni és élni. „Bezzeg Kovácsik (nevezük így szerénységemet) nem lopja a napot” - mondja az ön felesége. - „Kovácsik dolgozik, erőlködik, csinál valamit, mindenütt ott van, ahol érvényesülni lehet, feltűnni, előremenni - azért van a feleségének rendes ruhája, azért mehetnek minden nyáron külföldre.”

És ön hallgat és nyeli az epét, boldogtalan és titokban gyűlöl engem, mert én vagyok önöknél Bezzeg és az én szerény családom az önök Bezzegék-je, akiknél minden rendben van, minden jól megy, bezzeg, mivel én, Kovácsik, mintaférfi és mintaférj vagyok, önöknél pedig azért megy minden rosszul, mert bezzeg ön nem olyan ember, mint bezzeg én.

Ön gyűlöl engem - rosszul teszi! Sugok valamit önnek, de vigyázzon, hogy meg ne hallja a felesége. Ha megtudja az igazságot, az ön haja égnek mered és hangosan felkiált és talán végre mégis rászánja magát, hogy gyűlölködés és irigykedés helyett inkább összefogjunk és csináljunk valamit ez ellen az átkozott bezzegizmus ellen.

Ember! tudja hát meg, értse meg - minálunk is van egy Bezzeg úr, az én feleségem is minden második mondatát így kezdi, hogy „Bezzeg...” Amikor kicsit nyujtózkodni szeretnék, amikor eszembe jut, hogy a világra én is élni születtem, mint a lepke, vagy szitakötő - nem gürcölni és erőlködni és harcolni és küzödni és kellemetlen dolgokat dolgozni. És tudja, hogy kicsoda képviseli nálunk Bezzeg urat?

Ön, uram, ön, éppen ön, csakis ön, ön és kedves neje, Bezzegné önnagysága.

Bezzeg, mondja a feleségem, a Kucséra (már mint ön) annál ilyesmi nem fordulhat elő, hogy elseje körül gondjai vannak. Mert a Kucséra komoly ember, aki nem ábrándozik és nyafog, mint te, hanem hivatalt szerzett magának, mert annak a családjára is fontos, mert az tisztában van vele, hogy neki felesége és gyermekei vannak és kötelességei a családjával szemben - amiről te mindig újra megfeledekezel az önzésedben, amikor valami felelőtlen kamasznak képzeled magad, aki futkározhatik az ábrándozásai után.

Érti most már, Bezzeg úr?

Nem gondolja, hogy ezen segíteni kellene?

Attól tartok, hogy hiába.

Az ön felesége, ha ez az írásom a kezébe kerül, azt fogja mondani: „Bezzeg Kovácsik (már mint szerénységem) dolgozik, erőlködik, csinált valamit - látod, megint cikke jelent meg az ujságban, akármilyen marhaság, fő, hogy megfizetik, - azért van a feleségének”... stb.

Reménytelen ez a dolog, Bezzeg barátom.

Gumi

- Vedd le azt a cérnát a kalapodról...
- Dehogyan veszem, ez nem cérna, ez kell ide.
- Mi az a vacak?
- Ez? Ez kalapvédő. Szél ellen. Nagyon praktikus. Gumizsinór, ideerősítve a kalap széléhez, a másik vége a gomblyukba jön. Gumi kalaptartó.
- Gumi kalaptartó? Ez meg miféle hülye szó? Semmi értelme.
- Miért? Ugy mint gumi nadrágtartó!
- Az más. Az egy elfogadott szó.
- Ez is. Ugyanazt jelenti. Az a nadrágot tartja, ez meg a kalapot.
- Akkor is helytelen. Ha a kalapot tartja, mint gumi, akkor sem lehet elől a gumi és hátul a kalap, mert ha azt mondod, gumikalaptartó, akkor az ember egy gumikalapra gondol, amit valami tart, már pedig a te kalapod nincs gumiból.
- Hát akkor hogy kellene mondani?
- Magyarul, úgy hogy szabatos legyen. Kalap gumitartó, esetleg.
- Kalap gumitartó? Vagyis, úgy gondolod, hogy a kalapnak a gumiját tartja. Vagyis a kalap ugyan nincs gumiból, de van rajta, valahol, minden ok nélkül, egy nagy darab gumi és ezt valami tartja, hogy le ne essen a kalapról. Jól tudsz magyarul, mondhatom.
- Hát kérlek, akkor hogy?
- Nagyon egyszerűen. Tartó kalapgumi. Tartó, ami kalapot tart és gumiból van.
- Macskát. Tartó kalapgumi, hát még mit! Ez egyenesen azt jelentené, hogy van valahol egy gumi és azt egy kalap tartja. Akkor miért nem mingyárt gumitartó kalap?
- Gumitartó kalap? Várj csak, ez nem is rossz! Tartógumi kalap is lehetne, illetve tartó, illetve kalap, illetve tortagumi... hogy is van?
- Hopp! Megvan! Kolumbusztozás, olyan egyszerű! Kalaptartó gumi! Hogy erre nem jöttünk rá! Gumi, ami kalapot tart! Hová szaladsz?
- Hagyj békén, a fene egye meg, elszakadt a gumi, ott viszi a szél a kalapom!

Tömeghisztériás vagyok

Már megmondtam, hogy én higgadt vagyok, őrzöm a higgadtságomat, ahogy a kormány tanácsolta, mindent igen higgadtan csináltam és vártam legalább az elismerést, hogy majd kapok egy levelet, vagy izennek, na jól van, szerencséd, hogy megőrizted, különben menten zöldbékává változtattalak volna, így azonban neked adom a lányomat és a fele bankbetétedet, ami mégis csak valami.

Ehelyett, mikor éppen azon voltam, hogy most már beviszem megőrzött és összegyűjtött higgadtságomat és legalább nyugtát kérek róla, ha már nem lehet rögtön kiutalni az ígért ellenértéket - helyett egyszerre csak azt hallom, hogy csipiszt, nem kapsz semmit, mindent elrontottál, te vagy az oka az egész bajnak, te rókáztad le a nagybögőt és miattad jár a banda télen-nyáron szalmakalapban, mert tömeghisztériás lettél.

No de kérem, ezt nem lehet csinálni, egyik napról a másikra - most egyszerre tömeghisztériás lettem?

Én nem vettem észre semmit, de ha sokat mondják, még elhiszem.

Én azt hittem, mikor reggel többször kopogtam a pincérnek, hogy hozza már azt a kávé, mert nem hozta a kávé - én azt hittem, hogy éhes vagyok. Üsse kő, lehet, hogy nem voltam éhes, csak tömeghisztériás.

És mikor be akartam váltani a tízpengőt és senki nem akart aprópénzt adni és találtam végre a zsebemben egy pengőt, tehát eltettem borotválkozásra és nem gurítottam be karikás ostorral a kincstárba - én azt hittem, hogy akkor ezt óvatosságból tettem, hogy tudjak majd borotválkozni. Most már tudom, hogy tömeghisztériából.

És mikor este egy teherkocsi félrelökött és beestem a Dunába és ott kapkodni kezdtem és még szóltam is egy arramenőnek, hogy nem lökné-e idebb azt a szalmaszálat - én azt hittem, hogy ezt fuldoklásból tettem, de hát úgylátszik ez is csak tömeghisztéria volt.

És most egyszerre úgy érzem, hogy mindenki higgadt és nyugodt körülöttem, csak én vagyok ilyen félbolond, minden bajoknak oka.

Nagyon szégyellem magam, hogy ilyen bajt csináltam. Hm, hm. Már minden rendben volt, konszolidálódtunk volna, rendbejött volna az ország - és tessék, most az utolsó pillanatban, kitör rajtam a tömeghisztéria és egyszerre megint mindent elrontottam.

Lám, ilyen veszedelmes lehet egy ember.

Ha történetesen tömeghisztériás, mint én.

Egy ilyen szegény, elhagyott, kiközösített tömeghisztériás.

Az egyetlen tömeghisztériás a világon.

Higgadt vagyok

Én mostanában higgadt vagyok.

Nem tudom, hogy vannak vele önök, megőrizték-e a higgadtságukat ezekben a nehéz napokban, mikor sok mindent bajos megőrizni, amit azelőtt őrizni se kellett, mégis megvolt.

Bizony, előfordult velem is azelőtt (az ember olyan szórakozott!), hogy nem őriztem meg a higgadtságomat. Mit tagadjam, én bizony elmentem sétálni, néha csak úgy, minden cél nélkül és a higgadtságomról megfeledkeztem, senki se őrizte a higgadtságomat, ott feküdt a naktaszlin, isten csodája, hogy el nem lopta a takarítóné.

No de szerencsére, éppen jókor jött a miniszterelnök úr intő szava, hogy mindenki őrizze meg a higgadtságát, ezekben a nehéz napokban.

Nagyon is igazsága van, kérem, nem lehet eléggé hangsúlyozni kérem. Én mingyárt szót fogadtam és attól a perctől fogva egyebet se csinálok, mint hogy a higgadtságomat őrzöm. Azt a keveset, ami maradt. Mert mi lenne, most tessék elgondolni, ha az se maradna.

Hát amint így őrzöm a higgadtságomat, azt mondja a sógor, no szerkesztő úr, szerkesztram, usgye, tessék ugrani onnan, mert a fejére szakad az a repedt fal. Mondok, ugorjon maga, vagy fogja addig a falat, mint egyszeri kőműves a kéményt, míg a másik elszaladt a bérért. Én innen nem mozdulok, én a higgadtságomat őrzöm. Ki őrzi, ha én nem?

Mert képzelje, micsoda pánik törne ki, ha nem őrizné mindenki a higgadtságát. Hallottunk már ilyet. Hogy például kigyulladt a színház, az emberek nem őrizték a higgadtságukat, kérem, kitört a pánik, egymást taposták agyon az emberek. Ha lett volna valaki, egy bátor, erős férfi, aki figyelmezteti a közönséget, hogy maradjon higgadt, mindenki nyugodtan a helyén maradt volna, míg le nem ég, földig a színház. Persze, a közönséggel együtt. De azért az mégis más.

Hiszen nem mondom, volna nekem egyéb dolgom is, el kéne intézni azt az izét, mert nem vagyok biztos benne, vajjon a hitelezőim is meg fogják-e őrizni a higgadtságukat oly mértékben, ahogy én velük szemben megőrzöm. Dehát mit tegyek. Egész ember kell az én higgadtságom megőrzéséhez. Nem bízhatom másra.

Munkafelosztás van most, kérem.

A bank a pénzünket őrzi. Mi a higgadtságunkat.

Megjegyzem, én szívesen cserélnék.

Nem vagyok itthon

Ez egy kínos kérdés.

Egyszer már végezni kell vele. Őszintén, egyenesen. Nyíltan bevallani. Talán kialakul végre egy új társadalmi konvenció, az egyéni integritás védelmének új formája, mely nem kényseríti rá az embert, hogy hazudjon.

Mert egyelőre hazudni kell. Azt kell mondani, hogy nem vagyok itthon, ha nem akarok fogadni valakit. Ha nyíltan kiüzenném neki, hogy itthon vagyok, de egyedül óhajtok maradni, dolgom van, rossz kedvem van: száz közül kilencvenkilenc megharagszik, sértve érzi magát. Hiába magyaráznám, hogy én nagyon szerethetem és szívlelhetem és becsülhetem őt, attól, hogy most nem óhajtok beszélni vele, hogy lehetnek esetek, mikor *éppen azért* nem óhajtok beszélni vele, mert szeretem és becsülöm és nem esnék jól, ha testi vagy lelki pongyolában kellene mutatkoznom előtte, rosszkedvűen, szórakozottan - hogy nem *én* nem akarom látni őt, hanem azt akarom megakadályozni, hogy *ő* lásson engem.

Udvariasságból el kell követni a nyílt elküldésnél sokkal nagyobb udvariatlanságot: le kell tagadni magát az embernek, amivel két embert sértek meg - őt, akinek hazudtam és magamat, aki hazudok. Milyen kínos érzés.

Az ember ül az íróasztal előtt, heverész a díványon. Csöngetnek, a szobalány kinyit, aztán óvatosan dugja be a fejét (már be van dresszírozva). „Kérem, Ezésez úr, itthon tetszik lenni?” Pár másodpercnyi kényelmetlen tünődés, összehúzott szemmel. Mérlegelni, érdemes-e? Nem érdemes. Az ember lehalkítja a hangját. „Nem vagyok itthon!” A szobalány bólint. Tessék. A harmadik, aki előtt szégyelni kell magam. Egyszerű parasztlány, akivel ezzel büntársi viszonyba kerültem. És feszengve, kínosan figyelek az előszoba felé: „A nagyságos úr nincs itthon”. Látom a látogató arcát, ahogy töpreng, gyanakodva nézi jólismert kabátomat a fogason. „Hm - nagyon sajnálom. Mikor szokott itthon lenni...?” Utálatos helyzet.

Legtöbbet a szobalányok és szegény feleségek szenvedik el, akiknek, mint előőrsöknek és horchposztoknak minden tíz percben személyesen kell találkozni az ellenféllel, kézitására szállni vele, vitatkozni, magyarázni a nyitott ajtóban, vagy a telefónnál, miközben kettős szerepet játszva, kezükben a kagylóval, suttogva veszik fel az utasítást tőlem, aki a másik kagylót fogom, de nem beszélhetek, mert hiszen nem vagyok itthon.

És kétségbeesetten vitatkozunk.

Ő (suttogva): Mit mondjak neki?

Én (suttogva): Nem vagyok itthon.

Ő (suttogva): Hát hol vagy?

Én (suttogva): Ne ordíts úgy! Meghallja!

Ő (hangosan): Az uram nincs itthon.

A hang: De hiszen tíz perccel ezelőtt mikor fölhívtam, azt üzente, hogy öt perc múlva...

Ő (kétségbeesetten néz rám, intek, hogy hazudjon akármit, de gyorsan): Ja, igen, éppen most jöttek érte, autón...

Az emberért éppen jönnek autón, ugy-e? Mit lehet tenni? Fantasztikus történeteket kell kigyalni, egész regényeket, amikben autók, öngyilkos osztálytársak, haldokló nagybácsik, éppen most született hármás ikrek szerepelnek.

És ezek még az egyszerűbb esetek, a mindennapos letagadás megszokott technikája. Amikor van valaki, aki nevünkben ugyan, de mégis helyettünk hazudik.

Hát mikor váratlan helyzet elé állítja az embert a gonosz véletlen.

Mikor én magam nyitom ki az ajtót például. Még istenes, ha a látogató nem ismer személyesen. Annak nyugodtan mondhatom, hogy a nagyságos úr elment, de velem, mint hű inasával, azt üzeni, hogy... Vagy egyszerűen letagadom az egész lakást. „X. Y.? Az, kérem, egy emelettel feljebb lakik”. Ilyenkor csak arra kell ügyelni, hogy szórakozottságomban úgy ne járjak, mint a viccbéli kisfiú, aki a telefonba, melyen át azon érdeklődnek, miért nem jött iskolába; a gyanakvó tanító kérdésére, hogy ki beszél ott, siránkozó hangon ennyit felel: „A papám!”

Álszakállról mindenesetre gondoskodni kellene, az óvatos letagadónak, ha személyesen nyitja ki az ajtót. Hátha ismerős jött. Aztán arra is vigyázni kell, hogy a látogató ne lásson meg az ablakban, vagy ne találkozzon velem, néhány perc múlva, a kapuban, amint éppen sietek el hazulról. Mert vannak gyanakvó és ravasz látogatók, akik nyomoznak, nem hiszik el. A leg-radikálisabban Guthi Soma intézte el a kérdést, aki azt izente ki: „Éppen most mentem el, ha nagyon szalad, még utolér!”

Legjobb mégis azt mondani, hogy meghaltam és vidéken vagyok eltemetve.

Még a síromat se keresse.

Nem ő az

Ez is egyike azoknak az apró igaztalanságoknak, amiket lelkünkben követünk el - jó az effélére ráeszmélni, megnyugtatni magunkat, hogy nem is vagyunk olyan áldott jótét lelkek, ahogy képzeljük: az a pár pofon, a sorstól, nem ártatlant sujt.

Hogy fel vagyunk háborodva azon az ókori, barbár szokáson, amikor a mérges podeszta fejét véteti a veszett csata hírhozójának, - mit tehet róla, szegény, nem igaz? Pedig naponta magunk is elkövetünk hasonló gonoszságot, ha csak gondolatban is, nem lévén megfelelő hatalom birtokában. Haragszunk felebarátunkra, akinek egyetlen bűne, hogy ránknézve kellemetlen képzet-társulás fűződik személyéhez, anélkül, hogy valami köze volna hozzá.

Vagy még ennyi se.

Haragszunk rá, mert véletlenül nem ő az, akire, helyette, számítottunk. Haragszunk rá, a legigaztalanabb, legsértőbb, legembertelenebb okból: azért, mert önmagával azonos és nem mással.

Haragszunk rá, ami az új lélektan szerint egyenlő a halálkívánsággal. Állati ösztönünk egyszerűen megölné, ha lehetne.

Tömeggyilkosságra volnánk képesek, adandó helyzetben. Egyszer, egy előadásomon, amire hiú voltam, kevés közönség jelent meg. Kevesen voltak, de csupa lelkes, jóakaró hallgató, önzetlen híveim. Mégis, megjelenvén a pódiumon, első ösztönöm az volt, hogy rájuk förmedjek s alaposan összeszidjam őket, amiért ilyen kevesen vannak. Szégyelhetik magukat, hogy nincsenek többen. Az egész előadás alatt haragot és megvetést éreztem, az arcokon pedig rejtett rosszindulatot véltem fölfedezni. Csak azért jöttek, hogy megmutassák nekem, milyen kevesen jöttek. Még szerencse, hogy csak ennyien vannak, a hiányzók nyilván tapintatból nem jöttek el, hogy ne lássák ezt a szégyent. Milyen kedves tőlük! Rémes elgondolni, hogy zsúfolt ház lehetne tanúja ennek a harmadháznak.

Mindez arról jut eszembe, hogy ma jöttem rá, miért ellenszenves nekem egyik ismerősöm. Három éve ismerem, mindig rosszat beszélek róla, azt hiszem, ártottam is neki.

Az illető kedves, szerény, mosolygó úriember, a légynek se vét. Mégis valami alattomoságot szagolok rajta. Most jut eszembe, honnan datálódik ez az érzésem.

Egyszer, három évvel ezelőtt, másodszor beszélve vele életemben, kedvesen, szerényen és mosolyogva, minden sértődöttség nélkül figyelmeztetett, hogy összetévesztettem valakivel.

Nem nekem köszöntek

Jobb ezeket az apró lelki sérüléseket nyíltan beismerni, mint eldugni, besöpörni az emlékek szekrénye alá, ahol aztán rothadni kezd s az ember nem tudja, mitől rosszkedvű és ingerlékeny egész nap.

Megyek az uccán, véletlenül valami kellemes képzet következtében túrhető a lelkiállapotom, nem is vagyok én olyan utolsó ember, gondolom magamban, mégis csak vagyok valaki a társadalomban, esetleg akad olyan ember is, aki tisztel, sőt ami sokkal fontosabb, szeretnek is, lám, ez a szembejövő úr milyen szeretettől és becsüléstől sugárzó szemekkel kapja le előttem a kalapját, milyen kedves, nyíltarcú, becsületes ember, hirtelenjében nem jut eszembe, honnan ismerem, no de mindegy, fő hogy ő ismer engem - s már túlradó barátsággal kapom le én is a kalapom, még mosolygok is abba a kedves, jóságos és tiszteletteljes arcába, hajlandó volnék akár megállni és elbeszélgetni egy kicsit, ha neki ez örömet okoz, van egy ilyen féloldali mozdulatom is - de mi ez?

A köszönő úr elmegy mellettem, most látom, nem is az én szemembe nézett, még lent van a kalapja és a hátam mögött jön egy idegen úr, valami hivatalnokféle, az is megbiccentette a kalapját és leereszkedően fogadja a köszönést, ami *neki* szólt, nem nekem - és a köszönő úr alázatosan bólogat neki és még ott az arcán az előbbi hülye, ellenszenves vigyor.

De egy útálatos fráter.

Most mit tehetek?

A kalapom már levettem, ezt valahogy el kell kenni, ezt a mozdulatot - lopva nézek körül, nem tud az ördög ilyenkor valami ismerőst idehozni, akire ráalkalmazhatnám? De hisz én különben is le akartam venni a kalapom, a fejemet szellőztetem, mit bámulnak? igenis, szellőztetem, látják, nem is teszem vissza a fejemre és különben is, itt a kalap bélésében meg akartam nézni ezt a cédulát, azért vettem le.

És még istenes, ha egyedül vagyok.

De ha kettesben vagyunk és ilyenkor esik a blamázs?

Ilyenkor legjobb visszafordulni és erővel megismerkedni a másnak köszönővel, esetleg kölcsönt ajánlani fel, hogy hallgasson és tegyen úgy, mintha nekem köszönt volna.

Dicsérik az embert

Ez is egy ilyen tanulságos dolog. Az embernek általában jólesik, ha dicsérik, mirevaló volna az a kis hiúság.

De most képzeljék el Smetz urat.

Már a külseje is olyan, hogy az ember szívesebben látná, ha úgy egyedül, valahogy félrehívna az embert Budán, ismeretlen utcában és ott dicsérné. A ruhája zsírpecsétetes, a szakálla háromnapos, még a szemüvegén is el van törve az egyik üveg.

És nem hív félre, hanem, mondjuk, álldogálsz nagyobb társaságban, úriemberek közt, csupa jóbarát közt, vagy mondjuk, az írói klub egyik exponált szegletében üldögélsz a bőrkároszékben és csupa kedves kollégáddal vagy együtt, nagy lelkesedéssel tárgyalván valami aktuális kérdését a szellemi arisztokráciának, például, hogy milyen marhaságokat ír mostanában X., amiben szépen meg lehet egyezni: a hangulat emelkedett és vidám, jól érzed magad, élvezed a feléd és belőled áramló összetartó erőket.

Most egyszerre odajön Smetz úr.

Jó, hát odajön, annyi baj legyen, ha szépen leülne oldalt és nem szólna egy szót se.

De megszólal, egyenesen feléd fordulva, jó hangosan:

- Jaj, de örülök, hogy látom, Kovácsik mester, már telefonálni akartam, milyen remek volt az a dolog, legutóbb a Gyerünk Csak-ban.

Először is, nem vagy olyan büszke rá, hogy titokban a Gyerünk Csak című magasszínvonalú szépirodalmi lapban dolgozol. Másodszor...

Zavartan hálálkods.

- Ó, igazán nagyon kedves... Örülök, hogy tetszett...

A társaságra fagyos csönd ereszkedik. Szeretnél gyorsan másról beszélni. De Smetz nem száll le rólad. Ő most dicsérni óhajt téged.

- Micsoda beszéd az, hogy tetszett! - kiáltja harsányan. - Kérem, az a dolog olyan szellemes volt... Hogy is volt csak, kérem? Papagáj és Mamagáj... höhőhő... nagyon jó... Remek ötlet... höhő... hangosan röhögtem, ilyen csak egy Kovácsiknak jut az eszébe.

A társaság egyik tagja, eddig jóbarátom, szórakozottan feláll, nyújtózik és szép csendesen átmegy a másik asztalhoz. Smetz folytatja.

- Nem is érdemes mást olvasni a Gyerünk Csak-ban, tessék elhinni, csak amit Kovácsik...

További ketten vonulnak el, észrevétlenül.

- És a végén, kérem, az nagyszerű... mikor bejön a tűzoltó és vizet kér... tetszik tudni, az remek... tetszik tudni? szóval, bejön és azt mondja: „Na, Mamagáj, gyere sétálni a háztetőre...”

- Igen, kérem, - dadogsz rémülten - tudom, olvastam...

Már csak hárman maradtak az asztalnál. Megfagy a vér az ereidben: csak nem akarja az egész novellát, a saját novelládat, szórul-szóra elmondani neked?

- Kérem, kívül tanultam az egészet! Mondhatom remek! Ilyet nem írnak a kolléga urak, ha megfeszülnek se!

A társaság utolsó tagja csendesen feláll, eloldalog.

Egyedül maradsz Smetz úrral.

Egyedül maradsz a Megértővel és Méltánylóval.

Aztán még ő csodálkozik, körülnézve, hogy ő is egyedül maradt veled.

Hát persze. Csak ő ért meg téged, az egész világon.

Legközelebb rezignált vállvonogatással ő fogja mesélni valahol, érdekes, ezt a Kovácsikot mindenki utálja, pedig higgyétek el, tehetséges ember, volt neki egy dolga, a Papagáj és Mamagáj, az valami jó dolog legyen, nekem sokat beszélt róla, mert tudja, hogy csak én tartok még róla valamit.

Magamban beszéltem

Öltözöm, a kabinban, az ajtót becsuktam. Az ajtó előtt áll a kabinos, akivel beszélgetésben vagyok. Nagyon szeretek beszélgetni, sohasem mulasztok el egyetlen alkalmat se, hacsak nem lehetetlen. Legszívesebben, s ha ösztönömrre hallgatnék, azt tenném, hogy az uccán is megszólítanám a szembejövő ismeretlent.

A kabinossal lehet, tehát az ajtón keresztül beszélgetünk.

- Hát bizony, vége a nyárnak.

- Ez már nem az igazi.

- Maga mivel foglalkozik télen?

- Moziban leszek jegykezelő az idén.

- Az szép. Nem unalmas foglalkozás.

- Á, beleszokik az ember. Úgy tessék gondolni, húszszor látja az ember ugyanazt.

- Mindegy az, ha jó a kép. Csak a rossz dolgokat unjuk meg. Meg lehet unni ugyanazt a parfét és ugyanazt az ananászt minden nap, a kenyeret nem lehet megunni. És megunhatjuk a jómódot, a nőt, a pénzt, - a beszívott levegőt nem, és nem unjuk meg a napot, hogy minden reggel egyformán kel fel, mert ezek jó és helyes és tökéletes dolgok; egy slágervalcert meg lehet unni, de Liszt rapszódiait soha.

Nem felel.

Eltűnődött a bölcsességen, amit mondtam, vagy nem értette?

- Talán nincs igazam?

Nem felel.

No lám, ennyire meghatottam szavaimmal? Vagy lehetséges, hogy más véleményen van s illemből nem akarja megmondani? Milyen finom, tapintatos ember.

- Szóval azt hiszi, tévedtem.

Nem felel.

És ekkor, ahogy csodálkozva kinézek az ajtó fölött, kiderül, miért nem felel. Egyszerűen azért, mert nincs jelen, elhívta valaki, hogy hozzon neki lábvizet.

Visszakapom a fejem, köhögök, a torkom köszörülöm és buzgón kezdem bogozni a cipőmet, fütyörészek is, úgy teszek magam előtt, mintha nem vettem volna észre semmit - hiába, nem akadályozhatom meg, hogy a vér lassan arcomba ne szálljon.

Ugyan ki előtt resteltem a dolgot?

A kabinos előtt nem, mert hisz ő nem hallotta, hogy ő nem hallotta. Se ő, se más, nem volt tanúja a komikus jelenetnek.

Nincs más, magam előtt restelkedem.

Illetve az előtt a valaki előtt, aki, mint cenzor, ott lakik bennem, egy előkelősködő, pózoló ficsúr, aki nem hajlandó szóbaállani velem, ha nem vagyok minden helyzetben fölényes, sőt neveltségessé teszem magam előtte, mint valami dandy, aki orrabukik.

Ennek a hülyének teszek úgy, mintha a cipőmmel volnék elfoglalva, ahelyett, hogy jól nevetnék sajátmagamon.

Nincs igazam?

Talán tévedek, kedves olvasó? Tessék?!

Nincs, nem felel...

Lehet, hogy az olvasó, míg ezt meséltem neki, éppen egy másik kabin, egy másik cikk előtt áll és én csak úgy...

Bánom is én! Az ő kára, nem az enyém!

Figyelmeztetik az embert

Jóságos, komoly arcú, idősebb úr, egyszerű ruhában. Ahogy sebbel-lobbal elhúzódsz mellette az uccán, magadtól nem vetted volna észre, nem lévén rajta semmi feltűnő - ő állít meg, szerényen, halkán, határozottan.

- Pardon...

- Á, jónapot... mondd zavartan és barátságosan, meg lévén győződve, hogy régi ismeretség jogán szólított meg, csak te nem emlékszel rá, szórakozott vagy.

De ő gyorsan felvilágosít.

- Pardon... nincs szerencsém ismerni. Csak figyelmeztetni akartam, hogy kiszakadt a kabátja, hátul...

Vérvörös leszel. Csakugyan, az ördög vigye el, biztosan a villamoson történt, egy félórával ezelőtt - és nem szólt senki, röhögtek rajtad a hátad mögött, nem szóltak, egy félórája jársz így, világ csúfjára...

- Köszönöm... rebegek megszegyenülve.

- Kérem.

És már megy tovább, mint aki nem számított különösebb elismerésre és hálára jócselekedtéért. Emberek vagyunk, kötelességünk figyelmeztetni egymást.

És ahogy magad is folytatod az utat, a legközelebbi szabóig, aki majd ideiglenes kötést ad megsebesült ruhádra, harciasan, elkeseredve nézel körül, nem röhögnek-e rajtad. Szívesen felvennéd a nyílt harcot, ököltre mennél csufolóiddal, éppen azért, mert megérted őket, hasonló látványon te is röhögnél.

Velük nyíltan, szemtől-szembe...

De ha lelked mélyére nézel, egy titkos vágyat fedezel fel benne. Nem nyíltan és nem szemtől-szembe, hanem orvul és titokban egyetlen embert szeretnél leszúrni, akire nincs okod haragudni, akinek hálával tartozol. Őt, aki figyelmeztetett, hogy a kabátod ki van szakadva.

Az ördög vigye el azt a komoly, fontoskodó, jóságos pofáját!

Mi köze hozzá?

Hogy mert rászólni, ismeretlenül?

Minek vette észre?

Mit avatkozik a dologba, hogy jön hozzá, mit fölényeskedik - menjen a pokol fenekére!

Szemtelenség! Úgy tesz, mintha neki még sohase szakadt volna ki a kabátja, hátul. Persze, ő a tökéletesség, a Rend és az Erkölc!

Hülye!

Az ilyenek írják a névtelen leveleket. Figyelmeztetem, hogy a felesége megcsalja.

Egyszerűen fel kellett volna pofozni, a nagy köszöngetés helyett.

Ezek az igazságosak, ezek az Emberiség Jóltevői, ezek a Társadalmi Bűnök Ostorozói.

Az is lehet, hogy ő szakította ki a kabátod, csakhogy legyen mire figyelmeztetni.

Biztosan ő szakította ki. Csak kerüljön a kezédbe!

Tessék pontosan kérdezni

- Szervusz, de le vagy égve, nyaraltál?
- Szárszón voltam, vikenden.
- Igen? Ott nyaral a családom.
- Tudom, a feleséged önnagyságával találkoztam.
- Igazán? Izent valamit?
- Nem, csak egy percig beszéltem vele, éppen csak üdvözölhettem.
- Mi az, hogy éppen csak üdvözölhettem, valamit csak mondott! Nem kérdezett rám?
- Valamit kérdezett, de nem tudom biztosan...
- Jaj, de egy hebehurgya ember vagy, nem lehet tőled semmit rendesen megtudni!
- Hát mit akarsz?
- Légy szíves, mondd el pontosan, szóról szóra, mit beszéltek. Pontosan, úgy, ahogy kérdeztem.
- Kérlek szépen, ahogy parancsolod. Szóval, megláttam és azt mondtam kezitsókolom, nagyságos asszonyom. Mire ő...
- Mire ő? Kérlek, úgy mondd, ahogy történt...
- Mire ő hadonászni kezdett a karjával a szemem előtt, a lábával rúgott egyet hátrafelé és azt mondta, jónapot Skurek és köpött, na, ha olyan szabatosan tudni akarod.
- Mi...i?! Micsoda?!... Mit beszélsz?! Hadonászott?!... Rúgott?!... Köpött?!... Az én feleségem?!...
- Igenis, ha tudni akarod és a következő pillanatban lefeküdt a hasára, úgy forgott körbe és rugdalódzott maga körül és azt kiabálta, ha találkozik Emillel, mondja meg neki, hogy jól vagyok.
- Jézus Mária! Ez igaz?!... És te ezt így mondod?
- Hogy mondjam? Úgy mondom, ahogy történt.
- Szent Isten... Hiszen ez nyavalyatörés... vagy napszúrás... vagy kergekór... mutasd, hogy csinálta...
- Így kérlek, így rugdalt és csapkodott...
- És te nyugodtan nézted és nem segítettél...? És nem emelted fel?... És nem hívtál orvost?
- Minek? Ott nem olyan mély a víz és különben is tud úszni.
- Miféle víz?
- Hát bent, a víz, amiben találkoztunk.
- Ó, te hülye! Hát a vízben találkoztatok? Miért nem mondod?
- Te csak azt akartad tudni, hogy mit beszélünk, azt nem kérdezted, hol találkoztunk.

Pikétakarót pancsolok

Hopp, még jó, hogy eszembe jutott, egy órával a helyiérdekű indulása előtt. Hogy aszongya, okvetlenül hozzak ki két pikétakarót, mert a falusi dunyha vastag, a lepedő meg vékony. Itt biztosan lehet kapni.

- Jónapot.

- Aászój, tessék pancsolni.

- Pikétakarójuk van?

- Pikétakaró, pikétakaró... hogyne kérem, tessékcsolni, mingyárt, Jakab mit tátod a szád, nem hallod, pikétakarót pancsol a nagyságos úr. Fuss fel a létrán, ott jobbra, fölül - mit tetszik pancsolni, hátulalul kivágott fürdőtrikó. Kékbe? (Ez egy másiknak szól.) Igenis kérem, mit tetszik pancsolni - igen, tudom, milyen legyen az a takaró?

- Hogyhogy milyen legyen, piké legyen és takaró formája legyen.

- Lehet ez jobb minőség?

- Nézze kérem, hagyjon engem békén, nekem nem kell drága, de maga nem fogja kivenni belőlem, hogy kifejezetten egy évekig használt mosogatórongyot kérjek, pikétakaró helyett. Adjon nekem egy rendes pikétakarót, olcsón.

- Hehe, igenis kérem, tessék pancsolni - kinek lesz az kérem?

- Mi az, hogy kinek lesz, ez a legújabb - be kell jelenteni az illetőt vagy takaróból is csak annyit ad a devizaközpont, ameddig nyújtózkodni szabad? Talán fényképes igazolványt hozzak?

- Hehe, tessék pancsolni, csak azért kérdem, hogy felnőttek vagy gyerekek.

- Persze, hogy felnőttek. Legfeljebb kétrétbe hajtom, ha gyerekre teszem. Mutassa már, az isten áldja meg, mit vallat itt engem előzetesen, tegyen át az ügyészségre.

- Hehe, idegesnek tetszik pancsolni lenni. Tessék pancsolni, itt van.

- De hisz ez nem piké.

- Nem is kérem. Sokkal jobb és olcsóbb. Csalánvászon.

- De mikor én pikét kértem! És mi ez, hisz ez legfeljebb másfél méter hosszú!

- Elég az, kérem, tessék pancsolni.

- Ágyra?

- Ez nem ágyra való, kérem, hanem asztalra. Nem is létezik asztalra piké.

- Jó ember, nem érti, takarót kértem, nem terítőt!

- Takaró nem létezik csalánvászonból.

Ordítok.

- De kérem pikéből kértem!

- Piké meg terítőben nem létezik - tessék ebből a csalánvászonból venni, egészen olcsón adom, tessék pancsolni.

Kirohanok a boltból, mert attól tartok, hogy egy perc múlva, ha így folytatja, átharapom a torkát és véreben pancsolok.

Akkor és oda

Hogy én állásba menjek? - biggyesztett gögösen a független ember, - hogy én odaadjam a szabadságomat holmi fixumért, ami rendes, szabályos és szabatos életet biztosít - á! nem nekem való az! Tintakulinak való az, öcsém, afféle rubrika-embernek, akinek még az esze is srófra jár, nem az ilyen korlátot nem tűrő, rapszódikus léleknek, ami én vagyok. Inkább ne csörögjön egy pengő se a zsebemben - én nem birom ki a rendes embereket, rendes életet, - nekem, öcsém, az kell, hogy akkor menjek oda, ahová jól esik, amikor kedvem szottyán rá. Akkor és oda, amikor és ahová akarok. És azért, amiért jónak látom. Akkor, oda és azért, amikor, ahová és amiért jónak látom, úgy bizony. És nem előre kialkudott pénzért, hanem csak amennyire magam saccolom a munkám értékét. Akkor, oda, azért és annyiért, amikor, ahová, amiért és amennyiért érdemes, no lássa, így szeretem én azt. Így ám, tempósan, a magam gusztusa szerint, nem ahogy azok a kötőfékes bolondok csinálják, maguknak nehezítve meg a dolgot, ahelyett, hogy úgy jönne, kinek-kinek a természete szerint. Akkor, oda, azért, annyiért és úgy, amikor, ahová, amiért, amennyiért és ahogy a gusztusom diktálja. Mert az én gusztusom nem afféle papagáj, meg daráló gramofón, ami mindig csak egyet darál, szabad madár az én kedvem, nem bírja a láncot meg a szabályt, csak a tulajdon törvényét ismeri, úgy, ahogy az Isten teremtette, - vagy kellek úgy, ahogy vagyok, vagy nem kellek! Nem is akarom, hogy másnak vegyenek - vegyenek csak annak, aminek születtem. Annak, akkor, oda, azért, annyiért és úgy, ami, amikor, ott, akkor, amennyiért és ahogy kínálok magam. Én, öcsém, nem sokat váltom a szót, nem köntörfalazok, nem csűröm-csavarom a dolgokat, lehet, hogy egy kicsit rapszódikus vagyok, de legalább nem fogok behülyülni valami földhözragadt mesterség taposómalmába. Ilyenformán élem szép szabad világomat, sejhaj - olyanformán, annak, akkor, oda, azért, annyiért és úgy, amilyenformán, aminek, amikor, ahol, azért, annyiért és... izé, hogy is kezdtem csak?!... nincs magánál aszpirin, öcsém? egy kicsit megfájdult a fejem.

Uj Hány Jánosok

Ez egy új típus.

Tisztelet a kivételnek. Az igaziaknak.

De ezeken túl és mellett feltűnik, lapok tudósításában, kóválygó szóbeszédben, a kor stílszerű Hány Jánosa: a nagy feltaláló.

A nagy feltaláló, akit „rosszcsillagú” hazája, Magyarország, meg nem értett, de bezzeg a külföld! Itthon észre se vették, természetesen. Szörnyű anyagi küzdelmek közt járta ki, vasszorgalommal, az állami óvoda első osztályát, szerette volna folytatni tanulmányait, de a mostoha körülmények miatt pénzkereső pályára lépett, hogy szegény özvegy édesapját támogassa a hajókötélfonásban, amivel szegény özvegy édesanyját leütötte.

Már gyermekkorában érdekelték a technikai dolgok, repülőgép, rádió, vasút, mozi, ami más gyereket nem érdekel, direkt utálják ezeket a dolgokat más gyerekek. Ő maga mindig arról ábrándozott, hogy egyszer ő is csinál effélét, de szűkös anyagi gondjai miatt kénytelen volt szerény állást vállalni egy elmeagyógyintézetben.

Tizennégyéves korában két régi kesztyűből, apja óraláncából és némi maradék uborkasalátából távolbalátó készüléket konstruált, amely több egyetemi tanár bámulatát vívta ki, de a szükséges tőkét a kormány nem bocsátotta rendelkezésére s így kénytelen volt abbahagyni az egészet.

Ezután sokfelé próbálkozott elhelyezkedni, hogy eszméit valóra váltsa, de mindenütt a bürokrácia kínai falába ütközött s vagy az történt, hogy a kínálkozó állásokat, mint például a miniszterelnöki, nagykövetségi, stb. stb. tárcákat másokkal töltötték be, vagy pedig azzal a feltétellel kínálták fel neki, hogy tervezetéseiről lemond, amit önérzettel visszautasított. Utolsó tíz fillérére jegyet váltott Berlinbe s egy esős reggelen meg is érkezett.

A hordárt, aki szerény bőröndjét a külvárosi szállodába cipelte, nem tudta kifizetni, de a hordár azt mondta, nem baj, ellenben nincs-e valami találmánya? A hordár hosszas faggatására és unszolására végre pirulva bevallotta, hogy éppen most a vonaton foglalkozott egy gázbüdösítőkészülék tervével, amit alkalmazni lehetne a háborúban...

A hordár azonnal autóba ültette és elvitte őt a tengerészeti miniszterhez.

A miniszter azonnal fogadta s miután három perc alatt előadta neki találmányának lényegét, arra kérte, legyen a vendége holnapig, amikor is megérkezik a külügyminiszter, hogy a dolgot hármasan megbeszéljék. Addig is, hogy a szabadalom védelmét biztosítsa nála, felajánlott hatszázezer márka opció-előleget s egy bibornoki állást. Utóbbira gondolkodási időt kért, amire a miniszter kissé elsápadt, s a pénzt gyorsan kifizette a mellényzsebéből, nehogy azt is meggondolja.

Másnap a külügyminiszter személyesen jött el ízlésesen berendezett villájába, amit az éj folyamán vásárolt. Egy nagy amerikai pénzcsoporthoz elnöke kísérte el, aki mikor egy percre egyedülmaradtak, ajánlatot tett neki, hogy a rendelkezésére bocsátott kis luxusjachton jöjjön át vele Amerikába, mert az ilyen tehetségek számára Németország nagyon szűk terület. Mindenesetre kitérő választ adott, amíg meg nem beszél a kormány tagjaival, hogy új állása (ugyanis közben kinevezték az összes német csapatok léghárító főparancsnokává) összeegyeztethető-e ezzel az utazással. A kormány vezére azt a tanácsot adta neki, hogy mindenestre tegyen egy fél éves kis kényutazást Európában, a kincstár költségére, mielőtt bármire elszánná magát, hogy az izgalmakat kipihenje.

*

Mindezt őröle magától tudod meg, tízperccel azután, hogy odaült melléd a kávéházi asztalhoz, csak azért, hogy meneküljön az ujságírók elől, akik ostromolják unalmas és tudatlan kérdéseikkel. Közli veled, hogy európai útján átutazóban érintette Budapestet, özvegy édesanyját látogatja meg, de hallatlan, ez a város milyen léha és elmaradt, ő már elszokott tőle, látnád, mi van odakint, hogy bánnak ott a tehetséges emberrel! Nem is bírná tovább egy napnál, szerencsére holnap már utazik is Londonba, hogy a szakfelügyelő-bizottsággal tárgyaljon a Westminsterben legújabb találmányának, egy távhangológépnek az ügyében, ami száz kilométernyi körzetben elhallgattat minden hangszert s amit most az egész világon be fognak vezetni. Ejnye, jegyzi meg végül, nincs nálad véletlenül tíz pengő, nem tudta beváltani az ezerfontsterlinges csekket (ez is csak Magyarországon történhetik!) és a hordár kint vár egy sürgönnyel, amit Arkansasba küld. Nincs? Na, akkor fizesd ki a feketéjét, majd küld Londonból egy képes-levelezőlapot.

Pillanatnyi pénzzavar

Ennek semmi tanulsága nincsen. Vagy ha van, ám lássák önök - én kezeimet mosom.

Az ember megszokja a rendes koldus-előfizetőit, akik évek óta rendszeresen jelentkeznek - az ember néha nem fizeti ki a gázt, néha nem fizeti ki a villanyt és - bármily hihetetlen - nem fizeti ki például a rokkant-adót. De hogy a koldusnak az ember azt mondja, nézze fiam, most nekem is rosszul megy, pláne máma, véletlenül éppen... nem, úgy-e ez nem megy.

Hogy mennyire nem megy, azt éppen ma délután tapasztaltam.

A nagy kávéház asztalához, ahol csendben üldögélek, odajön a fejlődéses. A fejlődéses minden délután megkapja húsz fillérnyi járandóságát, nem is szól, csak odaáll az asztalhoz és vár.

Most is.

Kotorászok a zsebemben - ejnye, mi az? Az aprópénztárcámban nincs semmi - a nagy tárcámat meg, úgylátszik, otthonhagytam.

A helyzet kezd kínos lenni.

A fejlődéses áll és vár - nyugodtan áll és szerényen, de az arca nem árul el részvétet, vagy megértést. Lopva ránézek. A szeme rebben, egy pillanatra mintha mégis megszánná kínos zavarom, de aztán, úgylátszik, megkeményíti különben jóságos szívét. Sajnálom, ez van a tekintetében, tudom, hogy kellemetlen, de hát beláthatod, barátom, a mai súlyos gazdasági helyzetben nincs módomban neked ajándékozni, vagy akárcsak hitelezni is, nem, még húsz fillért se. Sajnálom. Velem is szigorúak, én se kapok. Schenkt *mir* jemand?

Elvörösödöm. Felállok.

- Várjon egy percig, - vetem oda hanyagul.

Körülnézek a kávéházban. Talán van valami ismerős.

Ahá, a bankigazgató úr. Már tartok is feléje. Mire odaérek, elfogy a bátorságom - nem, éppen olvas, nevetséges - ehez valami viccet kellene mondani, hogy húsz fillért kölcsönkérjek. Nincs kedvem viccelni - és most odaálljak magyarázni, hogy otthonfelejtettem a tárcámat... Eh, nem.

A kávé... ugyan, ilyesmi miatt szólni... nem lehet. Hopp, megvan! A főpincér! Nem lehet... éppen az előtt a társaság előtt áll, akik mindig kíváncsian átnézegetnek rám - nem adok nekik alkalmat, bepillantani az életembe.

- Alászolgája, nagyságos úr!...

Megfordulok.

A féllábú koldus, - az én kedves, vicces, bohém barátom. Barátságos, előzékeny tekintettel néz rám. Erre már előnt az akasztófahumor.

- Jókor jön - éppen nekem kellene húsz fillér - nemhogy adni tudjak!

- De kérem, nagyságos úr, tessék parancsolni! - kiáltja vidáman.

És már nyújtja is felém.

Az asztalomnál még mindig ott áll a fejlődéses. Komoran, nyugodtan, kérlelhetetlenül vár. Hála isten, mégis ki tudom fizetni. Jó, ha az embernek összeköttetései vannak, pillanatnyi pénzzavarában.

Uri barátom

A Józan Ember a budai kis kocsmá lugasa alól kiabál utánam.

Szervusz, úri barátom, kiabál utánam a Józan Ember, meg se látod a szegény embert, na gyere már, ülj le egy percre, mit sietsz ebben a melegben.

Szabódom egy percig, így-úgy, fel kell mennem a Várba. Nem úgy van az, úri barátom, erősködik a Józan Ember, le kell ülnöd egy percre, kóstold meg ezt a kis csopakit, aztán ügyis cihelődöm magam is, vár a kis familia, úri barátom.

Hát az ember leül, hogy ne vigye el az álmát. Hát aztán a Józan Ember igen értelmesen és részletesen, talán kicsit túlrészletesen előadja, hogy no mit gondolok, honnan jön ő most, hát nem találok ki, ha ezer évig töröm a fejem, úri barátom, hogy a Káposztás Gyurinál volt, egy kis lity-loty, úri barátom, lakásavatás, meg mifene, aztán csúnyán becsiccsentett ottan az egész kompánia - hogy én? ne beszélj bolondot, úri barátom, láttál te már engem elázva? olyat még nem látott eleven ember, a Sarkantyus Pistát elázva, úri barátom.

Mit mondjak neki, csakugyan nem láttam még elázva, hacsak most nem, mert másképp se láttam, mert sejtelmem sincs róla, hogy kicsoda, a nevét is most tudtam meg tőle, úri barátom. De azért természetesen biztosítom róla, hogy aki nála színjózsanabb, az már csal.

Na azért, mondja Színjózan Pista, és most belefog egy történetbe, ami biztosan nagyon érdekes lehet, csak az a kár, hogy túlságosan világosan és összefüggően és értelmesen adja elő, igen kerekded, szabatos mondatokban, nem vét el sehol egy nyelvtani egyeztetést, aztán minden képzettársítást bekapcsol, aminek az a velejárója, hogy erről ez jut eszébe, arról az, végeredményben a kis epizódból az egész élettörténetét megtudom, csak magát a történetet nem, amibe belefogott és hogy mért meséli nekem, kerek másfél óráig.

De aztán megtudom.

Na, színjózan vagyok, vagy nem vagyok színjózan, úri barátom, kérdi diadallal.

Megesküszöm neki, hogy az akváriumban maszületett teknősbékaporonty egy részeg disznó hozzáképest, aztán elbúcsúzom.

Nem addig van ám, mondja ő, jövök én is, mondja, csak fizetek, mondja, na, úri barátom, kiabál a pincérre, gyerünk és félóráig tartó szabatos részletességgel beszámol, hogy mi volt.

Végre feláll és megindul, mellettem.

Olyan szilárd, egyenes, biztos léptekkel, amilyent embertől még nem is láttam.

Vagy igen. Mozifelvételen. Valami kötéláncost, aki a Niagara fölött ment át egy sodronyon. Az ment ilyen egyenesen.

Most már biztos, hogy tökrészeg.

Józan ember nem tud ennyire egyenesen és biztosan járni.

Tizennyolc évének üde bájával

Úgy tűnt fel, mint egy új Hébé, a század szennyos habjaiból, szökén, csodálkozó nagy kék szemekkel. Tizennyolc évének üde bájával.

Romantikus diák szerelemmel kezdődött a pályafutás, amint azt később sűrűn megírták, interjúoló ujságírók, életének krónikásai. Ő maga mindig meghatva emlegette ezt az első szerelmet.

Kék szemét könnyek harmata borította el, ha a közismert fordulathoz ért, mikor ott kellett hagyni a fiút, illetve a fiú mondott le róla, nem akart útjába állani, a nagy hollywoodi producer követelte, hogy a siker érdekében tünjön el. Nem tudni, mi lett belőle, mint a sebzett szarvas vitte el szívében a nyilat: egy képet, szerelméről, csodálkozó nagy kék szemekkel, tizennyolc évének üde bájával. Sok év múlva, ismeretlenül tért vissza a városba, ahonnan elszármazott, de soha nem leplezte le magát, - valószínű, hogy ő is látta akkor a filmet, amin kettejük regényét játszotta el maga a regény hősnője, az ünnepezt mozsínésznő, tizennyolc évének üde bájával.

De a filmnek óriási sikere volt: az ifjúság és szépség tavaszi lehellete néhány évig végigborzongatta a földgolyó szomjas tekintetét. A nagy színésznő személye is érdekelte és izgatta az ifjú lelkek kíváncsiságát - az egész világ tapsai közt folyt le a nász, mikor a nagy rendező oltár elé vezette, fehér virágok között, fátyol alatt pirulva, tizennyolc évének üde bájával.

Sokáig tartott boldogságuk s tizenöt év múlva, mikor elváltak, a lovagias férj maga ismerte el, hogy életének javát temeti. A válást magasabb érdekek követelték. A nagy politikust, aki nem tudott ellenállani a tizennyolc év üde bájának, úgyszólván hazafias kötelesség volt támogatni mindenkinek, a férjnek is. S valóban, életét hosszabbították meg, az emberiség érdekében ezzel az engedékenységgel - a nagy politikus, aki már ebben az időben sem volt fiatal, még harminc évet élt s késő öregségét is rózsafénnel aranyozta be a hűséges nő tizennyolc évének üde bája. A filmet is otthagya miatta, egész életét a nagy ember kultuszának szentelte.

A nagy ember ezelőtt húsz évvel bekövetkezett halála óta csendben, visszavonultan él. Minap meglátogatta egy ujságíró, csendes magányában. Nem győzött csodálkozni kedvességén, szelídségén, szépségén, - meg is kérdezte tőle, búcsúzásakor, miért nem tér vissza a vászonra, ahol még mindig hiányzik a közönségnek, nem tudják elfelejteni: micsoda sikere lenne megint, ha felbukkanna körülrajongott alakja az emlékek glóriájában.

- Hagyja el, - legyintett rezignáltan a művésznő - elvesztettem én már mindent, az élet nem tartogat számomra többé meglepetést. Az én koromban már nincs többé karriér, siker, szerelem. Szépen bele kell törődni s meg kell elégedni azzal, ami megmaradt - az én koromban, kedves barátom, egyebe sincs már az embernek, csak az, amit el nem vehet többé senki és semmi, az, ami örök és változhatatlan, s amit nem akarok kockáztatni többé, amit magammal akarok vinni síromba: az én tizennyolc évemnek üde bája!

Ajaknégerek

Először a földrajzkönyvben láttam őket, lerajzolva, hatéves koromban. Nagyon tetszettek és - istenem, egy hatéves gyerekkel mit el nem lehet hitetni! - szentül meg voltam győződve, hogy ilyesmi csakugyan létezik.

Aztán moziban mutatkoztak be, afrikai expedíciós filmen. Ott ugráltak a gép előtt, hunyoroztak és vigyoroztak és csattogtatták a csőrüket. Ekkor már gyanús volt nekem a dolog. Megrendült a hitem, de még haboztam. Gyanúm növekedett, mikor hangos filmen szólaltak meg.

Aztán olvastam néhány néprajz-tudományi értekezést, amelyben ki van fejtve, hogy milyen logikus okai vannak e különös szokásnak: ennek a törzsnek a nőit folyton elrabolták a szomszédok, tehát szándékosan csúfították el őket ilyen hajmeresztő módon.

A magyarázat végleg meggyőzött, hogy valami baj van az egész ajaknégerséggel.

Minap aztán kimentem az Angol Parkba, ahol, mint a hirdetések állították, elevenen látható három darab ajaknéger hölgy.

Hát kérem. Láttam őket. Elevenen. Ugyanazokat, akik le vannak rajzolva a földrajzkönyvben és ugrálnak a moziban.

Láttam őket és kénytelen vagyok egy legendát megölni. Ez nem igaz. Ilyen nincs.

Ez nem létezik, hogy valakinek a szája helyén két lapostányér legyen, egy a főzeléknek, egy meg a tésztnak. Persze, hogy érdekes volna, pláne, ha kés és villa is volna hozzá mellékelve (esetleg a két fület lehetne ilyenné átalakítani), de hát nincs.

Ha német humorista volnék, nagyon egyszerűen elintézném a dolgot. Azt mondanám, hogy ők ama bizonyos Tellramundok, vagyis Teller am Mundok (tányér a szájon) ősei, akik a Wagner-operákban szerepelnek.

De magyar humorista vagyok, nem intézhetem el a dolgot egy olcsó viccel. Meg kell mondanom az igazat. Szó se igaz az egész ostoba beszédből, hogy ősi szokás, fajvédelmi okok, így-úgy.

Nézzék kérem, mingyárt meg fognak érteni. Van nekem egy íróbarátom, akinek nagyon rosszul megy anyagilag (bármily hihetetlenül hangzik). Ennek a kedvenc nótája az, hogy „Istenem, Istenem, mért nem adál szárnyat”. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy ha ennyire szeretne kis madár gyanánt csattogni a felhők közt, hogy van az, hogy a repülőgépet például utálja, lesüti a szemét, ha lát egyet. Csodálkozva nézett rám. Hát mit gondoltál, mondta, mért szeretném én, ha Istenem, Istenem, szárnyat adna nekem? Hát nem azért, hogy repülj vele? kérdeztem naivan. Ugyan, te pali! mért végig fölényesen. Majd bolond lennék! Azért szeretném, ha Isten szárnyat adna nekem, mert akkor pénzért mutogatnám magam nyáron, az Angol Parkban, mint csodabogarat.

Na kérem, hát erről van szó.

De ajaknégerek, quae non sunt, ezentúl nulla questio fiat. Ajaknégerek nincsenek. De három szegénysorsú néger nővel a néger isten csodát tett, tányért növesztett a szájuk elé és ők most boldogan mutogatják magukat.

Harisnyakötő

Különös mozgalmat tapasztalok néhány nap óta hölgyi körökben, ami első pillanatra igen megdöbbsentett, míg rá nem jöttem az okára.

Több barátom megerősíti a látszólag összefüggéstelenül felbukkanó tüneteket.

Az ember megy önnagyságával. Önnagyságával eddig se volt kellemes feladat sétálni, önnagyságának *megállómániája* van (lásd: megalomania, nagyzási hóbot), vagyis minden kirakatnál megáll. Újabban más dolog van.

- Várjon egy percre, - mondja önnagysága és bemegy valami kapu alá.

Az ember vár, biztosan a harisnyakötőjét igazítja önnagysága. (Valamikor, emlékszem, ezt rop-pant pikáns dolognak tartották a férfiak, folyóiratok voltak, amik kizáróan azzal foglalkoztak, hogy a nők a harisnyájukat igazgatják.)

Önnagysága feltűnően gyorsan jön ki. Emelt fejjel s arcán különös, diadalmas mosollyal. (Mégis pikáns dolog volna?)

- Nna, - mondja, mint aki jól végezte dolgát - mehetünk.

Két perc múlva, egy másik kapunál.

- Várjon egy percre.

És szórul szóra megismétlődik a jelenet.

A harmadiknál tapintatosan megszólalsz:

- Rosszak ezek a harisnyakötők...

Csodálkozik.

- Miféle harisnyakötők?

- Hát nem amiatt jár be ilyen sűrűn a kapu alá?

- Ugyan!...

- Tehát?

- Csacsi! Maga nem tudja, hogy képviselőválasztások lesznek? Minden házban, a kapu alatt, ki van függesztve a lakók választási jegyzéke.

Óriási és te naív, régivágású férfimamlasz, holmi harisnyapikantériákon töröd a fejed, a néhai Magyar Figaró jut eszedbe, a párizsi Rire, meg Sourire, örök Éva, kacérság s egyéb effélék - hol maradtál korodtól! A mai nőket rég nem érdekli már efféle, politikán török a fejüket, a képviselőválasztáson izgulnak, talán fel is akarnak lépni képviselőnek.

Bámulva nézel rá s már éppen szólni akarsz, hogy megkérdezd, mi a véleménye Rassay legújabb beszédéről, mikor ő váratlanul megszólal.

- Na, mit gondolsz, hány éves a Horovitz Mancsi, aki huszonhatnak mondja magát? Ha meg akarja tudni, nézze meg a saját szemével - itt lakik, ebben a házban! És itt nem lehet csalni - az adatokat a matrikulából vették! Csak nézze meg és tudja meg - úgy kell magának, amiért úgy kiesett a szeme multkor, mikor az a finom perszóna a harisnyakötőjét igazgatta maga előtt!

Felöltözve látta Flórát

Egy kiszólás az egész, egy régi mondás, pici változattal, amit ma délután, a társaságban mondott Béla barátom - a társaságban senki sem vette észre, hogy ez a mondás ki van fordítva, ő maga se, aki mondta. És mégis, a mondás és a tény, hogy senkinek nem tűnt fel, jellemzőbb a korra, amiben élünk, mint sok futurista és impresszionista színdarab és szemle.

Flóra kisasszonnyal Béla nyáron ismerkedett meg, a hullámfürdőben. Fínom, gyöngéd, illedelmes megismerkedés volt. Később a margitszigeti strandon is találkoztak. Nekem Béla már nyáron sokat beszélt Flóráról és barátkozásuk kedves, vonzó természetéről.

Határozottan meg lehetett állapítani a kezdődő szerelem ismérveit. Béla nem győzte dicsérni Flórát. Hogy milyen kedves, egyszerű, közvetlen - milyen szerény és nőies amellet és milyen okos. Ő nem tette hozzá, de minden szava mögött a régi és örök vágy remegett: micsoda feleség lenne belőle!

Mindenképpen tetszett neki. Részletesen ismételte, miről beszéltek ma, napfürdő közben, kinyújtózva, meztelenül sütkérezve a homokban.

Szívesen hallgattam elfogódott és elfogult rajongását - Bélának elég humora van hozzá, hogy rosszul ne álljon neki egy kis egészséges szentimentalizmus.

Ma délután, a társaságban többen faggatták Bélát, miért olyan rosszkedvű. Kitérő, szórakozott válaszokat adott. Valaki tréfásan megkérdezte, mi van Flórával?

Erre kitört.

- Hagyjatok békén! Vége! Hiszen éppen erről van szó...

- No no! Mi történt?

- Hogy mi történt? - mondta elkeseredve. - Az történt, hogy ez a Flóra egy kellemetlen, ostoba, kacér teremtés, - én nem értem, hogy ezt nem vettem észre mingyárt, pedig értek a nőkhöz. És nem is szép és az alakja se jó - teljesen kiábrándultam.

- No de hogyan? Hogy jöttél rá?

- Hát úgy, hogy ma végre *felöltözve láttam* - a Váci uccában találkoztunk.

Rendőr

A jószágos rendőr, akiről beszélni akarok, már percekkel előbb ott állt... ott állt, nyilván, a kereszteződésnél, mint a Jó és Rossz Válaszútjának angyala, mielőtt álmodhattam volna, mielőtt sejthettem volna létezését... Mert csak szaladgálunk e zűrös világban, felugrálunk és leugrálunk és nem gondolunk lelkünk külön útjára, egy láthatatlan közegben... De bezzeg, a veszély pillanatában, lét és nemlét határán eszünkbe jut jobbik énünk - a süllyedő hajó boldogtalanjának eszébe jut s ha életében soha, az utolsó percben kimondja minden élet forrásának nevét...

Lám, mi történt volna például, ha csak a tulajdon, véges erőmben bízom, ahogy leugrom a robogó villamosról. Az első lépés sikerül ilyenkor, szerencsésen földreérek, a villamos továbbrobog, de az az átkozott tehetetlenségi nyomaték nem enged ki karmai közül... kettőt buckázom s érzem, hogy a következő pillanatban orrabukom. Már-már megadom magam sorsomnak, mikor olyanféle érzés térít magamhoz, amilyent a repülőgépből ugró tapasztalhat, mikor néhány száz méternyi zuhanás után kinyílik az ejtőernyő...

Két lágyan ölelő, támogató kart érzek, amint felfog, talpraállít.

Felemelem hálás tekintetem - egy rendőr fogott fel! Alig tudok hebegni a megindulástól.

- Ó... köszönöm...

Biztatva, barátságosan néz a szemembe. A hangja atyai.

- No... nem történt semmi... Vigyázni kell kérem... Nagyon megüthette volna magát az úr...

- Igaza van... Meggondolatlanok vagyunk... Köszönöm... Nagyon hálás vagyok.

- Kérem, nem tesz semmit... Nem is kellett erőlködni... Egyenesen belémesett az úr, csak éppen a karom kellett kinyújtani... De már láttam, egy perccel előbb, hogy így lesz...

Csaknem könny lepi el szemem.

- Figyelt? Látott... látta a veszélyt... mielőtt én sejtettem volna, hogy ön egyáltalán létezik?... Csakúgy, mint a Gondviselés, amiben hetykeségünkben, elbizakodottságunkban nem hiszünk, míg ő maga nem jelentkezik...

- Hát, kérem... olyanformán...

Melegen, hosszan rázom a kezét.

- Köszönöm... Soha nem fogom elfelejteni... A számát is megjegyzem... szerencseszámom lesz ezentúl... Hogy hívják?

- Varga János, instállom.

- No - Isten vele, Varga János... soha nem felejttem el... Isten vele...

Nini, furcsa, nem ereszti el a kezem.

- Várjunk csak kérem... Nem arról van szó... Hogy híjják az urat?

Noteszt vesz elő.

- Tessen csak kérem... Vallása?... Kora?... Mikor született?... Van valami igazolványa?

Vagy úgy!

- Maga fel akar jelenteni?

- Hát mit tetszik gondolni? Mulatságból kaptam el, mikor leugrott a szaladó villamosról?

A kesztyű

Azt mondja őnagysága, nézze, szóljon Izének, nem bánja meg.

Nem bánja meg, mondok, ilyet nem szeretek hallani. Én a Schiller híres lovagjának a fajtájából vagyok - den Dank, Dame, bekehr ich nicht.

Mi az, hogy Schiller, mi az, hogy lovag, mi az, hogy Dank, mi az, hogy mi az, mondja őnagysága, bájosan.

Pardon, mondok, a Schiller „Kesztyű” című balladáját nem tetszik véletlenül ismerni? Hogy lehet az?

Köszönöm, jól, mondja őnagysága, egy Ballát ismerek, de az nem kesztyűs, az bőröndös.

Vagy úgy, bocsánat, az más - és most kezdem neki magyarázni, amilyen pali vagyok, a Schiller híres balladájának a témáját. Hogy aszongya, cirkusz, óriási közönség, az udvar is jelen van és az arisztokrata hölgyek és a lovagjaik - és most következik a legizgalmasabb szám, vérfagyasztó jelenet, tudniillik a ketreccé alakított arénába beeresztenek egy kiéheztetett oroszlánt, aztán két kiéheztetett tigrist, hogy mi lesz, te jó Isten, ha ezek hárman egymásnak esnek. Hát képzelheti, egy gombostű nem mer megmukkanni, ahogy B. bácsi mondaná, - figyelj, bezzeg, a közönség, hátborzongva a fejleményeket, vagyis fejlepényeket. Ebben a pillanatban egyik erkélyről egy kesztyű repül le - pont a három fenevad közé. És megszólal egy szép donna, kacéran: „Lovag Alvarez, vagy hogy hínak, ha igaz, hogy annyira szeretsz, hozd fel nekem ezt a kesztyűt, ejh!” Mire persze rémes szörnyülködés - a lovag pillanatig habozik, aztán feláll és szó nélkül lemegy a fenevadak közé, akik annyira elámulnak ezen a szemtelenségen, hogy tátva marad a szájuk, mire a lovag nyugodtan felemeli a kesztyűt, viszi felfelé. Az erkélyfolyosón tárt karokkal, büvölő mosollyal várja őt a donna - de ám a lovag fogja a kesztyűt, arcábavágja és „a hálára már nem pályázom, asszonyom!” így szól és elhagyja a nőt örökre.

Őnagysága hallgat.

- Nos, - mondom diadallal - érti?

Vállat von.

- Már hogyne érteném!

- Tehát?

- Igaza volt annak az alaknak! Hiszen széttéphették volna a fenevadak - azt a kesztyűt, ha a pali nem siet eléggé! Hogy lehet szóbaállni olyan nővel, aki egy új pár kesztyűt kockára tesz egy férfiért?

Kritika

A népszerűség és siker verőfénye általában elkápráztatja a művészt - kevesen voltak a nagyok között, akik a túltáplált hiúság emésztési zavarain túl meg tudták őrizni a léleknek és szemnek azt az érintetlen frissességét, ami a legbecsesebb tulajdonsághoz, a tiszta emberismerethez és önismerethez kell.

Az a nagy és sikeres drámaíró, akihez kérdésemet intéztem, a kevesek közül való.

Azt kérdeztem tőle, hogy a rengeteg dicsőítés és magasztalás áradatában, melyek pályafutását szegélyezték, melyik volt, mégis, amire, ha visszagondol, a legbüszkébb, mindegyik között.

Mosolygott, eltűnődött.

- A legőszintébbre, - mondta aztán.

- És melyik volt az?

- Kiváló kollégám, X. drámaíróé, akit, mint tudja, a szerény műfajban, amit magam is gyakorlok, talán a legkiválóbbnak, magamnál mindenesetre kiválóbbnak tartok. Annak a bizonyos drámámnak az idejében volt ez, mely öt évvel ezelőtt járta be a világ színpadjait. Képzelteti, sok elismerő véleményt és méltatást olvastam és hallottam abban az időben. Párizsban, az ottani bemutatót követő banketten kerültem össze X-el. Hódolattal és hálával köszöntöttem, - Londonból érkezett éppen, ahol neki is premierje volt - jóval kisebb sikert aratott, mint én, ami csak azt mutatja, hogy a közönség ítélete igaztalan - egész bizonyos, hogy az ő darabja jobb volt az enyémnél. Mikor meglátott, sugárzó arccal jött elé, mindkét kezét nyújtotta. „Most láttam először a darabodat!” kiáltotta messziről. „No és?” kérdeztem szívdobogva, mert sokat adok a véleményére - „hogyan hatott rád?” „Kedvesem - pontosan elmondom neked. Az első felvonás után azt mondtam magamnak: ez valami új. A második után azt mondtam - ez nemcsak új, de jó is. A harmadik elején lelkesen azt mondtam magamban: - remek! nagyszerű, elsőrangú! nagyszerű darab. - No és... a harmadik közepén - ahol kirobban minden, ami elő volt készítve... ott... a nagy jelenetnél... ott előrehajoltam a páholyban, öklömbe szorítottam az állam... és ízé... azt mondtam... kicsit idegesen... hm, mondtam... *ízé... lehetne valamivel rosszabb*”.

Megbüntette az Isten

Az egész különbség annyi, hogy hatéves koromban én még hittem Jézuskában. Feri fiam már nem. Már tudniillik abban nem hisz, hogy a kis Jézus személy szerint hozza az ajándékokat - az istenség fogalma számára annyi már - vagy még - mint amennyi a mi számunkra: láthatatlan hatalom, csak közvetve, rajtunk embereken keresztül büntet és jutalmaz.

Mégis, nem tudom, melyikünk állt közelebb Hozzá, aki így tanított: „Kopogtass és megnyit-tatik”.

És így is: „...míg olyanokká nem lesztek, mint e gyermekek közül egy”.

Sokszor úgy érzem, a felnőtt emberek túlkomolyan, túlnagyképűen és tudákosan végzik el Isten akaratának és gondolatának közvetítését. Elképzelik őt a maguk módja szerint, azzal az emberi és nem isteni logikával, hogy aki ilyen meg ilyen jó és hatalmas és erős, az csak ilyen és ilyen formában ítéltet.

Hála a jó istennek, csak a felnőtteket, akiket éretteknek tekintenek, - a gyermekek, szerencsére, még nem felelősek...

Ezért merem elmondani a legbájosabb jelenetet, ami a karácsonyi forgalomban megállított.

Pufók, hároméves kölyök. Kitépi magát a jó nevelőnő kezéből és hanyatthomlok rohan lefelé az áruház lépcsőjén, míg hozzátartozói csomagok terhétől szuszogva követik.

- Jancsi! Te gaz kölyök! Nem állsz meg?

Jancsi röhög, rájuk se hederít, rohan tovább.

Az utolsó lépcsőfokon kész a baj. Megbotlik, nagyot buckázik előre, pötty, bele a sárba. Egy pillanat alatt talpon van, kicsit elsápad. A szája legörbül, de a szeme dacosan villan. A nevelőnő sápítózza szalad hozzá.

- Úgy-e, te komisz! Úgy-e, megbüntetett az istenke!

Jancsi felkapja a fejét. Elvörösödik.

- Höhő! - és biggyeszi a száját. - *Csak szeretett volna!*

Személyzet

Mivelhogy az ember egy önző vadállat és egyedül lenni nem jó, tehát megnősültem, abból az önző feltevésből kiindulva, hogy akkor majd nekem jobb lesz. Tudniillik lesz majd, aki vigyáz rám és lugast varázsol nekem, miközben én odakünt a viharban harcolok s megvédem azt a kárttevő vadaktól.

Vettem egy négyszobás lugast, melyet csakhamar gyermekek csicsergése vert fel, úgymint Pistike, Bandika és Jolánka. Ehez vedd szegény jó feleségemet, Ödönt, akit egyrészt azért nevezek Ödönnek, hogy nehezebb legyen kitalálni, másrészt azért választok álnév gyanánt férfinévet, mert egész bátran lehetne férfinéve is, tekintve, hogy kopaszra nyírja a fejét, lovagol, cigarettázik és köp, harmadszor azért nevezek szegény jónak, mert hiszen nősülési önzésem tárgyául őt választottam.

Na és ezenkívül természetesen a személyzet, gróf Csutora Mária, a szakácsnő, Sophie Scheinheiligenstein, a német nevelőnő és Tündérligethy Abigél, a házitanító úr. Természetesen.

A szakácsnő egyszerű lakosztálya a lakás túlsó végén van, a konyha mögött. A német nevelőnő a szalónban alszik, nehogy bennünket zavarjon. A házitanító ilyenformán kénytelen írószobámmal megelégedni, másutt nem lévén hely. Mi öten az udvari szobában lakunk.

Boldogságunkat semmi sem zavarta, de mintegy félévvel ezelőtt, bizonyos jelentéktelennek látszó esemény miatt nehézségek léptek fel.

Ugyanis nekem el kellett utazni egy hétre a fentebb említett kárttevő vadak megfékezésére. Ugyanekkor Bandika meghült és egész éjszaka köhögött, amitől a feleségem nem tudott aludni. Miután a német nevelőnőt a köhögés nem zavarta, ő költözött be az udvari szobába, a feleségem pedig a szalónban vettetett ágyat.

Másnapra kiderült, hogy a német nevelőnőnek rövid az ágy, tehát úgy próbálták a dolgot megoldani, hogy az ágyakat kicserélték. Ennek következtében a zongora csak úgy fért el, hogy az úriszoba ajtaja elé állították. Így az úriszobába csak a fürdőszobán keresztül lehetett bejárni, ami azért okozott újabb bajokat, mert így a házitanítónak, aki reggel nyolckor iskolába kíséri a gyerekeket, olyankor kellett átmenni a szalónon, mikor a kisasszony, házirend szerint, öltözködött. Ezt eleinte úgy igyekeztek ellensúlyozni, hogy a szakácsné került a házitanító helyére, miután azonban a házitanító nem óhajtott a cselédszobában aludni, egy hónaposzobát kellett kivenni neki a lakásunk közelében.

Utamból hazatérve, feleségemet ideggörcsökben találtam, mivel kiderült, hogy a szakácsné átjárt a házitanítóhoz, amiről a gyermekek is tudomást szereztek. Első intézkedésem a házitanító elcsapása volt, akinek helyébe, némi tanácskozás után, szobalányt vettünk. A hónaposzobát azért megtartottuk, mivel a szobaleány egyben varrasmunkákra is vállalkozott, amit csak odaát tudott elvégezni.

Viszont nőmet a kiállott izgalmak ágynak döntötték. Egészségének helyreállítására a házi-orvos nem vállalkozott, mondván, hogy ilyen zajos helyen az lehetetlen. Szanatóriumba szállítottam. A sanatóriumban módjában volt nyugodtan áttekinteni a helyzetet s mint gyermekeiért aggódó anya, magányában arra az eredményre jutott, hogy asszony nélkül elzülленek a gyerekek. Levelet írt nekem, melyben olyképp intézkedett, hogy Bandit addig, míg ő meg nem gyógyul (erről pedig, intézkedéseinek tanulsága szerint, még sokáig nem lehetett szó) helyezzem el Málcsi néniéknél, Pistikét adjam intézetbe, a hatéves Jolánkát pedig igyekezzek férjhezadni. Telefonáltam a sanatórium orvosának, aki odanyilatkozott, hogy hagyjak rá

mindent és tegyek úgy, ahogy akarja, mert a lélekelemző módszer, amivel most gyógykezeli, ezt megkívánja.

Először Bandikát helyeztem el a rokonoknál. Csak úgy vált lehetségessé, hogy át kellett adnom vele a nevelőnőt is. Pistike így felügyelet nélkül maradván, a házitanítót átalakítottam gyermekkertésznővé, Jolánkát elküldtem vidékre. Azonban Málcsi néni összeveszett a szobaleánnyal s így a szakácsné eredeti hatáskörét elvesztette és felmondással fenyegetőzött, amit azért nem lehetett elfogadni, mert akkor ki főz majd Ede bácsi sógorára, aki időközben beköltözött hozzánk és aki cukorbajos lévén, csak a Mári főztjét bírta enni.

Nem akarom untatni az olvasót a továbbiakkal. A végleges megoldást most ütöttem nyélbe.

Ede bácsi sógora Marival megmaradt a lakásban. A nevelőnőt és a szobaleányt sikerült elhelyezni egy olasz fürdőhely egyik kényelmes penziójában.

Magam garszonlakást vettem Budán. Itt bűnhődök most önzésemért, amit feljebb volt szerencsém vázolni.

„Keep smiling”

Keep smiling, kedves Amerika pajtás - barátságos arcot kérek!

Igen, igen, *most* kérném azt a barátságos arcot, mind a harminckét foggal a felső ajak felhúzott redőnye alatt, a kirakatban - *most* kérném, vigyázz, kész, tessék egy percet várni, azonnal meglesz a felvétel!

Keep smiling - mosolyogni, mosolyogni, ahogy a régi operettben mondták.

Pardon - nem értem azt a furcsa tekintetet a szétfeszített száj fölött, amit vetettél rám, mintha valami villant volna benne - csak nem haragszol, pajtás?

Vagy talán - Isten őrizz - nem tetszik a humorom? Mit sziszegsz kérlekalácssan - pardon, hehe, mit szólsz hozzá, úgy értettem, mintha azt sziszegted volna, hogy süssem meg a vicceimet, meg azt az aranyos kedélyemet.

No de pajtás!

Bocsáss meg - hiszen *tőled* tanultam!

Hát nem te mondtad mindig, mikor egy kicsit izé... nyafogtam... azok miatt a múltó kellemetlenségek miatt... hogy valutazuhanás, meg bankzárlat... az Északi tengertől Kréta szigetéig... hogy micsoda beteg, nyavalygós, vén salabakter ez az Európa, mondtad, nem szégyeli magát, mindig síránkozni, panaszkodni - idesüss, ezt csináld utánam öreg, látod, én mindig mosolygok, akkorát mosolygok, hogy szétreped a képem, attól vagyok egészséges, ruganyos, fiatal!

No igen - most már bevallhatom pajtás, *akkoriban*, mikor te még nem ismerted ezeket az izéket, egy kicsit bosszantott a jó tanácsod, hogy ne bőgjek, vegyek rólad példát, aki nyugodtan mosolyogsz, míg engem esz a frász - de nem szóltam, nyeltem egyet. Így szép ez. Igazad volt! Keep smiling - ha szikrákat hány a szemem, akkor is.

Pardon! Tőled tanultam!

Vagy talán nem is tőled?

Lehet, hogy a két székelly bakától, akiről a háborús anekdóta szól? Amelyben éppen hozzák a zupát, az éhes baka teli pofával kortyant belőle, kicsordul a könnye a kintől, merthogy forró - mire a másik odaszól:

- Mit rí kend?

- Idesanyám jutott eszembe, - mondja ravaszul a góbé.

Mire a másik is nagyot húz a zupából. Kicsordul a könnye. Az első kárörvendve kérdi:

- Hát kend mit rí?

- Nekem is a *kend* idesanyja jutott eszembe! - feleli kegyelettel a megtréfált katonapajtás.

No csak azért, Amerika pajtás - csak nem rí kend?

Keep smiling - különben azt kell hinnem, idesanyám jutott eszedbe.

Sakkozók

A kávéház félreeső sarkában ülnek. Előttük a sakktábla pepita lepedője: órák óta könyökölnek fölébe. Nem lát és nem hall ez a két ember, világok dőlhetnek össze: a földrengést is legfeljebb abból vennék tudomásul, hogy valamelyik figura félrecsúszott. Jön-megy körülöttük az élet, izgatott hírek jönnek a német választásról, szép asszonyok telepednek le a szomszéd asztalhoz, boros társaság érkezik, pezsgőt rendel, kurjongat.

Számukra nincs külvilág.

Azazhogya mégis.

Ahogy, elrejtőzve a közelükben, félfüllel odafigyelek, hallom, az egyik állandóan dudol. Zenei fül, nem bírja tudomásul nem venni a kávéházi zenekart: együtt dudol vele, kíséri a zenét, szórakozottan, egymásután, ahogy a számok jönnek.

De lám csak, szöveget is énekel. Csak az a furcsa, hogy olyan zenéhez is, aminek nincs szövege. Közelebbhúzódom.

A zenekar éppen Solveig dalát játssza, a Peer Gyntből, hogy aszongya el-múlhata-nyárela-széhpépkikelet... el a khi-khe-let...

A sakkozó lágyan ringatja derekát. És hallom, ahogy dudolja:

- Levá-goma - tornyot... le-csréli - lovam... lcsere... réhé-lihi őt...

S aztán, a mélabús végakkordhoz:

- Nem vá-ágom mégse le... nem váhá-gom le... ott dögö... höl-jö... hön ő... öhöhö...

És már nyúl egy másik figura felé. De ekkor a zenekar hirtelen a Prinz Eugen indulójába csap. A sakkozó meghökken, visszakapja kezét, tűnődik. Aztán dacosan vállat von s pattogó, harcias hangon folytatja az induló dallamára:

- Mértne - vágnám - mégis - aztatat mértne - vágnám a tornyot - trattatam - pukkadjon meg, üsse a lovam!

És hirtelen egy napoleoni mozdulattal kiüti az ellenfél tornyát.

Meg is nyeri a partit, ami most már gyors tempóban bonyolódik le.

És még azt mondják ezek az unalmas történelmi materialisták, hogy a háborúk eredményét gazdasági és anyagi erők határozzák meg!

És a csatadal, az semmi?

A vállalkozó

Íróbarátom bízta rám, hogy kalauzoljam Pesten, egy napig. A használati utasításban, amivel átadta, benne volt, hogy rettenetesen gazdag ember, sokféle vállalata volt már, autó és cipő-felső-rész és rágógummi, most is tízfelé van angazsálva. Szeret mulatni, a vastag tréfát se veti meg. Utasítás: mindezekon túl jó volna megnyerni hajlandóságát a nemesebb művészetek, esetleg az irodalom számára, talán idővel rá lehetne venni, hogy támogasson egy bizonyos most alakult irodalmi vállalkozást, mint a szellemi arisztokrácia nagylelkű mecenása.

Hát nem könnyű munkának bizonyult.

Különbféle lokálok és mulatók látogatása után és közben próbáltam ravaszul rávenni, hogy a szellemi világ szépségei felé irányítsam érdeklődését. Hiába. A könyveket elhajigálta, nagy költőink szobrát meg se nézte, hangversenyre nem jött el. Pedig egyébként mindenbe belement, még üzleti alapon is, amiben valami gyakorlati érdeket szimatolt: fülem hallatára tárgyalt félbolond feltalálókkel, hóbortos tervezőkkel, még részt is akart venni a munkában.

Egy este, azzal, hogy látványos revüfélét fog látni, elcsaltam a Nemzeti Színházba.

Az Ember tragédiáját játszották.

Mikor kiderült, hogy klasszikus darabról van szó, barátom, a vállalkozó, először dühbejött, el akart menni, izgett-mozgott. Aztán önkénytelenül figyelni kezdett. Aztán elbűvölve hallgatott. Aztán nem látott és hallott maga körül semmit; tátott szájjal meredt a színpadra.

Mikor vége volt, egészen lesujtva jött el. Hallgatva mentünk egymás mellett. Éreztem, hogy a lélektani pillanat elkövetkezett. Vártam, hogy megszólaljon. Végre meg is szólalt:

- Ki írta ezt a darabot?

- Madách Imre.

- Ki volt az?

- Költő. Magányosan élt, távol a világtól.

Szünet.

- Hányszor adták ezt a darabot?

- Talán ötszázszor is.

Szünet.

- Nagyon szép dolog. Mennyi idő alatt írta?

- Egy évig.

És most barátom, a vállalkozó, megállt. Szívdobogva vártam.

- Mégis csak szép dolog az irodalom, - mondta.

- Végre! Csakhogy belátja! - kiáltottam. S már készültem rá, hogy figyelmébe ajánlom ezt az új irodalmi izét, amikor hirtelen kihúzta magát. Sóhajtott.

- *Hja... ha az embernek úgy ideje volna egy évig...*

Legyintett és vállat vont.

Aztán másról kezdett beszélni és többé nem nyílt alkalom.

Beszélgetés egy asztallal

Mosolyogva, bájosan jön felém.

- Maga már nem emlékszik rám, pedig már találkoztunk... Asztal vagyok és felhasználom ezt az alkalmat, hogy eldiskuráljunk...

- Ó, kezét csókolom... illetve... pardon... nem tudom biztosan...

- Mi az?

- Hogy egy ilyen bájos asztalt nem sért-e meg az ember a kezécsókolommal... Tulajdonképpen így kellene mondani: csókolom a lábát.

- Hagyja csak... Mióta van itt? Még nem láttam Kovácséknál... Nagyon jól sikerült az estély, nem?

- Hogyne... Nagyságos... izé... Asztal... egyedül van itt?

- Igen, az uramnak dolga volt... Különben is ritkán vagyunk most együtt esténkint... Ismeri az uramat, nem?

- Ne haragudjék... hirtelenjében nem tudom...

- Persze, hogy ismeri, csak nem jut eszébe... Tizenkét évvel ezelőtt együtt voltunk a Lidón...

- Ó... az lehetetlen... olyan régen?

- Jó, jó, csak ne bókoljon... nekem egy tíz éves nagy fiam van, úgy nézzen rám...

- Aranyos kis fiók lehet... Kulcsra járt?

- Nem értem.

- Hát gondoltam... vannak csukható asztalfiókok.

- Maga még mindig olyan jókedélyű, mint valamikor volt... De csakugyan, alig öregedett... Fogadjunk, hogy szívesen eljárna velem egy tangót... Egy gyors fordulóra van is még időm, azt hiszem, és a zene éppen kapóra jön... Na?!...

- Ó... boldoggá tesz, de...

- Mi baj?

- Ügyetlen spiritizista vagyok... és nem is hiszek az egészben...

- Hogy jön ide a spiritizmus?

- Hát nem azt mondta, hogy táncoljunk?

- De igen.

- Nem értek az asztaltáncoltatáshoz.

- Maga komolyan bolond. De különben is, most látom, éppen befejezték a partit, szaladok vissza.

És önagsága faképnél hagyva, visszaszaladt bridzsezni, ahol - gyengébbek kedvéért - asztalnak hívják azt a negyedik partnert, aki éppen nem játszik.

Bevallom, nem voltam kétségbeesve.

Én, ha az ura volnék, elválnék ettől az asztaltól.

Még ágytól is.

Cifra szűrőm

Mi ez, mondok, visszatértek a szép nemzetiszín napok, tulipán-mozgalom, hazai ipar pártolása - sőt kifejezetten a népies irány divatja, afféle ősi lelkesedés a polgári kultúrában, mint mikor dolmányban, pörge kalapban kezdtek járni az urak, fokost hordtak és a hölgyek pruszlikban, pártákban dideregtek a sétányon, a hatvanas években, meg az én gyermekkoromban?

Mert az előkelő szálló halljának abban a kis zugában, ahol ültem egyedül, jól lehetett hallani a szomszéd asztalnál csevegő két pesti hölgy diskurzusát. Hát amint odafigyelek, éppen azt mondja az egyik:

- Tudod, aszongya, aztán két szűrt csináltam, a Böske pedig csak egy szűrt csinált, hát nincs igazam, hogy többet tudok.

- Én tegnap délután kétszer egymásután csináltam három szűrt, - mondja erre a másik.

No hát, én se álltam tovább, felálltam bizony, odamentem hozzájuk és illendően bemutatkoztam.

- Bocsássanak meg a delnők, sőt honleányok, ha szabad magam így kifejezni - megbocsássanak, instálom, ha alkalmatlan volnék, nevem Gvadányi Elemér, a híres-nevezetes peleskei nótárius unokája vagyok és ki sem mondhatom, mennyire jól esik szívemnek, hogy Pestbudára érvén, az erkölcsök elkortzosodása helyett azt tapasztalom örvendezve, hogy hitvány frantuz, meg ánglius mulatozás helyett hazám szebblelkű hölgyei igaz magyar munkával töltik idejüket, mint nagyanyáink a fonóban, meg a rokka mellett. S mint a kalotaszegi varrottas és egyéb népi mesterségek kedvelője, ezennel ajánlkozom is, hogy megvegyem azt a hat szűrt, amit a delnök szorgos keze készített tegnap, ha jól értettem - láttatlanban látom, hogy gyönyörű cifra szűrők azok, mint amilyenekről a nóta szól, hogy aszongya, cifra szűrőm szemtanúja, hányszor voltál a vállamra borulva.

Ezt már énekelve mondtam, de a két asszony nép elhallgattatott, mondván, hogy nem palik se muzsikára, se dumára, ellenben ha hozok egy negyediket, mingyárt leülhetünk bridzsezni, mely alkalommal majd megmutatják nekem, hogy kell cifra „szűr”-t csinálni kontrával, kiszlemmel, nagyszlemmel, amely nem ugat hiába.

Vicces házigazda

Ez a házigazda megadja mindenkinek a tiszteletet, ami megilleti, érti a módját. Nyilván hallotta valakitől, hogy humorista vagyok, tehát úgy fogadott, ahogy az ő elképzelése szerint egy humoristát fogadni kell - arról nem tehet, hogy Pesten - ezt már régebben észrevettem - humorista alatt nem azt az embert értik, aki viccel, hanem inkább azt, akivel lehet, sőt muszáj viccelni.

Így esett azután, hogy már a vacsoraelőtti ízelítőnél nagy mulatság kezdődött, ugyanis akár-hogy forgattam a likőrös poharat, mindig lecsöpögött belőle a mellényemre, míg ki nem derült, hogy egy picit, láthatatlan lyuk van a pohár széle alá csiszolt díszítésben.

Utána cigarettával kínáltak, de a cigaretta mindig kicsúszott a kezemből, a doboz vicces szerkezete következtében. Végre mégis kaptam egy szép egyiptomit, ami rögtön visítani kezdett. A harmadikra rá lehetett gyujtani, csak a közepe felé robbant fel, csillagokat szórva.

A vacsoránál óvatosabb voltam, nem nyúltam olyan ételhez, amivel kínáltak, magam válogattam a tálból s így örök rejtély marad, vajjon a számomra külön készített libacomb gummiból volt-e, vagy dinamitból s a túrósrétes nem változott volna-e tűzifecskendővé a kezeim közt.

A feketénél mégse vigyáztam eléggé s így a finom ezüstkanálnak csak a nyele maradt a kezemben, lapátja leolvadt és bentmaradt a kávéban, kimondhatatlan öröme a vendégeknek.

Autogramot is kértek tőlem s miután a felkínált töltőtollat eldobtam, látván, hogy karmol és nyivákol, egy arra settenkedő angoramacska után nyúltam, észszerűen, gondolván, talán azzal lehet írni - de aztán inkább ceruzát fogadtam el, aminek a hegye persze begömbült és elhajolt a papíron.

Aztán jött a kolerás ember, a doboló levéldoboz, a körömréítő zsebóra, a szembespriccelő gukker, a kinyithatatlan zsebkés, a becsukhatatlan pénztárca és egyéb kedves figyelem.

Igazán nagyon vicces este volt, csak én voltam kissé nevetlen, mert mikor később újszülött kisgyermeküket mutatták be nekem s még karjaimba is tették, ijedten eldobtam, gyanakodva, hogy gombostű áll ki belőle. A méltóságos asszonynak se csókoltam kezét, attól tartva, hogy szájamban marad a keze, ő pedig nevetve elszalad, mint a gyík, amit farkánál fogtak meg.

Legközelebb én is meghívom ezt a kedves házigazdát. Miután foglalkozás szerint egy nagy temetkezési vállalat főnöke, ízléses koporsó lesz készítve számára levesestálnak és könnyezve fogom őt elbúcsúztatni az első falat előtt, amit lenyel. Ha nem tudja lenyelni, két fekete-bóbitás gyászvitét ültetek a ház előtt várakozó autójára és teljes pompában szállítatom haza, megnyugodva a Gondviselés bölcs akaratában, mely úgy rendelte, hogy soha többé ne hívjon meg vacsorára.

Lopott áru

A csendes mellékuczában becsületesarcú, rosszulöltözött fiatalember jön szembe velem, csomaggal a hóna alatt.

Megáll, tünődik, továbbmegy, megfordul, utánamfordul, hallom ahogy habozva jön a hátam mögött.

A fordulónál elszánja magát.

- Bocsánat...

- No mi az?

- Egy percre... nem volna szíves ide a kapu alá?...

A csomagot mutatja.

- Szeretném, ha megnézné...

- Ugyan! Mi van benne?

Közelhajol, titokzatosan.

- Elsőrangú angol szövet... a legnemesebb anyag, eredeti védjeggyel... negyvenöt pengő... kérem, tíz pengőjével eladom, két ruhára való anyag van benne.

- És miért kell azért a kapu alá menni? Hozza fel a lakásomra...

Körülnéz.

- Kérem... azonnal el kell adnom...

És a fülembé súgja:

- ...Látom, hogy úriember... azért szólítottam meg... ez lopott holmi... én is úgy vettem... azért adhatom ennyiért... úgyszólván ingyen...

Természetesen biztosítom róla, hogy téved... nem vagyok úriember, tehát az orgazdaságban való részesedést nem vállalom.

Mikor már eltűnt, jut eszembe, hogy hiszen én most forma szerint büntetendő cselekményt követtem el: nem fogtam le és nem jelentettem fel egy orgazdát, vagyis bűnpártolásba estem.

Szerencsére rendőrtiszt ismerősöm, akinek elmondom a dolgot, megnyugtatta lelkiismeretem: egy szót se higgyek, mondja, gyakori eset mostanában, a szóbanforgó áru egyáltalán nem lopott, csak azért árulja így, hogy kedvet csináljon, a vevőt csábítja a gondolat, hogy ilyen olcsón jut jó áruhoz.

- Egyszóval - bakot lőttem volna, ha feljelentem, mi? A rendőrségen szememberőhög és bebizonyítja, hogy az áru az övé.

- No és a ravasz fondorlat, amivel rád akarta szólni? Ezért külön lefülelik.

Értem.

Ha lopta, megbüntetik, mint tolvajt. Ha nem lopta, megbüntetik, mint csalót, aki tolvajnak állítja be magát, pedig becsületes ember.

Jogtalan címhasználat.

Cigány-infláció

Ne számítson büntett feldicsérésének vagy bűnpártolásnak, ha nem tudok egy meghatott mosolyt elfojtani, olvasván a nagyidai cigányok siralmas történetét.

Cigányok valának ők, ha nem is nagyidaik, akik valami határmenti tanyán elszánták magukat, hogy a Rooseveltt és Hitler gazdasági tervét megelőzve, a maguk szerény eszközeivel igyekeznek kimutatni a pénzbálványimádás új nyavalyájának tarthatatlanságát, gyakorlati úton.

Világosabban szólva: egyéni infláció bevezetését határozták el.

Magyarul beszélve: pénzt hamisítottak.

No már most milyen pénzt hamisít a cigány, ha komoly szándékai vannak, hogy túladjon a hamis pénzen.

Nyilván nem bankjegyet présel, először is honnan vegyen olyan bonyolult masinát, amivel sokszorosítani lehet - nem is beszélve a mintáról: a muzsika e nagy naturalistái sose voltak grafikai zsenik, hacsak átvitt értelemben nem, lévén „rajzolni” és „csenni” azonos fogalmak a cigány-szótárban.

Ércpénzről lehetett csak szó. S még ércpénzben is jobbnak látták kerülni a magasabb címleket, azzal az egyszerű megfontolással, hogy egy ötpengős például, ha egy cigány akarja felváltani, menten gyanúsán tekintélyes összeggé válik a hatóság szemében. Ugyan honnan van neked ötpengősöd, kérdik, firtatni kezdik a kérdést, mustrálni kezdik a pénzt és kész a baj.

Általában jobbnak látták, ha az ezüstpénzzel nem kezdenek ki: üstöt foltozni könnyebb, mint ezüstöt s ami a csengést illeti, éppen a jó cigányfül ne érezné, milyen könnyű hamis hangot fedezni fel húrok és fémek összhangjában?

Maradt a nikkell. Itt csak kétféle közt kellett választani. Bölcs mérséklettel a szerényebbet választották. A tízfillérest.

Némi áldozattal előteremtették a befektetést: egy valódi tízfillérest, némi agyagot és ólmot, megfelelő mennyiségben. S az új tízfillérek ragyogva perdültek ki a mintából, jó pár száz készült belőlük, szétszították s elindultak, három cigányok, szerencsét próbálni.

És most jött a kínos meglepetés.

Az első tízfillérest, amit be akartak váltani, egyszerűen visszadobták.

De nem mint hamisítványt.

Mint értéktelen pénzt, ami kiment a forgalomból.

Kiderült, hogy a bolond cigányok régi, háborúelőtti tízfillérest használtak mintának - ki a devla ismeri ki magát ebben a keserves éremtanban? Egyik se származott numizmata-családból. S a tetejébe, miután egyikük, érthető felháborodásában, esküdözni kezdett, hogy a pénz igenis új (ő csak tudja, aki csinálta) - még le is fülelték az egész társaságot.

Így bukott meg a cigány-infláció.

Megbízható társat keresek

Apróhirdetés.

„Megbízható társat keresek”, azt mondja. Megbízható társat keres, ez szép dolog. Olyan régi-világbeli kifejezés, szolid csengése van.

Aki megbízható társat keres, az egy rendes ember, akinek ebben a felfordult világban is van szolid, szilárd, gusztusos fedezete és alapja és gyümölcsöztetni való vagyona, amivel üzletet akar csinálni, persze csak akkor, ha megbízható társat kap hozzá, akinek erkölcsi és értelmi tőkéje biztosítékul szolgál a komoly, szilárd, szolid vállalkozáshoz, amiről - nyilván - szó van.

Az ember általában nem kereskedő s mint ilyen nem hordja iszákjában a megbízható társ marsallbotját, de azért az ember szemét megfogja egy ilyen című apróhirdetés.

Tehát lássuk, mihez keres megbízható társat.

Hm.

Érdekes.

Érdekes, hogy mihez.

Tessék meghallgatni őt.

Azt mondja: „Megbízható társat keresek, aki harmincezer pengő alaptőkével rendelkezik, biztos sikert ígérő rulettrendszeremhez, amit az idei nyáron akarok kipróbálni Montekarlóban”.

Egyszóval, izé - egy kis tévedés. A szellemi tőkét ezúttal a vállalkozó szolgáltatja, biztos rulettrendszerével, csak a hitvány anyagiakhoz kell neki társ.

De persze, csak azzal a feltétellel, ha az illető megbízható.

Mert képzeljék el, ugyebár, ebben a svindler világban mik is érhetik a szolid vállalkozót. Jelentkezik egy akármilyen jöttment, leteszi a harmincezer pengőt, ami a vállalkozáshoz kell, aztán eltűnik és sose látod többet. Űtheted bottal a nyomát.

Ilyennek nem teheti ki magát valaki, akinek biztos és csalhatatlan rendszere van a montekarlói bank sprengolására.

Neki végre is a reputációja forog kockán, holmi megbízhatatlan hitelező kénye-kedvére nem bízhatja a becsületét.

Egy barátom mondása jut eszembe, akinek kibiceltem a bakkjátékban s miután egy fitying se volt már nála, hozzám fordult, adnám kölcsön utolsó tízkoronásomat (régén történt). Aggodalmamra, hogy mi lesz velem, ha nem kapom vissza, megnyugtató, hogy a nyert pénzből rögtön megadja, sőt a további nyereségekből is kiad valamit, kamat fejében.

- De ha elveszted? - nyugtalankodtam, látván, hogy máris felteszi az egészét.

- Becsületszavamra nyerni fogok! - mondta ő szilárd meggyőződéssel és némiképpen méltalankodva, hogy nem bízom benne: megbízhatatlan barát és társ egy tökéletes üzletben.

A sarkutazó

Már reggel szólt a szobalány, kérem, egy úr volt itt, aszongya, beszélni szeretne a nagyságos úrral, - mért nem kérdezte meg, kicsoda, mit akar, dehogyan nem kérdeztem meg, aszongya, sarkutazó.

És maga ezt csak így mondja, hogy egy eleven sarkutazó keresett engem? mit mondott, mikor jön vissza? délután?

Egy kis ártatlan hengegést érzek önmagam előtt, mégis lehetek valaki, a kis hírnevecském elszivárogozik a világba, azt is tudják, lám-lám, hogy engem érdekelnek az ilyen tudományos dolgok, meg értek is hozzájuk valamicskét, mindenesetre, ha egy ilyen sarkutazó feljön Pestre, hát először is engem látogat meg. De vajjon melyik lehet? Szegény Amundsen aligha, talán az a hogyhijják, aki most volt a Déli Sarkon? vagy maga Peary? Majd meglátjuk.

Hát egyikse. Hanem valami Skafák. Skafák Soma. Érdekes, nem emlékszem a nevére. Fekete hajú, kövérkés, energikus fiatalember. Az ember nem nézné ki belőle. Mindig szökékek és szikároknak képzeltem a sarkutazókat. Lopva figyelem a mozdulatait, látom rajta, lelki szemekkel, a vastag fókabundát - elképzelem feje köré az Északi Fény (Aurea Borealis) tündöklő glóriáját.

- Már délelőtt kerestem - mosolyog előzékenyen. És szembenéz a tekintet, mely annyi fel-dühödött jegesmedvével és rozsmárral nézett farkasszemet. Borzongás fut végig a hátamon.

- Kérem, bocsásson meg... nem voltam itthon... Foglaljon helyet... Mit parancsol? Erős pálinkát? Vagy egy kis kétszersültet? Fókaszőr és pemmikán, sajnos, attól tartok, nincs a háznál... nem voltam elkészülve...

Biztatóan mosolygok, hogy beszéljen.

- Kérem, a szerkesztő urat bizonyára érdekelni fogja...

- Ó, hogyne! Nagyon érdekel. Tessék csak beszélni. Hát milyen az a sark?

Felragyog az arca: a lelkesedés pirja fut át edzett vonásain. Micsoda nagyszerű ember!

- Ó, kérem - az a legpompásabb dolog a világon! Úgy jár rajta az ember, mint a bársonyon - nem érzik a súlyát!

Persze, arra céloz, hogy a sarkok környékén a gravitáció kisebb.

- Mégis, - unszolom - olyan magas szélességi fok!...

- De kérem - hadonászik nagy hévvel - szó sincs róla! Van alacsony is!... És nem széles az!... csak amekkora kell... és ha széles, le lehet vágni belőle...

- Levágni?

- Hogyne! Ha megengedi, mingyárt megmutatom... Itt van nálam...

És fürgén nyitja ki fekete táskáját.

- Mi van itt?

- Hát a sarkok.

- Micsoda? Magával hozta a sarkot?

- Hogyne, kérem! Itt van, tessék! A legremekebb Kéjmámor cipősarok!

Most már tudom, kivel van dolgom. Sarkutazóval. Gumisarkutazóval. Még pedig repülővel, mintahogy rögtön kiderült.

Korszellem

Ismerik a kedves erdélyi anekdotát?

Eredetiben.

- Szervusz, barát.
- Semmi barát.
- Hát már mér?
- Mer' megházasodtam.
- Ammá jó.
- Semmi jó.
- Hát már mér?
- Mer' vénasszonyt vettem el.
- Ammá baj.
- Semmi baj.
- Hát már mér?
- Mer' házat kaptam vele.
- Ammá jó.
- Semmi jó.
- Hát már mér?
- Mer' leégett a ház.
- Ammá baj.
- Semmi baj.
- Hát már mér?
- Mer' a vénasszony is bennégett.

(Időszerű alkalmazásban a sokféle lehetséges változat közül vegyünk egy helyi vonatkozásút.)

Változat.

- Alászolgája, méltóságos uram.
- Semmi méltóságos uram.
- Hát már mér?
- Mert tőzsdetanácsos lettem.
- Nekem legyen mondva!
- Semmi nekem legyen mondva.
- Hát már mér?

- Mert nincs tőzsdei forgalom.
- Jaj, jaj!
- Semmi jaj!
- Hát már mér?
- Mert dollárt vettem.
- Nekem legyen mondva!
- Semmi nekem legyen mondva.
- Hát már mér?
- Mert rájöttek.
- Jaj, jaj!
- Semmi jaj!
- Hát már mér?
- Mert a társam vitte ki!
- Nekem legyen mondva!
- Semmi nekem legyen mondva!
- Hát már mér?
- Mert elvették tőle az egészséget.
- Jaj, jaj!
- Semmi jaj!
- Hát már mér?
- Mert a társamat is kinttartották.

A haladás fokmérője

Avigdor Hameéri, kiváló héber költő és jeles műfordító, aki Palesztinában él s az „Ember tragédiáján” kívül rengeteg modern magyar művet ültetett át héberre, a minap Pesten járt s régi barátságunk alapján meglátogatott.

Sok szép dolgot mesélt a boldog és elégedett Zsidóországról, ahol egymásközt élven a zsidók, nincs surlódási felület, nincs sértett önérzetből származó beteges érzékenység, beteges érzékenységből fakadt túltengő hiúság. A zsidók tehát éppen olyanok, mint bármelyik más ország gyermekei, hazájukat sovinizmus nélkül szeretik, más nemzetbeliekkel magukat egyenrangúaknak érzik, nem többnek, de nem is kevesebbnek. Micsoda boldog, idillikus álom!

- Mégis - hitetlenkedtem - vannak különbségek... Egy ilyen régi fajta, gondold meg... amelynek minden egyede egyéniséggé alakult az idők folyamán - vajjon tudnának ezek egy olyan sokrétegű valamire összeolvadni, amilyennek egy önálló országnak lennie kell, hogy életképes maradjon?

- Micsoda beszéd az! - kiáltott tüzesen Avigdor - hiszen nálunk már most vannak földművelő parasztok, a zsidók közt!

- Az azért nem az igazi...

- Nem az igazi? Hát tudod mit - már vannak a zsidóparasztok közt valódi, írni-olvasni nem tudó analfabéták is!

És az arca ragyogott a büszkeségtől.

A világ legbutább gyereke

Ma láttam a legbutább kisgyereket a világon. Nem hiszem, hogy ennél butább kisgyerek létezik.

A kisgyerek, úgy három és féléves lehet, a sétatéren állt, a mamájával.

A másik kisgyerek - az enyém - a szobalánnyal, ott állt pár lépésnyire tőle. A világ legbutább kisgyereke minden ok nélkül, tátott szájjal nézte az én kisfiamat, aki ügyet se vetett rá.

A szobalány rászólt az én kisfiamra:

- Cinike!

Cini el van foglalva, valami homokbucka előtt guggol, nem felel.

A másik gyerek körülnéz, összehúzza a szemét. Aztán a mamájához fordul.

Kisfiú (nyújtott, zsíros hangon): A-nyu-ka-a!

Anyuka (szívélyesen): Tessék, kisfiam.

Kisfiú: É-én Ci-ni-ke vagyó...o...ok?

Anyuka (nyájasan): Nem, fiam.

Kisfiú (pillanatnyi tünődés után): Hát akkor ki va-gyok é...é...n?

Anyuka (rendületlen nyugalommal): Te Imruska vagy.

Imruska: Én Im-rus-ka va-gy-o-ok?

Anyuka: Igen, kisfiam.

Imruska (bólint): Én Im-rus-ka va-gyok.

Szünet. Rámeredek Imruskára. Imruska anyukája lopva rámnéz - észreveszi rajtam, hogy milyen ostoba az ő Imruskája - ő, úgylátszik, már megszokta. Egy kicsit talán elszégyeli magát s nyilván azzal a szándékkal, hogy rehabilitálja Imruskát előttem, rászól:

Anyuka: Mit báméskodsz, Imruska? Szaladgálj kicsit.

Imruska: Sza-lad-gál-jak?

Anyuka: Hát persze. Szaladj fel arra a kis dombra.

Imruska: Sza-lad-jak fe-e-el?

Anyuka: Persze! Szaladj fel.

Imruska pár pillanatig tünődik, hirtelen, mint akinek világosság gyúlt az agyában, felszalad a dombra. Anyuka diadallal néz rám - na, kérem! Tessék nézni, felszaladt! Ebben a pillanatban.

Imruska: A-nyu-ka...a...a!

Anyuka: Mi az, kisfiam?

Imruska: Most fönt va-gy...o...ok?

*

Ez volt eddig a legbutább gyerek, akit életemben láttam!

Gyereken ennél butábbat nem láttam.

Még felnőttben is ritkán.

„Kijelentetlen mindenesek élén” (OTI-ballada)

Vagy hogy nevezzem?

A cím, ha nem csalódom, Ady „Halottak élén” című allegorikus költeménykötetének hatása alatt került ki tollamból - majd ki fog derülni, hogy nem véletlenül.

A műfaj, elismerem, újszerű.

Legalább minősítésében.

Szaggatottsága a balladára emlékeztet, klasszikus értelemben, de tárgya révén szigorúan a hely- és időegység jellemzi: Budapest és ma.

Egyébként szerencsésebbnek találtam volna a shakespearei látomások formanyelvét.

Ám ítéljék meg.

Aludni próbálok, aludni, mint Edward király, angol király, egész nap fakó lovamon léptetem, hadd látom, úgymond, mennyit ér H. G. Wells legújabb kötete, amiről írnom kell és különben is sok dolgom volt és kevés hasznom a sok dologból.

De nem jó álom a szememre.

Lefekvés előtt egy pillantást vettem íróasztalomra, ahol holnap felbontandó postám hever (ma nem értem rá) s futó és szakértő tekintetem felfedezte a Társadalombiztosító jellegzetes borítéka mögött a hivatalos felszólítást. Majd holnap, majd holnap, mondom magamban s átvillan rajtam, hogy a legutóbbi felszólítást olvastam ugyan, de nem egészen értettem, csak éppen a hajam meredt égne és elhatároztam, hogy ebben az ügyben okvetlenül intézkednem kell már, végére járnom, telefonálnom, megtudakolnom, tiltakoznom, mert ugyan hogy értették azt, kérem szépen, hogy ötszázhatvannal tartozom, mindenesek és szakácsnék és szobalányok betegsegélyző illetékét illetően - az isten szerelmére, hiszen egy után egytíz járna vagy mennyi, hát hány mindenese és szakácsnőm és szobalányom van nekem a Piroskán kívül, aki egy és oszthatatlan, mindhárom minőségében, mint a zsidók istene, hát akkor mi az, hogy ötszázhatvan? és egyre több, évek óta növekszik ez az állítólagos tartozás, mi vagyok én? Salamon, ötszáz fehérceled királya? (nem is voltak fehérék) vagy egy szörnyű bűnügy hőse, kétlelkű emberi bestia, akinek másik énje évek óta feldarabolja és elássa a mindeneseket és már ötszáz hiányzik és mindegyik után az illeték?

Hiszen lehet, hogy volt ötszáz, őnagysága elég sűrűn változtatja őket, de elmentek, tudtommal mind elment, úgy, ahogy jött, mindig csak egy maradt - elmentek, mind az ötszáz, ötszáz bizony dalolva ment, vagy ha nem dalolva (igazán nincs oka dalolni annak, aki olyan kitűnő házból, mint az enyém, kénytelen elmenni), de mindenestre elmentek és egy se tudta mondani, hogy éljen Eduárd, illetve *miből* éljen, ha az OTI ötszázhatvanat követel tőle.

Ez mind nagyon szép, de megbolondulni holnap is ráérek, tehát próbáljunk aludni.

Próbáljunk aludni, valami kellemes képzettel, ahogy költőhöz illik, próbáljunk a sorsjegyem számára gondolni, Coué-módszerrel, folyton ezt mondogatva magamban, hogy kihúzzák, kihúzzák, egyre jobban kihúzzák, egyre közelebb húzzák, már ki is húzták.

Az ám, ha lehetne.

De mi ez az imbolgó árnyék itt az ágy végén - hiszen ott nem volt függöny, mi ez a kísérteties fehérség?

Égnek mered a hajam - hiszen ez egy kísértet.

Hah, mondom, mindenesetre, hah, sőt *ugh*, ahogy rosszlelkiismeretű Shakespeare-hősök mondják hasonló helyzetben - hah, ki vagy?

A kísértet szomorúan bólogat.

Nem ismeresz meg? Nem emlékszel a Pannára?

Panna, - suttogom, elhülve - Panna, igen, tudom már... három évvel ezelőtt... aki leejtette a levesestálat... Panna, te vagy az? Meghaltál azóta s ha igen, miért nem tud nyugodni boldogtalan szellemed? hiszen megkaptad a béred s a tálat se vontuk le, amennyire emlékszem rá?

Szomorúan rázza a fejét.

Nem haltam meg, Richárd, nem haltam meg, mennyei gazdám még nem szólított magához, most is helyben vagyok - csak a számodra haltam meg...

Hideg borzongás fut végig.

Ha tehát a számomra meghaltál, suttogom, mondsza, miért fizetem érted három éve az illetéket?

A kísértet sötéten bólint.

- Mondsza, Richárd, - *kijelentté*l te engem? - kérdi süvöltve s a következő pillanatban eltűnik.

De még magamhoztérni sincs időm s már jön helyette a másik - másik után a harmadik s már úgy suhannak el ágyam előtt, mint a felhők és mint a filmen a figurák... hosszú, kísérteties sorban jönnek s én kiugrom ágyamból s próbálok menekülni, hiába... hosszú sorban rohannak utánam át völgyön és hegyen... Juci és Panna és Böske és Mancsi és megint előlről a névsor... és mindegyiknek ajkán egyetlen vádló kérdés:

- Richárd, *kijelentté*l? Ugye nem *jelentté*l ki? És akkor csodálkozol, hogy hivatalos szempontból *nálad* vagyunk még mindannyian s fizetned kell az illetékeket?

Haha! Elő síp, dob, zene, harsogjon a harsona! Felköttem a lordmayort!

Sajnálom, mondja a lordmayor, tetszett volna kijelenteni őket. Az Oti nem köteles tudomásul venni, hogy már elmentek.

Ki az az Oti? suttogom utoljára, mielőtt jótékony ájulásba zuhanok - Oti? egy Oti nevű is volt? és az se volt kijelentve?

Sagen Sie es in ihrer Muttersprache

Ez a történet egyszerű - egyszerű és megható, azoknak az apró, furcsa kis esetkének a bájával kedves, melyekben egy pillanatra megvillan, emberi méltóságunk és önérzetünk mögött, a mindnyájunkban ott nehezedő ólomsúly: hogy tárgyak vagyunk csak, mint a kő és por, alávétve magasabb erőknek.

Címe lehetne: forma és lényeg, vagy az indulat szerepe a kifejezés művészetében.

Egy igen kiváló íróról van szó, akire minden tekintetben illik az „íróművész” meghatározás is. Kazinczy korának legnemesebb értelmében - mint a széphalmi remete, ő is a költészet, próza és eleven beszéd egyik legfőbb feladatának „nyelvünk tsinosítását” tekinti. Gáncs nélküli lovagja ő a magyar nyelvnek, írásban és szóban a legválasztékosabb, leggondosabb és legszebb magyarságot beszél, kényes ízléssel kerülvén minden pongyolaságot.

Érthető, hogy minderre kissé rátarti is, - nem szívesen veszi, ha a „legszebb magyar szó” művelői közt nem elsősorban emlegetik a nevét.

Barátunk egyébként példás férj és még példásabb apa. Ebben az utóbbi minőségében érte őt minap egy - szerencsére feleslegesnek bizonyult - ijedtség.

Lefekvés után a gyerek nyöszörögni kezdett, fejét fájdtotta, hányt, láza is volt.

A háziorvost telefonon nem lehetett találni. Barátunk gyorsan felöltözött tehát és elszaladt orvosért. Izgatottan csöngetett be néhány ismerőshöz, hiába.

Végre, találomra, egy teljesen ismeretlen orvoshoz szaladt fel. Az orvos már ágyban volt, berontott hozzá. Izgalmában még bemutatkozni is elfelejtett, azonnal rátért a tárgyra.

- Doktor úr kérem - a fiam - azonnal meg kellene - ugyanis ma reggel még nem volt ugyan semmi, de két héttel eze... illetve, most egy órája, a feje... a hasa...

A doktor türelemmel és elnézéssel hallgatta egy percig, aztán felült az ágyban és bátorító, atyai hangon így szólt a magyar széppróza büszkeségéhez, akit nem ismert fel:

- *Bitte, sagen Sie es in ihrer Muttersprache - ich verstehe auch deutsch, rutenisch und slovakisch.*

Stenmencs meghal

Szórakozottan kotorásztam a hamuban - apró láng csapott fel, behúnytam a szemem. A következő pillanatban ott állt előttem.

- Pardon... mi az? - dadogtam. - Nem hallottam a kopogást.

- Fölösleges - szólt nyugodtan. - Az ajtó nyitva volt és tudtam, hogy úgyis tetszik várni.

- Miből gondolta?

- Hogy a hamut próbálta csiholni... Ismerem a költő urakat. Ha ők a hamuval játszanak, akkor ők a mulandóságra gondolnak. A Poe úr is erre gondolt, annál a régi versnél, amire célozni tetszett.

- Hamu... mulandóság... Poe... Nevermore... dehát kihez van szerencsém?

- A főnix vagyok - mondta jelentősen.

- A hamuból feltámadott! - kiáltám megdöbbenve - te vagy hát! Te vagy hát az én Madaram, a jelképes Holló, ki balzsamot hozol Gileádból?... Ó mondd... vihartól üzetél be, pihenni ez enyhelyen?... Nevermore?

- Ahogy vesszük. A Gileád-társaságot nem ismerem, de lehetetlen, hogy jobb feltételei legyenek. Mindenesetre, akármilyen ajánlatot tettek, tessék meghallgatni az enyémet. Évente fizet? Nem. Havonta? Nem. Hetente?

- Ne mondja folyton, hogy tente... elalszom...

- Pardon. Szóval ön naponta fizet. Olyan nevetségesen kicsi összeget, hogy észre se veszi. Akkorát, amekkoráért nem hajolna le, ha leejtené. Ön azonban ezentúl ezt az összeget nem fogja eldobálni a földre, mint egy cigarettavéget, hanem ön kap tőlünk egy ilyen hamutálca-szerű kis dobozt és ön, mint rendes ember, ezt a kis összeget ezentúl abba dobálja be naponta egyszer. Mi ezt minden hónapban eltakarítjuk az ön lakásából, ön nem is gondol rá és ha Stenmencs meghal, az ön családja akkora összeget kap, hogy áldani fogja az emlékét.

- Beszéljen! - biztattam átszellemülve. - Angyal, ördög, madárképben - beszélj, jós!

- Na ügye? Ön erős, egészséges ember, dolgozik, cselekszik - ön észre se veszi, hogy eltakarítjuk a lakásából azt a kis részletet. És a részlet még hozzá egyre kevesebb lesz, automatikusan kisebbedik. A második év közepén akkora már csak az összeg, mint az első év felében. Aztán fokozatosan csökken. A harmadik évben már öngyilkos is lehet. És tessék gondolni, ha a második év végén Stenmencs meghal, az összeg dupláját kapja meg a család. Sőt, ha Stenmencs az első évben hal meg, az összeg a befizetett részletek ötszázszorosát teszi ki. De még akkor is, ha Stenmencs a tizedik évben...

- Álljon meg! - kiáltottam könnyekkel a szememben - álljon meg egy pillanatra! Álljon meg és közölje velem végre - ki az a Stenmencs? Ki az a jóságos nemtő, aki egy éven belül, két éven belül, tíz éven belül, de mindenesetre meghal, feláldozza magát, csak hogy nekem és családomnak adja mindenét? Ki ez a jelképes hős, ki az én Hollóm, az én őrzőangyalom, Gileádból, kit Stenmencsnek neveznek az emberek idelent?

És szólt a főnix, kissé sértődötten.

- Pardon, tréfálni tetszik velem. Én, úgy tudom, elég világosan szoktam beszélni. Én azt mondtam, még tagolom is, ha tetszik, hogy ha ön is-ten-ments meghal...

- Vagy úgy! Ha én istenments meghalok?

A könnyek végre kitörtek szememből, magamhoz öleltem a szent ügynökmadarat.

- Hát ennyire... ennyire fájna önnek az én halálom?

- Hogyne. Tessék aláírni.

- Istenments! - kiáltottam, eltólva az ívet. - Nem írok alá semmit! Azt akarom, hogy önzetlen legyen az ön szeretete, aggodalma, féltése, - hogy önzetlenül sirasson meg egykor.

- No és? - mondta gúnyosan. - Ha aztán holnap, mint afféle gutaütésre hajlamos ember, mégis felfordul, mintahogy számítani lehet rá, azt akarja, mindenki leköpje a haló porát, hogy még a családjáról se gondoskodott?

Elhültem.

- Szóval, - dadogtam bátortalanul - ha aláírom - akkor fog sajnálni?

- Na hallja! Azt meghiszem!... Ekkora összegnél!... amit egyszerre kellene nekünk kifizetni!... Azt hiszem, a vezérigazgató úr is megsiratná önt!

- Idevele!

Aláírtam. És a főnix, miközben barna szárnya meg se rezdült, eltette az írást és meghajtotta magát.

- Egy szavad sincs? - kiáltám fájdalmasan... - Mondd hát... mondd a szót legalább... a reménytelenség szavát, ha mást nem adatott mondanod.

És szólt a főnix: „Nevem Mór”.

Nógrádverőcei legenda

A szenttéavatás még nem történt meg s talán nem is fog megtörténni; de ha igaz, amit Emil barátom mesél - s én hiszek Emilnek, erős és egyszerű hittel - akkor nem várathat magára soká.

Hinnem kell Emilnek, mert Emil egyszerű és igaz lélek, Emil szelíd és béketűrő és Erzsi az ő neje. És ha Emil kivette azt a szobakonyhás nyaralót a verőcei parasztházban, ez is csak azt bizonyítja, hogy Emilben igaz keresztényi alázat és önmegtartóztatás lakozik: mert hiszen Emilnek tudnia kellett, mit és főként mennyit és mégfőkéntebb mekkora hangon fog erről nyilatkozni hű neje, Erzsi, ha meglátja, mit vett ki neki, kéthónapra, csak azért, mert valamivel olcsóbb, mintha a kastélyt bérelte volna, - ezt Emil jól látta előre és ha mégis kivette, ez csak azt mutatja, ismétlem, hogy Emil szándékosan szenvedni és tűrni akarta alázattal és csendesen, amiben hű neje, Erzsi az isteni gondviselés és megpróbáltatás képviselőjében részesítette őt, mikor csomagokkal felszerelve megjelentek a verőcei nyaralóban.

Ezekről a percekről Emil hallgat, szerényen, mint a gyakorlott, mondhatnám rutinos vértanúk, akik nem szoktak dicsekedni szenvedéseikkel.

Amit elmondott, a kis történet, (ezt a történetet voltam bátor fentebb legendának minősíteni) nem is akkor este, hanem ugyanannak az éjszakának hajnalra virradó második felében esett meg.

Kimerülve az egyoldalú vitában, (csodálatosképpen Emil volt jobban kimerülve, aki egy szót se szólt) a házaspár édesdeden pihent.

Adjuk át Emilnek a szót.

- Kérlek szépen, hajnal felé - éppenhogyan pirkadt a fény - arra ébredek, hogy valami csíp. Forgolódom, felhajtom a paplant - hát kérlek, egy ronda nagy poloska mászik a lepedőn... Na képzelheted... ha ezt Erzsi meglátta volna... még ez is!... rögtön pakol, hiszen ismered... Szerencsére Erzsi mélyen alszik... Lábujjhegyen kimászom az ágyból... marokrafogom a poloskát... nesztelenül osonok az ablak felé, hogy kihajítsam... Hiába!... tudod, milyen füle van... már hallok a hátam mögött. „Mi az? mit mászkálsz?” s rögtön utána hangosan és jajveszékelve „Jézusmária - mit viszel ott? mi az a markodban?” „Semmi, semmi” - próbálom csillapítani - „aludj csak”. De erre már sikít, mint akit nem is poloska, hanem skorpió csípett meg. „Poloska! Poloska!” „Nem igaz” - mondom elszántan - „nem poloska!” „Hát mi?” „Katicabogár” - hazudom ijedtemben. - „Mutasd”.

Mire én behunytam a szemem és kinyitottam a markom - és barátom: a tenyeremben *egy katicabogár fekiüdt!* És én igaz hitemre mondom neked, hogy csoda történt és meg vagyok erről győződve, mert amit megfogtam, az poloska volt!

Én hiszek Emilnek. S a magam lelkének szerény egyházában hajlandó lennék őt, verőcei Emiljét szentté avatni s a csoda színhelyén egy kolostort, illetve polostort állítani, hogy a legenda emlékeit megörökítse.

Kutyavásár

Még hozzá Budán.

Ahol állítólag csak egyszer volt.

Mit csináljunk, a feleségem már harmadszor nyaggat, hogy menjek fel oda és nézzem meg azt a kutyát, azt mondják, valami csoda.

Napbarnított úriember fogad. Rendkívül erélyes és szakavatott.

- A Muki érdeklí? - kiált rám harsányan, az idomító ellenállhatatlan tekintetével.

- Igenis! - mondom kissé szükülve.

- Muki... Muki...i...i... - szól erre meglepően szelíd, csaknem könyörgő hangon.

Az ágy alól drótszörű fokszi mászik elő. Hozzám oldalog, megszagol, ásít. Láthatóan únja a dolgot.

- Na most! - rivall rám az idomító.

- Vau, va... akarom mondani, igenis! - kapom magam haptákba.

- Ez a világ legintelligensebb kutyája, - folytatja harsányan - ez minden szót ért, mint egy ember.

És most megint, mézédés hangon.

- Muki - hol az ajtó?

Muki elkínzott képpel az ajtó felé bök az orrával. Aztán megint ásít.

- Muki - hol a cukor?

Muki körülnéz a szobában, a kis asztalon, a kávé mellett áll a cukorpikszis, arrafelé fordul, aztán lefekszik, mintha azt mondaná, hát ott van, mit kérded, mikor magad is tudod.

- És kérem, - folytatja az idomító ellentmondást nem tűrő hangon - a gazdájáért tűzbe megy. Nem tűri, hogy a gazdáját bántsák, nekimegy az oroszlának is, ha a gazdáját megtámadja. Tessék úgy tenni, mintha haragudna rám. Tessék egy kicsit megütni.

Ijedten engedelmeskedem, bár előre félek, hogy Muki leharapja a fejem. Megütöm.

Muki nem mozdul.

- Tessék kicsit erősebben.

Jót húzok rá. Muki nem mozdul.

Az idomító zavarbajön.

- Muki...i... - mondja panaszos, síró hangon - Muki... bánthanak!...

És int, hogy üssem. Ütöm, de Muki nem mozdul.

Mentő ötletem támad, Muki érdekében.

- Kérem szépen, - jegyzem meg óvatosan, hogy meg ne sértsem - hát persze, hogy nem mozdul. Hiszen az előbb tetszett mondani, hogy milyen intelligens, minden szót ért... éppen azért nem mozdul...

Az idomító meglepetve néz rám.

- No igen, - vakarja a fejét - hogy tetszik gondolni?

- Nagyon egyszerű. Ha nem értene minden szót, akkor nekemjönne. De miután hallotta, ahogy engem kitanított, nem veszi komolyan a dolgot. Nem hagyja ugratni magát.

- Aha! - mondja az idomító, de láthatóan nem érti még most se világos okfejtésem.

Lopva összenézünk Mukival. Hadd, kérlek, mondja Muki pillantása, soha nem fogja megérteni ezt az egyszerű dolgot.

A kutya csakugyan intelligens.

Minden szót ért.

Teve

Ez egy nagyon kedves igaz történet.

Azért kell hangsúlyozni, hogy igaz, mert valószínűtlen. Viszont, hogy megtörtént, éppen ez teszi valószínűvé: e fantáziátlan világban már csak a valóság produkál néha valami kivételeset.

Címe ez is lehetne: Véletlen.

Tanulsága: vigyázz a látszatra.

Egyébként rokona annak a másik esetnek, mikor a malacsivítást utánzó artistát úgy akarta csúffá tenni földije, hogy valódi malacot rikatott köpenye alatt, kivételesen, ez egy alkalommal, a valódi malac egészen malactalanul sivített s a malacos embert kifütyülték.

Az a kedves hölgy, akivel az alábbi eset megesett, mint egy remek sportautó tulajdonosa, szenvedélyesen látogatja, pártolja és propagálja a tősgyökeres magyar vidékeket, Alföldet, Hortobágyot, Mezőkövesdet - valóságos folkloristává nőtte ki magát s egyik legfőbb öröme nyakoncsípni a külföldi látogatókat és elcipelni őket magyar falvakba, hogy eldicsekedjék azzal a különleges ízzel és zamattal, amit egy ilyen látvány nyújt s aminek nemzeti jellegét az idegen nálunk is élesebben érzi.

Minap pompás partnere akadt, egy amerikai úr, aki már odaát is sokat hallott Magyarországról, mint egzotikumról s tele volt égő kíváncsisággal, hogy a világ jellegzetes vidékeiről készülő fénykép- és ritkasággyűjteményét gyarapítsa.

Bepakkolta hát kocsijába és levitte a legmagyarabb vidékekre.

Egy alföldi nagyközségeen robogva keresztül, ismerősöm hirtelen leállította az autót. Érezte, hogy a pillanat kivételes. Festői ösztönével rögtön felismerte, hogy ennél tarkábban és rikítóbban magyar képet nem mutathatna be. Vasárnap délelőtt volt s a főtér tele volt ünneplőruhás parasztlányokkal és legényekkel. Minden együtt volt: gémeskút, malomalja, fokos.

- Most nézzen körül, - mondta ünnepélyesen - ha lelkébe akar vésni egy százszázalékosan eredeti magyar vidéki képet.

Az amerikai gyönyörködve nézett körül s felemelte kodakját.

E pillanatban a mellékucaból paták lágy dobogása hangzott.

- Várjon, mondta a hölgy, abban a reményben, hogy egy szép gatyás juhász még kiegészíthetné a felvételt.

A következő pillanatban befordult a főtérre egy jólmegtermett, hatalmas - kétpupú teve.

A hölgy felkiáltott meglepetésében, - de a kodak abban a pillanatban elcsattant.

És most már magyarázhatta az amerikainak, hogy különleges véletlen történt, egy vándor menaszéria reklámakciójának jóvoltából - az amerikai képzeletében egy életen át úgy fog szerepelni e tősgyökeres alföldi falu, mint aminek gémeskúton és délibábon kívül legjellemzőbb alkatrésze a magyar „puszta” ősi barma, egy telivér, pompás dromedár.

Dux, ducis

- Apa, micsoda - a duxnak a dativusa? - kiabál ki a fiam dolgozatírás közben.

Krach! Hónapok óta érzem, hogy ebből a dologból mégis csak baj lesz. A második és harmadik gimnázium tartamára még el tudtam hitetni vele, hogy latinban is az a tökéletes szaktekintély vagyok, mint egyéb tantárgyakban kívántatott, hogy az ő szemében Szokratesz, Arisztotelesz, Leibnitz, Einstein, sőt Kasztel fölé emeljen, aki mindezeknél több, mert a legjobb tanuló náluk az osztályban. Negyedikben mégis csak ki fog derülni a Lohengrin-titok, származásának szörnyű bélyege, melyet rejtegetni akartam előtte.

Nincs erőm megmondani az igazat.

- Az algebrát megírtad már? - kérdezem szigorúan.

- Még előbb a...

- Előbb... előbb... Semmi előbb, előbb az algebra jön, előbb a gyakorlati tantárgyak, a latinra ráérsz. Majd aztán bejövök.

Mindenesetre időt nyertem. Hol a latin szótár? Baj van, az bentmaradt a gyerekszobában, észreveszi, ha onnan puskázom ki. Lehetne esetleg telefonozni Babits Mihálynak, az jól tud latinul. De viszont azt hiszi rólam, hogy én is tudok. Nem lehet egy költőt kiábrándítani. Aztán a gyerek is meghallja.

Ez nevetséges, mire való az induktív módszer? Miért ne jöhetnék rá magamtól is a Dux dativusára, ha egy kicsit összeszedem magam.

Az ember leheveredik a díványra és megindítja a tiszta ész kritikáját.

Dux, az vezér, vagy herceg, vagy fejedelem, vagy efféle. Szóval valami nagy marha. Ez ő, saját maga, minden nélkül, úgy, ahogy az Isten megteremtette, egyszerű, de becsületes nominativusnak. Mert mindannyian meztelenül jövünk a világra, nincs semmink és senkink, mint az a tény, hogy önmagunk nominativusai vagyunk. A többi csak később jön.

Később derül ki, hogy nem csak én vagyok a világon, a vezér, a herceg, a fejedelem, hanem van valahol egy Nak Nek, és egy Nak-a-Nek-a és valahol egy Ból Ból és végül egy óriási T betű, amihez függesztenek, mint valami akasztófához a nagy ítélet eredményeképp, amivel „vádoltattam” ügyis, mint accusativus.

Dux, ducis...

A félálom ködén át ott látom őt, a Duxot, a nagy fejedelmet, komor kastélyának fegyvertermében egyedül. Pajzsának tükrében nézi magát és amint a tükröt felém fordítja, meglepetve fedezem fel vonásain, mennyire hasonlít hozzám.

Mennyire szeretnék beszélni vele! - Szeretném megszólítani, megismerni, megtudni, mit érez, hasonlít-e hozzám lélekben is?

Hiába. Ebből a beszélgetésből soha nem tudom meg azt, amit most meg kell tudnom. Dux ismertnek van feltételezve. Kezdetben volt Dux, aztán lőn a dativusa. Egy a herceg, Dux és Dativus az ő prófétája.

Mi lenne, ha bátorságot vennék és egyszerűen megkérdezném tőle! Végre is, ha arról van szó, hogy Duxnak mi a Dativusa, ebben a legkompetensebb ő maga, kompetensebb, mint a szótár, vagy Babits Mihály.

A herceg! Minden rag és vonatkozás nélkül! A herceg, a fejedelem, egyedül önönmagával! Ugyan ki lehet más?

És már én magam fekszem ott a trónterem kerevetén, tünődve szemlélvén a tükörben tulajdon nominativusomat.

De nem jó a Nominativusnak egyedül lenni. Kezdetben teremté Isten a nominativust és mondá az úr, nagyon ellustul így magában, hajtogassuk egy kicsit.

S már kopognak is az ajtón.

- Ki az?

Édes olvadékony hang.

- Genitiva vagyok, az én egyetlen fejedelmem Neka Naka, az ő egyetlen kis felesége.

Nem vagyok hát egyedül. Megszületett a Birtok. Egyelőre egy birtokos, egy birtok, de lesz még több is. Különben, hol vagyunk még az igeragozástól!

- Dux, van nálad pénz? Az ön kis Genitivájának kalapra volna szüksége.

Ahá, megvan! Mégis jó az asszony a háznál. Pecuniam duci. De honnan veszem?

Dühösen ugrom fel.

- Honnan veszem? A bőröm alól, a húsból, a véreből.

Ahá megvan! Ból. Ból. A húsból. Ex carne ducis.

- Takarodj és szeded be a jövő évi adót!

Megint egyedül vagyok. De vajjon csakugyan egyedül-e? Nem áll-e szemben valaki, vádoló tekintettel meredve rám. S a tükörkép ugyanazt az arcot veri vissza még mindig? Mintha már nem én volnék, vagy legalább is nem az arcom, mintha lelkem szemén át tulajdon lelkem meredne vissza szorongva.

- Mit teszel a néppel, fejedelem? Nem félsz a jövőtől, nem félsz, hogy a bűn, amit elkövettél, égreakált, megtorlást követel? A nép meg fogja büntetni a fejedelmet, ha egyszer önérzete feltámadt. Plebs punit ducem.

El a tükörrel, el a lelkiismeret vádoló szavával, vissza Accusativus, aki lelkemben élsz. - Muzsikát ide, szórakozni akarok.

S már ott áll az ajtóban Vocativus, a költő.

- Oh, Dux, megszámlálhatatlanok a te erényeid.

Milyen kedves, okos fiú ez a Vocativus és milyen találó megjegyzései vannak. Mint annak az úrnak, aki a multkor azt a szépet írta rólam.

Jó lenne most így elaludni, a hárfaszó mellett, de egy éles hang közberikolt.

- Apuka, kész vagyok már az algebrával, mi a dativusa duxnak?

Ásítva döngölöm a szemem.

- Ugyan, ne légy már olyan ostoba, azóta megkérdezhetted volna tőle.

A fiam nagyrameresztett szemmel néz rám.

- Hát persze, nem láttad őket, itt ültek együtt az asztalnál, Dux, hűséges Genitivusa, derék Dativusa, kellemetlen Accusativusa és a többi. Egyébként pedig tudd meg az igazat, én nem vagyok se herceg, se fejedelem, se latin tanár... én reáliskolában érettségiztem és most nézd meg a szótárt.

A tavalyi hó

Milyen szépen szállingózik! Ámolyog a levegőben, tünődik, szórakozottan megfordul egy másik hely után, - biztosan nőnemű az illető - darabig követi, aztán meggondolja a dolgot, á, ezek a mai lányok, gondolja, hol talállok köztük tisztát, mint a hó, - lódul egyet, nekimegy az ablakomnak, csodálkozva megtapad.

Hóhely...

Gyönyörű fölösleg, váratlan ajándék, meglepetés, ingyen öröm, porcukor a keserves, kemény földgombóc tetejére, hogy marcipánnak képzeld, ami alatta van.

Hóhely...

Könnyelműség, futó boldogság fehér, parányi békegalambja, pirinyó fehér kendő, amit zordon ellenséged, Tél és Halál pillanatnyi hangulata lobogtat utánad, - annyi idő sincs, hogy felelj rá, magad is kitűzd a zászlót, már nincs sehol - örök törvényt hirdető hatszögű kristály, megvillan és eltűnik.

Mire leírtam, mire elolvasod, talán irmagja sincs már sehol, csodálkozva kérded, mit akarok a hótól, a hótól, a tavalyi hótól, a tegnapi hótól, a pillanat előtti hótól, - képét, ha festened, be sem fejezhetnéd, a fotográfáló-lencse se éri utól.

Nem ujságírónak való téma. Egy óra múlva talán már nem időszerű.

Villon versében dermedt csak örökéletűvé „mais ou sont les neiges d’antan?”

Tavalyi hó...

És mégis, tegnap délelőtt, mintha a fülem káprázott volna. Egy irodában veszekedtem valamiért és akkor bejött egy kézzubonyos hivatalnok és mérgesen rászólt valakire.

- Fuksz, hol van a tavalyi hó?

És Fuksz nem nézett rá csodálkozva, nem vont vállat, hanem igen tárgyilagosan és üzletszerűen, fel se nézve, ezt felelte: „Fent a harmadik rekeszben, már mondtam a kellékesnek”.

Egy pillanatra azt hittem, viccelnek vagy halandzsásznak, aztán ráeszméltem, hogy a népszerű operettszínház irodájában vagyok, ahol egy telet ábrázoló darabot újítanak fel.

Itt még megvan. Használható állapotban, gyakorlati, nem átvitt értelemben, mint a költő rímei közt.

Ó, halhatatlan művészet!

Dadogó

Az unokaöcsém, Kázmér, egészen rendes pesti gyerek volt, könnyed és kedves, mint a többi, ismerte és használta a pesti dialektust, sőt ha jól emlékszem, még fejlesztette is.

A pesti dialektus egyik alapvonása például a rövidség.

Kázmér tehát „köszönöm” helyett azt mondta „kösz” és „viszontlátásra” helyett „viszlát”.

Ha bement egy trafikba, az egész társalgás körülbelül így zajlott le:

- Stét.

- Pot.

- Princ.

- Sék.

- Kösz.

Eddig rendben volna, most jön a furcsaság.

Szegény Kázmér idegsokkot kapott és nem gyógyult meg teljesen. Eleinte nem tudott beszélni, aztán hosszú ideig csak dadogva, a legnagyobb kínnal nyögte ki a szavakat.

Ezekben az időkben rémülten figyeltem meg rajta a következő, érthetetlen tünetet.

Attólfogva, hogy dadogott, nemcsak hogy abbahagyta ezeket a pesti rövidítéseket, de a különben önmagukban rövid és egyszerű szólásformákat is a legkörülményesebb körülírásokkal cserélte fel.

Ha cigarettával kínáltam, a régi, egyszerű és természetes „kösz” helyett, amit még dadogva is elég könnyen ki lehet mondani, így udvariaskodott:

- Na... nagyon szépen... kö... köszönöm... ne... neked... ne... ne... nekem adott do... do... dohányzásra való... ci... ci... cigarettát...

És ha azt kérdeztem, hogy van, azt felelte:

- Há... há... háládatossággal... t... t... tölti el sz... szívemet sz... sz... szíves é... é... érdeklődésed...

Ehelyett, hogy „szoszo”.

És általában, mindig a leghosszabb, legösszetettebb kifejezéseket használta, olyanokat, amik azelőtt eszébe se jutottak volna.

Van így néha az ember.

Írók is vannak néha így.

Ismerek egy írot, aki ezt a történetet egy kétkötetes műben beszélte volna el.

A hőmérő

- Kultúra? - legyintett Bandi keserű gúnnyal. - Kultúra? Civilizáció? Képződmény!!

Mindannyian elhallgattunk, nem annyira tiszteletből, mint inkább óvatosságból - Bandi ivott egy keveset és megint olyan hangulatban volt, hogy a legkisebb ellentmondásra egy kétes eredetű történettel felelt, amiről azt állította, hogy az életből van merítve. Ez már az ötödik volt ma este, mindig így kezdte, hogy elkapott egy szót a társalgásból, mintha pusztán bölcsekedés volna a célja és csak a tanulság kedvéért illusztrálja tetteit egy példázattal. Éppen ezért nem ingereltük, sőt egyikünk megpróbált gyorsan másról beszélni.

- Hallottátok, Náci meg akar nőszülni...

- Nőszülni? - bömbölt Bandi. - Nevetséges! Nőszülni?... Kultúra?... Civilizáció?... Képződmény!

Megadtuk magunkat és Bandi belekezdett a történetbe.

- Képzeljétek el a miljót: orosz front a háború harmadik évében. Galicia. Tél. Rettenetes hideg. Éccaka. A főhadnagy, miután bejárja a lövészárkokat, halálracsigázva érkezik vissza fedezékébe. Gyorsan megissza teáját a termoszból, de már alig tudja nyitva tartani lecsukló szemhéjját. Egy perc és aludni fog. Aggodalom fogja el - mi lesz, ha a hideg tovább fokozódik? A fedezéket bejárja a szél, bundája nem nyújt elég biztonságot. Megnézi a hőmérőt: húsz fok zéró alatt. Ha még öt fokot süllyed a hőmérséklet és ő alszik: okvetlenül megfagy. Viszont aludni kell. A tekintete legényére esik - horvát paraszt, valóságos ősember, kőkorszakbeli lény, primitív és barbár. Hogy magyarázza meg neki?

- Idenézz, - mondja végre s kezébeadja a hőmérőt - látod ezt a csövet? Ezüst szál szaladgál benne: ez az ezüstszál maga az ördög. Az ördög el akar engem pusztítani, azért zártam el a csőbe. De a cső lukas. Ha idáig ér az ördög (és mínusz huszonöt fokra mutatott) egy kicsi nyíláson kifut és megöl engem. Én most el fogok aludni. Ha észreveszed, hogy idáig ér: azonnal kelts fel.

A legény babonás félelemmel vette át a hőmérőt. A főhadnagy elaludt. A legény vacogva, félhangosan imádkozni kezdett. Az „ördög” lassan süllyedt lefelé. Egyszerre ingadozni kezdett. Felmászott egy félfokot. A legény észrevette, hogy a hangjától ijedt meg: közel vitte a szájához és hangosabban könyörgött szentjeihez, hogy megmentse urát. A hőmérő lassan emelkedett. A legény, együgyű lelkével, boldog volt, hogy legyőzte az ördögöt - soha nem tudta meg, hogy a lehelletétől felmelegedett hőmérő nem mutatta többé a kritikus pontot és nagyon csodálkozott, hogy hajnalban, mikor költögetni kezdte urát, az nem ébredt többé fel: megfagyott a harmincfokos hidegben.

Bandi elhallgatott.

Egy percnyi szünet volt.

- Valószínűtlen történet - jegyezte meg valaki bátortalanul.

- Valószínűtlen? - hördült fel Bandi, diadallal. - Lehet, hogy valószínűtlen. Akkor talán a főhadnagy hazudott. Én tudniillik tőle hallottam, a saját szájából.

A súlyemelő

Erős fiú volt, már kamaszkorában, annyi kétségtelen s mikor az artistaügynök rábukkant (a parasztfiúkat mulattatta hajmeresztő mutatványokkal), nem sokat teketóriázott: azonnali hatállyal leszerződtette. Családja próbált ellenvetéseket tenni, nagyon fiatal még, mondták, nem is fejlődött ki egészen, várni kellene, amíg herculesi izmai teljes pompájukban kivirágzanak, birtokában lesz képességeinek.

Az igazgató úgy vélekedett, hogy az nem baj, munka közben, magától a produkciótól is fejlődhetik még.

Ő maga előlegezte számára a jövő reményét, legalább is a közönség szempontjából. A fiú máris ötszázkilós súlyt emelgetett kényelmesen - az igazgató egyszerűen ráíratta a vasdarabra, hogy ezer kiló s a csöcselék nem nagyon méregette utána: annyit láttak, hogy jókora vaskó s elszörnyűködve és elismeréssel bólogattak és tapsoltak a csodagyermeknek. Ötszáz kilón felül, közönséges ember számára, igazán mindegy kezd lenni, mire képes a lángész - néki elég az önmagával való összehasonlítás mértéke, s ha kénytelen elismerni, hogy ő ugyan százzal se tudna megbírkózni, önérzetén keresztül készen buggyan ki az olcsó siker.

Múltak az évek s a súlyemelőnek mindenütt szép sikere volt, amerre a társulat járt. Közben észrevette, hogy túlkönnyen megy már a dolog, csakugyan fejlődött ereje - szólt is egyszer, hogy a hamis jelzésű rudat bátran be lehetne cserélni valódival. Az igazgató azonban vállat vont, minek új kelléket venni, kidobott pénz. Nem mindegy az, fel tudna-e emelni csakugyan ezeret vagy elhitei, hogy tud? Abba még belement volna, hogy kétezerre fessék át a számot, de ezt a súlyemelő visszautasította.

Aztán jöttek másféle idők, másféle artisták, más ízlés - s a produkció külső képe került az érdeklődés központjába. Egy gummilabdával boszorkányos ügyességgel hajjigáló művész két év alatt meghódította az egész világot, utána divatbajjöttek az efféle mutatványok.

A súlyemelőnek ekkor már nem jól ment sora, nehezen jutott szerződéshez, a testi erőnek durva és nyers demonstrálása untatni kezdte a közönséget.

Egy nyáron aztán, facéran ódöngve a ligetben titokban betanult egy tréfás „gummi” számot.

S fel is lépett a következő szezonban.

Hogy pedig biztos legyen a dolgában s el ne tévessze nehéz mozdulatokhoz szokott izmaival az ügyeskedő táncot, a két gummilabda belsejében elrejtette a két ezerkilós súlyt, ügyesen, hogy senki ne vegye észre a csalást.

Súgó

Nem, igazán nem volt cinikus ember ez a súgó, csak kiábrándult és emberismerő. Nem lehetett cinikus, hiszen kívülről súgta Shakespeare-t és Molière-t, ha módja volt benne... de Istenem, miken ment keresztül, míg bölcsen és szerényen ráeszmélt, hogy legjobb neki ott a homályos sűgőlyukban, vidéki vándorszínházak deszkái alatt... Volt színész és színigazgató, egyszerű ember lett belőle, egyetlen szerepet vett komolyan, amit a létért való küzdelem komédiájában osztott ki neki a láthatatlan rendező.

És most itt gubbasztott ebben az istenhátamögötti mezővárosban, megint csak a dohos deszkák alatt, kenyeret majszolt és egykedvűen súgta Az Ember Tragédiáját - éppen Ádám-Keppler beszélt és a súgó szórakozottan és tünődve adta fel a szerepet. A felesége jutott eszébe, akit három hónapja nem látott, váratlanul hagyta ott a társulat Ceglédet, az asszony lemaradt, nem tudott neki üzeni, pedig a gyerek is vele van... és ahogy ezen kesereg, egyszerre mintha csoda történe, megszólal mellette, a zenekarban, az első hegedűs és valamit sűg feléje... A súgó odahajtja a fejét és miközben tovább sűg, álmélkodva veszi tudomásul a következőket:

- Mráz úr... itt a felesége a gyerekekkel... a színházban.

Mráz úr csak a szemét forgatja kérdően, a szája folytatja kötelességét, gépiesen sűg tovább.

- Most beszéltem vele... Sürgősen beszélni akar magával... Holtfáradt, most érkeztek szekéren... a gyerekek leragad a szeme... csak azt akarja tudni, hol a szállása... hogy lefektethesse...

Mráz, a sűgó, egy pillanatra meghökken. Az apa és a közéleti férfi harca eddig tart mindössze lelkében... aztán, egy pillanat alatt, áttekinti a helyzetet. Ő most nem hagyhatja el helyét - viszont az asszonyt, aki ott ül valahol a karzaton, karján a síró gyerekekkel, azonnal értesíteni kell... A hegedűst se küldheti, mingyárt rákerül a sor... Tehát...

Éppen a következő sorokat sűgja Ádám-Kepplernek:

„Ó nő, ha te meg tudnál érteni...”

S a kezdősorok után a helybeli ujságíró, az egyetlen ember a színházban (a főszereplőt is beleszámítva), aki ismeri Madách szövegét, meghökkenve hallja az új szöveget:

*„Ó nő, ha te meg tudnál érteni,
Elmennél a Pék ucca nyolc alá
Skrabák henteshez, a szállásom ott van
S lefektetnéd a Ferkó gyermeket”.*

Senki más nem veszi észre a színházban a változást. Egy asszony, a karzaton, ölében a kisfiúval, feláll s kifelé indul.

Kaland

A szőke fiatalember, fehér krizantémummal felöltözének gomblyukában, sietve lép a standhoz.

- Hé... ez a kis kocsi szabad?

- Igenis, kérem, szabadnak szabad, de...

- Mi az, hogy de?

- Ha nem hosszú útra... mert éppen leváltok - haza akartam menni.

- No egy félórája csak van még?

- Hát - ha nem több... Tessék beülni. Hová megyünk?

- Idefigyeljen, öregem. Előbb a Seregély ucca 36 alá, onnan egy hölgyet hozunk, aztán onnan ki Budára, a Márványmenyasszonyba. Tudja, hol van?

- Hogyne tudnám... csak... hogy tetszett mondani, hogy hová megyünk előbb?

- Seregély ucca harminchatos.

- Aha... Hát csak tessék.

- De mozgás, öregem, máris késtem...

A kocsi lódul.

Uccák szaladnak. Híd, keresztezés, közlekedési rendőr.

Seregély ucca 36. A sarokról éppen most fordul be a kocsi.

Lassít, megáll a ház előtt.

Szaporán ugrik a sofőr, nyitja az ajtót. A krizantémos azonban nem száll ki.

- Hát most jól figyeljen, öregem. Látja ezt az erkélyt, az első emeleten?

- Hogyne.

- No jó. Szóval, maga felmegy az első emeletre, nem kérdi a házmestert, nem kérdez senkit egyáltalán, hanem jobbra mingyárt a lépcsőháztól bekopog, érti? bekopog és nem becsönget! a hetes szám konyhaablakán... Akkor az ajtóhoz odajön egy cselédféle... annak szép halkán megmondja, hogy szóljon a Rózsi nagyságának Bubi van lenn... érti? Bubi... Ha a cseléd nem jön ki rá, akkor se csönget, vár egy percig, aztán lejön, mert ez azt jelenti...

- Értem, kérem. Azt jelenti, hogy közben megjött az ura.

- Úgy van, egyes! Maga nagyon intelligens pesti gyerek, öregem. Hát akkor nem is magyarázok sokat, gyerünk.

A sofőr nem mozdul.

- No mi az?

A sofőr csak áll.

- Hát mért nem megy? Mit bámul?

- Én nem bámulok, könyörgöm, csak hát már mondtam, hogy megjött az ura.

- Hogy megjött a... izé... az ura? Hát azt maga honnan tudja, innen, alulról?

A sofőr vállat von.

- Hát csak onnan, hogy magam volnék az ura a Rózsinak. Csak úgy véletlenül.

Aztán, bátorítóan és megnyugtatóan, látván, hogy a másik nem tud felelni - még hozzáteszi.

- Mondtam, hogy leváltok és megyek haza... Tessék kifizetni a kocsit, egy pengő hatvanöt.

Isteni gondviselés

- Nem is lehettek ti optimisták és bizakodók, akik nem hisztek az isteni gondviselésben s véletlennek nevezitek a csodát - mondotta a szentéletű bölcs férfiú. - Csak aki sokat tapasztalt életében, sokat járt a megpróbáltatások útján, csak az tudja, mit jelent elhatározó percekben, ha életről és halálról van szó, az a véletlen valami, ami megoldja a helyzetet, mikor elveszettnek látszik minden... Prosit.

S a bölcs férfiú mértékletesét hörpintett a barackpálinkából.

- Meséld el, atyám, - biztattam őt, jól sejtven, hogy most afrikai kalandjaiból hallunk majd valamit.

Tünődött, aztán elszántan belevágott.

- A Zambézi partján történt, az őserdőben... Elmaradva vadásztársaimtól, egyedül bolyongtam az összekapaszkodott liánok között... Ekkor vad csatakiáltás hasítja keresztül a félelmetes csöndet s a következő pillanatban félmeztelen, elvadult és minden emberi érzésből kivetkőzött gorilla bukkan elő a fák közül, fogait csattogtatva felém, miközben hosszú, bozontos pofaszakállát tépdeste haragjában... Már-már rámveti magát, midőn éles sivitással nyíl hasítja át a levegőt, keresztülfúrva a veszett orangután csapkodó orrmányát... Az orang után pirosrafestett négerek ugráltak elő a fák közül és üldözőbe vettek... Sikerült egérutat nyernem, elrejtőzve a sűrűben, de ekkor a nagy hőségtől kigyulladt az erdő... Menekülnöm kellett, egyetlen ösvény maradt csak s nyomomban a dühöngő mongolok s az égő erdő... Az ösvény a Nigger partjára vezetett, mint említettem s már-már úgy látszott, sikerül biztos helyre kerülnöm, ha átúszom a folyót... mert visszafordulni egyértelmű volt a biztos halállal... Sajnos, ez sem sikerült. Alighogy a habokba vettem magam, rettenetes csörgéssel megjelent körülöttem kilenc krokodilus, elzárva a menekülés útját... Ha egy lépést teszek, felfalnak...

- No és? - sürgettük a bölcs férfiút, újabb töltés kíséretében.

- No és? - kérdezte ő is magától, mintegy elcsodálkozva maga is azon, hogy miképpen kerül ki ebből a kelepceből.

- No és? - ismételtük most már szigorúan.

- No és - emelte hangját a bölcs férfiú - most jött az isteni gondviselés.

- Talán egy saskeselyű?...

- Dehogy! Istennek nincs szüksége ilyen erőltetett megoldásokra. Az utolsó percben, mikor a krokodilusok már-már kitátották a szájukat, kiderült...

- Kiderült?

- Kiderült, hogy az egészből, amit elmondtam nektek, egy szó sem volt igaz. Így menekültem meg ebből a rettenetes helyzetből, Isten kifürkészhetetlen bölcsessége következtében.

Üzlet és jótékonyság

Sietek.

A szegény koldus ott okvetetlenkedik a lábam előtt, csaknem felbukom benne, ahogy mindenáron utól akar érni.

Hiszen nem vagyok rossz ember, ha tehetem - de ez kicsit sok azért, két percen belül ez már a negyedik.

És valamit óbégat mellettem, szegény, a koldusok évezredes halandzsáját, aminek nem a tartalma, csak a hanglejtése fontos, a könyörgésnek ez a speciális muzsikája. Az a gyanúm, nem is mond semmit, értelmetlen szavakat legföljebb, benne van isten és a fizetség, de jobb nem kutatni, milyen vonatkozásban.

Idegesen keresgélek a zsebeimben, valahonnan egy húszfilléres került elő, na hálaistennek.

És már nyujtom át és már meg is feledkeznek a dolgról, már régen másra gondoltam volna, soha többé eszembe sem jutott volna, csak úgy, mint a többi - én mentem volna jobbra, ő balra, az arcát se láttam, csak a hangját idegeztem be, bármikor, ha újra hallom ezt a hangot, gépiesen benyúlok a zsebembe és ha van nálam húszfilléres, szó nélkül átnyujtom, eszemágában sincs érdeklődni, jogosult-e a koldulásra, megérdemli-e könyörületemet. A koldulásról az a nézetem, hogy aki húsz fillérért ennyire megalázza magát, okvetlenül megérdemel húsz fillért, még akkor is, ha vagyona van a takaréokban.

De egyszerre csak látom, valamit nyujtogat felém, mielőtt átvinné a pénzt. Odanézek, hát cipőfűző.

- Ja, maga cipőfűzőt árul?

- Igenis, kérem, húsz fillér.

Megállok, a húsz fillért gépiesen markomba szorítom. Cipőfűző... aha, csakugyan, cipőfűző véletlenül kell is.

- Mutassa csak...

Nézem, ráncigálom.

- Nna... nem valami erős... És mennyit kér érte?

- Húsz fillér.

- Na ne mondjon már ilyet... mindenütt tizennégyér kapni.

- Ez angol áru... legtartósabb cérna...

Eszembe jut, épp a minap jöttem rá, hogy apró összegeken fogok spórolni.

- Tizenhatot adok érte.

- Tessék.

Átnyujtom a húsz fillért, kotorász, keservesen előkotor négy fillért.

Elsüllyesztem és egy másodpercnyi kellemes, diadalmas jó érzéssel megyek tovább. Mégis ügyes ember vagyok, tudok alkudni, ebben a cudar világban. Négy fillért spóroltam.

És nem veszem észre, hogy nem négyet, hanem huszonnégyet.

Hát azért megy tönkre a kereskedelem.

Jobb üzlet koldulni.

Bátorság és szerencse

Régi gyanum, hogy az a sokféle istenke, félistenke, kobold és nemtő, akiket a kereszténység kifüstölt a régi mennyországból, nem halt ki véglegesen - bujkálnak valahol, rang és cím nélkül, hitel és tőke nélkül, kedvezőtlen anyagi körülmények között, kétes vállalkozásokba bocsátkozva, igyekezték ártani, ahol lehet, az új világnak, keserű és irigy emigrációban, várakozva, hogy egyszer még visszatér az ő idejük.

A jelentősebbek emlékét megőrizte a mitológia és a középiskolai tanrend. De egy egész csomónak még a nevét is elfelejtettük. Azt a kaján, komisz és alattomos istenkét például, aki a kalandvagyó asszonyoknak áll rendelkezésükre és segíti őket görbe utaikon, hirtelenjében nem is tudom, hogy tiszteljem, csak ötleteiben ismerem fel furfangos kezenyomát.

Terka meséli.

- Tudod, rémes volt: egy pillanatra úgy nézett ki, felfordul a világ, az én egész nyugalmas, derűs, boldog házaseletem, az én drága, édes Sándorkámmal.

- Már mint az uraddal.

- Hát persze, kivel mással? Mért szólsz közbe?

- Az olvasó nem tudja még, hogy Sándor az urad.

- Pardon, elfelejtettem, hogy az olvasó előtt állok. Szóval kérlek - tudod, hogy Árpi...

- Mármint a barátod.

- No igen, a barátom... ezt is muszáj tudni az olvasónak? Szóval, tudod, hogy Árpi a Turi uccában lakik. Kérlek, tegnap a legjobb hangulatban beugrom egy taxiba, odaszólok a sofőrnek, Turi ucca ennyi és ennyi. A sofőr kurbiliz, mocoog, - egyszerre, a másik oldalon, nyílik az ajtó és beugrik mellém Sándor. Isten tudja, honnan bújt elő. Lehet, hogy utánam jött. Sápadt, nem köszön.

- Hová megy? - mondja nyersen.

- Az anyámhoz, - felelek szemrebbenés nélkül.

- Jó. Elkísérem. Mehetünk.

Mi lesz ebből. Egy szót sem szólok, várom, valami csak történik. A taxi elindul. A Turi ucca felé. Egy perc múlva kiderül, hogy nem az anyámhoz megyünk. Kitépem az ajtót.

- Hová megy maga, az Isten áldja meg?

A sofőr megfordul, bamba pofával.

- Hát azt tetszett mondani, Turi ucca...

- Én?!... Szerencsétlen, süket maga?... Én... izé...

És most jön a csoda, - abban a pillanatban észrevettem, hogy az az ucca, ahol az anyám lakik, tudniillik az Uri ucca, remekül rímel erre, hogy Turi ucca, - érdekes, még sose jutott eszembe! Meg vagyok mentve!

- Én Uri uccát mondtam!

A sofőr vigyorog.

- Bocsánat... Uri ucca... ne tessék haragudni... de olyan egyformán hangzik...

És már fordítja is a kocsit.

És egy perc múlva Sándor bűnbánóan csókolgatja az ő hűséges és minden gyanút megszügyenítő, tiszta kis feleségének a kacsóját.

Betörő a kasszában

De nem ám éjszaka, tolvajlámpással és nappal se álarccal és revolverrel. És nem is a feltört szekrényben vájkálva: a szekrény nyitva van előtte, nála a kulcs és ő ott ül, rendesen, a rekesz előtt.

Egy amerikai bankárnak támadt ez az ötlete, hogy főpénztárosának egy kiszabadult fegyencet alkalmazott, aki sorozatos betörések fáradalmait pihente ki néhány évig a Sing-Sing fegyházban. És mikor megtudta, hogy a derék ember valamikor pénzhamisítással is foglalkozott, önként duplájára emelte a fizetését, sőt szerződést csinált vele öt évre.

Mondanom sem kell a szintén ötletes olvasónak, hogy mindezt nem humanitásból vagy jogbölcseletből tette s még csak nem is keresztényi mellékgondolattal, a megtért bűnös példázatára emlékezve. Tolvajtól tudvalevően nehéz lopni s ami a betörést vagy pláne pénzhamisítást illeti, az elhárításhoz szükséges szakértelem dolgában a tudósnál vagy hivatalos amatőrnél mégis csak megbízhatóbb a gyakorlat embere.

Hej, felvirradna az alvilágnak, meg még egy csomó elnyomott tehetségnek, ha ez a felfogás divatba jönne az egész vonalon.

Már látom az apróhirdetéseket.

„Gazdatisztet keresek uradalmam számára. Lókötők előnyben. Szigorúan csak rovott multúak jelentkezzenek, hiteles börtönigazolványnyal”.

Vagy:

„Szakácsnét alkalmazna úri család rossz bizonyítványokkal, több helyről kirúgva. Rendőrségi fényképpel ellátott levelek „Kosárpénz” címen a kiadóba”.

Vagy:

„Gyermekeim mellé megbízható nőrszöt keresek. Jasz-nyelvben való jártasság előfeltétel, valamint csirkefogásban való gyakorlat és a szekrényeket nyitó álkulcsok ismerete”.

Vagy:

„Megismerkednék házasság céljából jó referenciákkal rendelkező bigámistával, esetleg poligámistával. Tisztességes úriemberek kíméljenek”.

És így tovább, ahogy tetszik.

Persze, ez a bölcs és előrelátó világ se tartana soká - pesszimista vagyok az egészre. Félév se telne bele s a szélhámosságnak egy új fajtájával gyűlne meg a hatóságok baja: büntetlen előéletű csirkefogók derűre-borúra gyártani kezdenék a hamisított börtönviseltséget bizonyító okiratokat. Hiába - alkalom szüli a tolvajt... illetve a szélhámost, aki annak állítja be magát.

Orvoslat

Barátom meséli.

Már Pest felé közeledett a vonat, mikor a baleset bekövetkezett.

Valami átváltás vagy mi lehetett - elég az hozzá, hogy a vonat hirtelen lefékez, nagy zökkenés, előrebukom az ülésben, éppen jókor, mert a szomszédos hálóból nagy ívben repül egy jól-táplált bőrönd.

Szerencsére csak a homlokom, meg az orrom súrolja, de ez is elég - megered a vérem, homlokomon felreped a bőr, orrom hegyén is takaros karcolás.

Zúgás, káromkodás a szomszéd fülkéből, miközben a vonat lassan megindul.

Elkeseredve törülgetem a képem, de már ott áll előttem egy erélyesarcú, magas férfi - nem is tudom, melyik fülkéből került elő, az előbb még nem láttam. Fölénnyel kiált rám.

- Micsinál, ne nyuljon hozzá! Majd mingyárt megnézem!

Ijedten abba hagyom, mint a gyerek. Persze, ezek az orvosok nem szeretik, ha piszkos kézzel maszlatol az ember - aszepszis és a többi. De milyen lelkiismeretes, kedves emberek ezek, rögtön jönnek, ha baj van, a vérükben van a segítség ösztöne. Tiszta szerencse, hogy orvos volt a közelben. Nyöszörögve nyujtom a képem.

- Tessék, doktor úr... azt hiszem, a homlokom repedt fel, meg itt a...

- Jó, jó, csak tartsa nyugodtan. Így.

Forgatja a képem, nézi a sebeket. Elégedetten bólint.

- Bravó. A homloksérülés legalább négy centiméter. Az orráról is lejött a bőr. Hozzá ne nyuljon, szerencsétlen - csak hadd folyjon a vér. Nem lehetne egy kicsit széthúzni ezt a repedést?

Kicsit megrökönyödöm. - Miért bravó, miért hagyjam folyni - és miért húzzam szét? Ez valami nagyon modern orvos lehet, egészen új tudományos módszer.

- De kérem, doktor úr... fáj...

- Sebaj. Pestig már kibírja. Azonnal velem jön, itt a közelben van egy sebész barátom, felmegyünk hozzá. Írja ezt alá.

Jézus Mária! Súlyos műtét, consilium, - alá kell írnom beleegyezésem, a sebész nem vállalja életemért a felelősséget!

Egész testemben remegni kezdek.

Elnézően veregeti a vállam.

- Na ne ijedjen meg. Előre nem kell fizetni. A meghatalmazás bélyegmentes. Az orvos is hitelezni fogja a látteleletet.

- Orvos... Izé... Hát doktor úr... hát ön nem orvos?

Kicsinylően vállat von.

- Ugyan! X. ügyvéd vagyok - ön gratulálhat magának, hogy a jogorvoslati elsősegélyt éppen tőlem kapta meg. Nevezzen Mukinak, ha nem vasalunk ki legalább ezer ficcs kártérítést a vasúttársaságtól.

Az úszó család

Dunaokádék, szeptember 4.

Kétségtelen, hogy a néhány hónap előtt az egész művelt világ figyelmét magára terelő „repülő család” rikordteljesítménye, sportszempontról, nagyobb igényt tarthatott az európai és az amerikai sajtó hasábjaira, de hazai viszonylatban, úgy hisszük, elég szenzációs vállalkozásról számolhatunk be innen a helyszínről, Dunaokádék-fürdőhely postaépületében, ahol a nyaraló közönség elitjét reggel óta a legnagyobb izgalomban tartja Adós Ágoston magántisztviselő, fürdővendég és családjának vakmerő kísérlete.

Reggel nyolc órakor Adós Ágoston neje és három gyermeke társaságában fürdőtrikóban megjelent a strandon, ami annál is inkább meglepte a szezonvég gyér közönségét, mert köztudomású volt, hogy Adósék tegnap este becsomagoltak, hogy a nyaralást befejezve, visszaköltözzenek a fővárosba. A rejtélyt csakhamar megoldotta Bérváro Zsuzsanna, mindenek, aki három láda becsomagolt nyári holmit gurított taligán, a Dunapart felé és az egészet lerakta, közvetlenül a strand-korlát mellett, a víz közelében.

Az összesereglett báméskodóknak ezután Adós Ágoston röviden kifejtette, hogy régi kedvenc tervét akarja megvalósítani: családjával együtt úszva, a Duna kedvező áramlatát igénybevéve, tenné meg a Dunaokádék-Budapest közt lemérhető jelentékeny távolságot, ami eddig, tudomása szerint, magányos vállalkozóknak sikerült csak. Vállalkozását szándékosan nem jelentette be az illetékes egyesületeknek és hatóságoknak, a sajtót se értesítette, mert azt szeretné, ha a nyilvánosság csak a sikeresen végrehajtott feladat befejezésekor értesülne a világrikordról.

Ezután néhány mérés következett, a szél irányának megállapítása. Prof. Adós Ágoston kezét néhány pillanatig a Duna vizében tartva, elégedetten állapította meg, hogy annak hőmérséklete kedvező s áramlása is megfelel: ha így marad, az egész út folyamán hátvízre lehet számítani.

Pontban félkilenckor jelt adott, az egész család ugyanakkor a vízbe vetette magát, miközben Bérváro Zsuzsanna a három koffert utánuk lökte. A koffertartó zsinegeket a három Adós-gyerek erősítette dereka köré. Maga Zsuzsanna az egyik koffer hátán foglalt helyet.

Az ár azonnal elkapta a társaságot, s a legvidámabb hangulatban indultak el, visszafelé integetve a lelkesült nézőközönségnek.

Kilenc órakor, mikor ezt írom, már eltűntek a láthatáron.

Ugyanakkor megjelentek a strandon a hátramaradottak: a helybeli fűszeres, a mézáros és a parasztház tulajdonosa, akiknél Adósék laktak. Panaszukat egy jelenlévő ügyvéd vette át, aki fenntartja magának a jogot, hogy Adósék képviseletében rágalmazási és kártérítési pert indítson a kósza hírek terjesztői ellen, akik azt állítják, hogy Adóséknak egyszerűen nem volt már pénzük vasútra, azért választották az ingyenes Dunautat...

Vak félrevezet világtalant

Ez is megesik.

- Szemesnek áll a világ, - így fejezte be, ravaszul hunyorgatva, alábbi történetet, a történet hőse, egy izé... mondjuk így: passzív jótékonyági vállalkozó, akit a hivatalos engedély „kéregető”-nek minősít.

Ez a derék és szorgalmas ember néhány évi kitartó munkával, amelyet részint mint siketnéma, részint mint féllábú, legutóbb pedig mint „szegény világtalan könyörög csekély támogatásért” küzdött végig, akkora tőkét tudott félretenni, hogy komolyan foglalkozott egy állandó, úgynevezett *stand-hely* létesítésével a város valamelyik forgalmas pontján.

A kéregetők szaklapjában történt hirdetésre egy tekintélyes vak-stand tulajdonosa jelentkezett, azzal, hogy nyugalomba akar vonulni és megfelelő ellenérték fejében átadja virágzó standját.

Az összegben megállapodva, mielőtt megkötötték volna az üzletet, a vevő, biztonság kedvéért, arra kérte az eladót: adjon módot neki, hogy a stand értékéről, hogy úgy mondjam, „saját szemével” győződjék meg - szeretne két napig ott állni a standon, hogy vajjon igazán olyan jól lehet-e ott keresni.

Oda is állt.

Egy perc mulva gusztusos recésszélű pénzdarabot csúszttak a kezébe. Hálásan köszöngette, de alig fejezte be, jött a másik.

Percenként kapta a tízfilléreseket.

Nagyon tetszett neki a dolog.

Két nap mulva arra kérte a jelentkező eladót, hogy még három napig szeretne ott állni s ha csakugyan ilyen jól megy ezután is, hajlandó valamivel többet adni a standért.

A három nap alatt még sűrűbben kapta a tízfilléreseket. Ennek ellenére, a határidő leteltével, kijelentette, hogy meggondolta magát, a stand ugyan nagyon jó, de ő más vállalkozásba szeretné fektetni a pénzét.

- *Engem* akart falhozállítani, - hajolt közel a fülemhez, hunyorogva, ahogy befejezte a történetet - beszopta a vakságot, azt hitte, nem látom, hogy *mindig ugyanaz a stróman hozta a pénzt* - ott állt a hátam mögött öt napon át és percenként adta le... legalább kétszáz pengőjébe került a befektetés!

Az elefánt

Rémes álom volt.

De igaz is, miért kellett nekem egész délután B. barátommal beszélgetni ezekről a dolgokról. Igaz, B. barátomnak félig-meddig megígértem, hogy őszre meglátogatom őt és kedves családját Szomáliában, szemben Zanzibárral, harminc kilométernyire az egyenlítőtől, ahol virágzó banán-telepe van és negyven hajója, banánt szállítani, csekélység, tehát némiképpen érthető volt részletekre kitérő érdeklődésem, hogy afrikai tartózkodásom idején milyen szórakozásokra számíthatok majd. Leginkább az elefánt-kérdés ragadta meg képzeletem. - B. barátom elmondta, hogy egy hetven-nyolcvan elefántból álló csorda vár bennünket a város közelében tenyésző cserjebozótban s az államtól vadászengedélyt élvez: ha szeretem az efélet, szívesen visz magával elefánt-hajtásra, neki ez rendes őszi mulatsága. Aztán néhány bravúros kalandját is elmesélte, az elefántokkal kapcsolatban - nekem a legjobban az a tapasztalata tetszett, amiről különben Brehmben is olvastam már, hogy az elefánt nagyon szelíd állat, soha meg nem támadja magától az embert - de ha el akarom ejteni, úgy intézzem a dolgot, hogy egy lövésre leterítsem, különben baj van. A megsebesített elefánt bosszúja makacs és kitartó - sokszáz mérföldön keresztül képes, otthagya csordát és bozótot, követni támadóját, nyugodtan, kérlelhetetlenül, míg utól nem éri. Nem siet, nem erőlködik, biztosan megy, megvárja, míg a menekülő kifárad, napokon, heteken át ballag utána és ha elérte, egy csapásra végez vele.

Biztos, erre gondoltam aztán este, elalvás előtt, így esett, hogy álomban már ott is voltam Szomáliában, B. barátom oldalán, már kergettem is az elefántokat s amikor egy remek példány, maga a csorda-vezető, éppen át akart gázolni a Zambézi folyón, nagy hebehurgyán felkaptam jó kis Lancasteremet s egyenesen a szeme közé célozva, elsütöttem...

Aztán összezavarodott az álom. Valami nyugtalan érzésem volt egész idő alatt, mindenféle tarka képek jöttek, afrikai városok. Szahara, Timbuktu, oázisok, piramisok és Horcsik tanár úr, a negyedikből, minden ok nélkül, aki mintha integetett volna, egy Szfinksz nyakán ülve, rosszalóan, hogy már megint nem készültem és az elefántot se találtam el jól, ebből nagy bajok lesznek az intőkonferencián.

Végre mégis megnyugodtam, úgy volt, hogy már régen vége az afrikai utazásnak, minden kellemetlenségeivel együtt, én itthon vagyok megint Pesten és igen jól esik az ünneplés, amiben mint hírneves Afrika-utazónak és elefánt-vadásznak van részem állandóan. És ülök a Hadik-kávéházban, a rendes asztalomnál és békésen feketézem és éppen mesélem a kalandjaimat, amikor... amikor egyszerre csak odajön Frici, a pincér, és egy kicsit zavartan, mint aki nem érti a dolgot, oda súg, aszongya „kérem Szerkesztő úr, tessék egy percre kijönni, a kávéház elé, keresik...” mire én: „kérem, mi az, hogy keresnek, először is, ki keres? talán megmondaná a nevét? és nem hivatna ki engem? hallottak már ilyet, miféle neveletlenség ez?” - mondom hencegve, de Frici csak a vállát vonogatja: „kérem Szerkesztő úr, jobban teszi, ha kimegy, nekem nagyon kellemetlen, izé... de az illető tényleg nem jöhet be... és jobb is, ha nem jön... mert kissé kínos meglepetést okozna itt a kávéházban, ha bejönne...” mire mérgesen felugrom, na, erre kíváncsi vagyok és futok ki a kávéház elé...

...és a kávéház előtt, a járdán, szerényen, de határozottan, közvetlenül a forgó ajtó bejáratánál, ott áll egy óriási elefánt... egy óriási elefánt... és mintha ismerős volna... és én visszatorpanok az ajtóban, de az Elefánt észrevesz és felemeli az ormányát... és maga felé begömbíti, mint egy mutatóujjat... és ezzel a mutatóujjal szelíden, de ellentmondást nem tűrve integet, hogy jöjtek csak közelebb, mint Horcsik tanár úr, a negyedikben, ha rajtakapott a padban... és addig

integet, szelíden és makacsul... míg lesütött szemmel és tétova lépésekkel oda nem értem... és akkor szigorúan rámkiált:

- Szabad a jó kis elefántbácsira rálőni? mi? te csirkefogó! persze, már azt hitted, nem érlek el!
- És a következő pillanatban jobbról-balról két nagy pofont ken le az ormányával és megfordul és nyugodt, nagy lépésekkel elindul a Horthy Miklós úton, Afrika irányában, mint aki elvégezte a dolgát Európában és meg se fordul, megnézni, ahogy a kávéházból kiszaladnak a vendégek és hangosan röhögnek rajtam.

Az udvarias kínai

Egy kedves hölgyismerősöm beszéli - külön dicséret illeti meg, amiért nem titkolta el - a következő furcsa kalandot.

Berlinben, összeköttetései révén, előkelő és exkluzív kínai társaságba került, olyanfélébe, amilyent Lengyel Menyhért Tájfün-jából ismerünk. Résztvett a vacsorán, ette az eredeti hazai ételeket, meghallgatta muzsikájukat. A társaság, köztük a kínai arisztokrácia néhány képviselője, minden európai képzeletet felülmúló udvariassággal és hódolattal bánt vele, el volt ragadtatva a férfias gyöngédség és nőtisztelet ekkora kulturájától, amihez foghatót, szerinte, a tizennyolcadik század lovagjai se produkáltak.

Vacsoránál egy kedves, fiatal kínai volt a szomszédja. Angolul beszélgetett vele, sokmindenféléről, többek közt szóbakerültek az életkorok.

- Maguknál az ember sohase tudhatja - mondta neki. - Mintha nem volna koruk, képtelen vagyok egy kínait megbecsülni ebből a szempontból. Mondja, maguk is így vannak velünk?

A kínai kedvesen mosolygott, hódolattal nézett rá.

- Látom, fél a választól. Hát tudja mit, megkönnyítem magának a dolgot. Egyszerűen megmondom magának, amit európai férfinak sohase vallanék be, hogy én például harmincéves vagyok. Nos? Ennyinek gondolt?

A kínai a legnagyobb meglepetéssel nyitotta tágra a szemét. Elnevette magát.

- Jó, jó - ne komédiázzon! Rémesek maguk ezzel a túlzott udvariassággal! No, mondja hát - mennyinek gondolt? Húsznak? Tizennyolcnak?

A kínai egészen megrémült.

- Dehogyan... - suttogta - hová gondol, Nagyságod!

És rajongó tekintettel folytatta:

- Legalább ötvennek gondoltam Nagyságodat - olyan művelt és okos és bölcs!

*

Mindez arról jut eszembe, hogy olvasom: két kanadai orvos már megint kitalált valami női fiatalító szérumot.

Vajjon gondoltak-e erre a kínai szempontra?

Mahlzeit és Zaturek

Budapesten időző kedves lengyel írókollégámmal ismerkedtem össze - ő mesélte alábbi történetet.

Honfitársa, bizonyos Zaturek nevű, tavaly Berlinben járt. Mint szerény utazó, először is kikeresett egy lengyel penziót, hogy esténként otthon érezhesse magát. Nappal egyedül járta a várost, múzeumokat s az egész idegenséget, aminek varázsát nemcsak hogy nem csökkentette, inkább fokozta számára, hogy egy szót se tudván németül, a Robinson és Péntek primitív közlekedésére volt utalva.

Ebédelésre kedves, szerény kis kocsmát választott magának.

A kétülékes asztal tulsó oldalán barátságosarcú német bácsi ült.

Csendben ebédeltek. A német egy perccel előbb fejezte be, felállt, könnyedén meghajtotta a fejét és azt mondta:

- Mahlzeit.

Lengyelünk is felemelkedett, gondolván, ha valaki ilyen udvarias és bemutatkozik nyilvános étteremben, neki se szabad mogorvának lenni.

- Zaturek, - mutatkozott be ő is.

Másnap, ugyanannál az asztalnál, megint ott találta a németet. Szépen megebédeltek, a német egy perccel előbb megint felállt, megbiccentette a fejét és azt mondta:

- Mahlzeit.

Zaturek kicsit csodálkozott, mi ez, gondolta, ez a német elfelejtette, hogy tegnap már bemutatkoztak, vagy itt ez a szokás, hogy minden alkalommal újra be kell mutatkozni? Mindenesetre alkalmazkodott, ő is felállt megint és bemondta, hogy

- Zaturek.

Mikor harmadszor is így folyt le a jelenet, este, a penzióban, szóvá tette honfitársai közt ezt a furcsa német szokást, megkérdezvén, vajjon Mahlzeit urat rendes német típusnak tartják-e, vagy afféle különcnek.

Persze, jót nevettek rajta és felvilágosították, hogy „Mahlzeit” az nem egy név, hanem udvariasági szólam, annyi mint jó napot, vagy volt szerencsém; a német úr egyszerűen egészségére kívánta az ebédet.

Lengyelünk nagyon elszégyelte magát műveletlenségéért - elvörösödött a gondolatra, vajjon mit tart róla a kétségtelenül európai kultúrájú német.

Délben már jókor betért a vendéglőbe. A német már ott ült. Lengyelünk izgatottan és gyorsan ebédelt, szándékosan versenyezve a némettel - sikerült is két perccel előbb fejeznie be. Ekkor fölállt, meghajtotta a fejét és diadalmasan és fölényesen és előkelően bemondta:

- Mahlzeit.

A német kissé elpirult. Nyilván örömeiben, hogy ez a lengyel milyen finom ember, rövid ismeretség után az ország anyanyelvén tiszteli meg őt a szokásos üdvözléssel. Mint jó kozmopolita, rögtön jelezni akarta, hogy ő is tudja, mi az a nemzetközi előzékenység. Felállt, meghajtotta magát és tűrhető kiejtéssel mosolyogva ismételte a megtanult szót:

- Zaturek.

Holló mossa a fiát

Bocsássanak meg, a feltámadás ünnepi hangulatáról kellene ma kegyes szavakat írnom, in specie aeternitatis, de mit tegyek, futó napok, sőt órák és percek krónikása vagyok, meg kell elégednem a saját, külön kis kereplőmmel, ami pótolni szokta a harangot ezen a napon.

S milyen profán, szentségtelen dolgokat kerepel. Már öt perce hallgatom.

- Ugyan, mit firkálsz folyton? még Nagypénteken is írsz?

Persze, Laci az, a mindig jókedvű, vigyorgó Laci, az ő örökös, ízetlen vicceivel, aki itt ül a másik asztalnál, nem hagy békén. Hogy rázzam le, mielőtt valamelyik sületlen tréfáját feltálaszja?

- Jobb lenne, ha te is csinálnál valamit.

- Ünnepnap?

- Hát persze. Menj el a templomba, vagy szállj magadba.

- Én kérlekszépen ma már elvégeztem kötelességemet, amit egy Nagypénteken se mulasztok el.

- Ugyan! És mi az?

- Telefonálás. Mit gondolsz, ötven helyre kell telefonálnom.

- Ötven helyre?

- Bizony, mert ezt senki se végzi el helyettem. Még szerencse, hogy csak ötven Holló nevű fővárosi lakos van a telefónkönyvben.

- Miféle marhaságot kerepelsz?

- Látod, te is milyen felületes ember vagy. Te is elfelejted, hogy Nagypénteken mossa holló a fiát - de ez még nem volna baj, csak hogy nélkülem az igazi Hollók is elfelejtenék. Azért vállaltam magamra s végzem el évek óta, önzetlenül, sőt névtelenül, hogy Nagypénteken mindig felhívom a Holló nevű embereket és megkérdezem tőlük, megmosták-e a fiaikat.

- Erigy, mert rögtön hozzádvágok valamit!

- Kérlek, ha zavarlak...

De már felkavarta a fantáziámat.

- Ül vissza... izé na és mit felelnek ezek a te boldogtalan áldozataid?

- Kiki egyénisége és temperamentuma szerint. Van, aki minden évben újra csodálkozik, nem érti a dolgot - van aki dühöng és káromkodik, ami igazán nem szép tőle, van, aki megadással várja már jelentkezésem és magától közli, mielőtt elmondhatnám a figyelmeztetést, hogy köszöni szépen, minden rendben van, legyen nyugodt. Mai eredményemmel különben nem vagyok megelégedve - az egyik Holló, - nem akarom átadni az illetőt a közfelháborodásnak, tehát nem mondom meg, melyik - rútul visszaélt bizalmammal s önzetlenségemet gonosz megjegyzéssel látta jónak meghálálni.

- Ugyan?

- Igen, kérlek. Kérdésemre, hogy megmosta-e már a fiát, azt felelte, hogy köszöni, igen, de jövő évre gondoskodjak helyettesítésről, mert a hollók közgyűlésén, ahol szemészeti okokból ellenőrizni szokták az akasztófára megérett egyének listáját, éppen most értesült róla, hogy ebben az évben én vagyok soron. Mit szólsz - micsoda cinizmus! hogy némely ember nem áll ilyen ízetlen viccet csinálni ünnepnapon!

Nepenthes

Közeli barátaim tudják rólam, milyen rajongó híve vagyok a természet világának - a Valóság Regénye, amit tudósok és természetbarátok állítanak össze, világ kezdete óta, minden regénynél jobban érdekel.

Valamelyiknek néhány héttel ezelőtt egész kis előadást tartottam az úgynevezett húsevő virágokról, - ezek arról nevezetese, hogy rovarokat, sőt kisebb hüllőket fogdosnak össze ragadós kelyhükben s azokat megeszik és megemésztik, ebből élnek.

Barátom nem feledkezett meg rólam. Születésnapomra, tudja Isten honnan, beszerzett egy pompás nepenthest és elküldte nekem. Tudnivaló, hogy ez a virág egyike a legdühösebb húsevőknek - ragadozótársai közt olyan rangot visel, mint az oroszán vagy a tigris a vad-állatok közt. Képzeltetik, hogy örültem.

A feleségem ugyan aggódott egy kicsit, azok után, amiket erről az exotikus kis élőlényről hallott, gyanakodva nézte s némi célzásokat tett rá, hogy mégis, tekintettel, hogy gyerekek is vannak a háznál, nem lehetne-e, izé, óvatosságból zárt helyen tartani... véletlenül van éppen egy kis ketrecfélénk...

Szavaiból azt vettem ki, hogy nem annyira a virágot félti a gyerekektől, mint inkább a gyerekeket a virágtól. Megnyugtattam, hogy nem tudok esetet, mely szerint a nepenthes felnőtt állatokat is megtámadott volna.

- Legrosszabb esetben - tette hozzá tünődve - esetleg szájkosarat lehetne...

- Vagy esetleg kitesszük a kapu elé, házörzőnek, - mondtam némi gúnnyal - csakhogy ahhoz szelidíteni kellene. Hogy ne csak harapjon, hanem ugasson is, mi, ha tolvajt lát?

Erre nem került a sor, sajnos egyébre se.

A nepenthes nyugodtan viselkedett néhány napig. Úgy látszik, jól volt lakva. Harmadnap, gondolván, hogy már éhes lehet, kövér kukaccal kínáltam meg, amit e célra vásároltam. Betettem a szájába.

A kehely nem csukódott össze, mint ahogy előírás szerint kellett volna. A kukac vigan kímászott, miután megkóstolta a szirmokat.

Másnap cserebogarat adtam neki. Visszautasította. A nyers hal se kellett neki.

Gondoltam, lehet, hogy már elfinomodott, régen él fogságban, leszokott a nyers kosztról. Harmadnap olajos szardiniát raktam elébe. Rá se köpött.

Aztán csirkecomb következett, majd fasirthús, rakott káposzta, erdélyi fatányéros, véres bifsztek, bécsi szelet, marhaszegy ecetes tormával. Nem ette meg.

Ez így ment hetekig, csodálkoztam, hogy még él. Aránylag elég jó színben volt.

Egy reggel aztán rajtakaptam. Ott állt a konyhaasztalon, ahová este kivitték. Lekókkadt feje beleért a lábosba, amiben krumplisaláta-maradékok voltak.

Egy vegetáriánus nepenthest tápláltam keblemen!

Undorral fordultam el és kiadtam a parancsot, hogy vágják le, főzzék meg és készítsék el körítésnek a nyúlporkölhöz. Ha ő nem esz meg engem, majd megeszem én őt.

Napoleon vége

Ez a kedves, okos Géza mondta reggel felé, legyintve a kezével, részegebben és okosabban, mint valaha.

- Ugyan, beszélhettek nekem, hogy ma már a színésznek is művelt, „intellektuális” embernek kell lennie... Attól, hogy harminc éve vagyok színigazgató, lehetek modernebb, mint ti... És én azt mondom nektek: elvitte az ördög az egészséget, ha már a színészetben is felüti fejét a „műveltség”, - az egyetlen művészetben, ahol a teremtő képzetnek csak árthat a valóság megismerése...

- No, de Géza... hiszen te is jobb szereted például, izé... mondjuk B.-t, aki tudvalevően képzett ember is, azonkívül, hogy jó színész...

Géza vállat vont. Tünődött:

- Hát tudod mit, megmondom az igazat. Tudod, kit tartok én a társulatomban az egyetlen, igazi színészszeninek? Nevetni fogsz: ezt a kis nőt, az Annust. Úgy ám, az Annust, akit ti, tudom, kicsit lemosolyogtok, mert a magánéletben bizony nem nagy lúmen szegényke: legutóbb be hagyta mutatni magának Shakespeare-t és megkérte, írjon neki még egy olyan jó szerepet, mint a Júlia volt... Nahát, most mesélek róla valamit. Ennél az új darabnál az első és második felvonás közt van neki egy szabad órája - észrevettem, hogy pár napja hiányzik ilyenkor a társalgóból, keresni kezdtem, hát ráakadok hátul, a világító fülkében, ott kuksol egy sámlin és nagy könyvet fal, mohón, elmerülve, mindenről megfeledkezve. Az Annus olvas, gondolom magamban, ez biztosan valami cselédregény vagy Rinaldo Rinaldini. Odaülök mellé és belekukkantok: hát, az Emil Ludwig Napoleon-életrajza, a legfinomabb és legválasztékosabb írások egyike, direkt irodalmároknak való csemege. Egészen elhülök, no lám, szégyenkezem magamban, így félreismertük Annust, hisz ez egy művelt nő, egy finom lélek, egy Grazia Deledda. Rászólok, te Annus, mondom, téged ez érdekel? Felrezzen, kipirult arccal és lelkesen, aszongya: jaj, mért zavar, olyan érdekes! nem tudom letenni! Úgy-e, mondom most már én is, milyen nagyszerű, nekem is borzasztóan tetszett, mit szólsz hozzá, remek, mi? hol tartasz? Itt a közepén, mutatja... Ez remek rész, mondom, most már úgy beszélve veled, mint egyenrangú olvasóval - várj csak, hát még a vége felé az, amikor Szentilonára kerül Napoleon... Hát ahogy ezt mondom, dühösen felugrik Annus: „Jaj, - aszongya - hogy lehet már olyan tapintatlan, hogy elmondja a végét - mikor az izgat benne a legjobban, hogy mi történt aztán ezzel a Napoleonnal! és az a nő, az Ilona még eddig elő se fordult!”

*

- Jó jó, csak nevessetek. Én mégis azt mondom: az igazi színésznek nagyobb szüksége van arra a gazdag képzeletre, amelynek világában Napoleontól *akármi* lehetett volna, azonkívül, ami lett - mint arra a szegényes tudásra, hogy Szentilona szigetén végezte életét.

Humoristák világszövetsége

Megkaptam a Humoristák Világakadémiájának Proklamációját, mely hat nyelven szólítja fel az írókat, hogy elég volt a szomorúságból, tessék jókedvűnek lenni.

Eddig csak a fotográfált emberiségnek mondták - tessék barátságos arcot vágni.

Most az íróra, a világ fotográfusára parancsolnak rá: röhögj, az apád!

Tehát - hahaha.

Én már kezdem is. Tessék.

Muszáj, mert nem vonha-ha-ha-tom ki magam a dolog alól. Az Akadémia ugyanis, hi-hi-hi-he-he-hetetlen nagylelkűségében a világ ha-ha-ha-hat legérdemesebb hu-hu-humorista kandidátusa közt Szerény Személyemet is felemlíti.

Noblesse oblige.

Nem utasítha-ha-hatom vissza a jelölést.

Úgy látszik, ezek az Akadémisták rájöttek a megoldásra, amit hu-hu-húsz éve hiába keresek.

Hu-hu-húsz éve tiltakozom ellene kézzel-lábbal, hogy hu-hu-humoristának tartsanak. Legalább ezer hu-hu-humoreszket írtam, hogy bebizonyítsam, hogy nem vagyok az.

Komoly arccal mondtam el vidám észrevételeimet. Ezzel nem mentem semmire.

Így sokkal kényelmesebb.

Ezentúl majd jó-ho-ho-hókedvűen mondom el, egyéb észrevételeimet.

Tekintetes Akadémia. Mit szólsz ho-ho-hozzá?! Elvesztettük a világhá-há-háború-hu-hu-hút!

Lehe-he-het, hogy ezért voltunk ilyen savanyúak - tudod kérlek, nagyon sokan ha-ha-haltak hő-hő-hősi ha-ha-halált.

Ennek ellenére jelenleg úgy állunk, mi magyarok, hogy te például azt a proklamációt ha-ha-hat nyelven szerkesztetted, hogy mindenki értse, de a ha-ha-hat nyelv közül egyik se magyar.

Hihihih! Huhuhuhu!

Na, meg vagy elégedve?

Én nagyon. Végre kirö-hö-högtem magam!

De mégis - tekintetes Akadémia! Nem jobb volna visszatérni a régi módszerre?

Mert már szeretnék egy kicsit nevetni is. És nem tudok nevetni, ha röhögtetnek.

„Bármely elfogadható áron”

Ez már talán az utolsó fejezet.

A régi, virágzó sírkőüzlet kirakatában, mint vörös gyászlobogó a süllyedő hajó legmagasabb árbocán - mielőtt ez is eltűnne a hullámok alatt - jólismert keresztkötés.

Ezen üzlet feloszlik.

A raktárt olcsón kiárusítjuk.

Sírkövek bármely elfogadható áron.

Ismertem ezt az üzletet, Horatio - harminc esztendeje kínálja, szerényen és halkán, bizonyos nemes méltósággal, távol a reklám hiú piacától, delikát cikkét - az utolsó, legönzетlenebb ajándékot, amit szeretteinknek nyújtani tudunk.

Ebben a boltban nem szoktak alkudni, nem szokták drágállani az árút s mégis sírva fizetnek - ez a bolt nem küldött soha prospektust, nem sürgette a vevőt, megvárta, míg magától eljön - még a konkurenciával is megfért: ó, nagyon, talán legszívesebben éppen a konkurenciát szolgálta volna ki, akár ingyen is, megfelelő áruval.

Mi történt hát, az istenért?

Nem vesznek már sírkövet? Még részletfizetésre se?

Nem bíznak már egymásban az emberek? Attól tartanak, hogy nekik se vesz majd senki, ha szükség lesz rá?

Az öreg koldus álláspontjára helyezkedtek: „schenckt *mir* jemand?”

Vagy túlközelnek érzik az ítélet napját, mikor amúgyis fölöslegessé válik a legdrágább sírkő is - olyasmi jár az eszükben, mint az egyszeri utazóknak, meglátván a Krisztus előtt 1-ben épült pogány templomot: na, ez se fizette ki magát.

Vagy vakmerő spekulációkba bocsátkozott a gazda, önmagát kontreminálva: titokban betársult egy bölcsőgyárba és kelengyekereskedésbe, hogy fedezve legyen, ha megint divatba jön az Élet és a Remény, a jövőbe vetett Bizalom?

Ó, idők, ó, erkölcsök!

Most már nincs mit csodálkozni, ha ebben az iparban is megindul a leépítés. És jönnek még cifrább ajánlatok.

Keveset használt sírkő, jó karban.

Sírkő bérletre, csekély részletekben.

Átutazóknak sírkő órákra is.

Sírkő, húszévi jótállással.

Sírkő fenntartással, - tetszhalottak számára, feltámadás esetén a teljes árat visszafizetjük.

Ennek megfelelően erkölcsi halottaknak nagy kedvezmény.

Tudományos népdal

Úgy van, tudományos népdal és nem a népdal tudománya, holmi folklorisztikus kutatás, amiből éppen elégünk van.

Szerény kísérletem célja lépésről lépésre kimutatni, hogy a népdalok kiveszőben levő műfaját csak úgy lehetne megmenteni, ha a bennük rejlő gondolati tartalmat, a fejlődő tudományok, különösen pedig a modern lélektan szolgálatába állítjuk, kimutatva, hogy eredetileg is burkolt megsejtéseit tartalmazzák a későbbi, nagyszerű felfedezéseknek - ily módon új jelentést kapnak, hogy úgy mondjam, szalonképessé válnak, nem kell se pruszlik, se árvalányhaj, hogy bármelyik úriember, vagy úrihölgy énekelje őket, képzetvilágának megfelelő értelemben.

E tárgyról most készülő háromkötetes tanulmányomból néhány igénytelen szemelvény talán érthetővé teszi, mire gondolok.

Ha valaki azt mondja, teszem föl:

„Vedd ki vedd ki a szívemet
Tégy egy követ oda”

ez ma már egy elavult, érzelgős gondolat, amibe senki se hisz. De ha a szépen fejlődő sebész-tudományra gondolunk, nyilvánvaló, hogy a szerző azokat a *transzplantációs* kísérleteket sejtette meg, amiknek első lépése, teszem fel, a *fogtömés* volt, nagyon valószínű, hogy efajta szívplombálás a közeljövőben lehetőségessé válik.

Vagy például.

„Hány csillagból áll a szemed Zsófikám!” ezt mai ifjú nem kérdezi hölgyétől, legfeljebb így:

„Hány dioptriás a szemed, Zsófikám?” ami tárgyilagosan és műveltebben hat.

Ezen az alapon, a lélekelemzés is kíván bizonyos változtatásokat. Ehelyett

„Eresz alatt fészkel a fecske”

sokkal időszerűbben hangzik

„Tudat alatt fészkel a kecske”

vagyis a bujaság, az úgynevezett „libidó” jelképe, mely a freudisták szerint alsó tudatunk küszöbe alatt fekszik.

Idetartozik még a

„Kinek a pap, kinek a papné”

közmondás is, mint a modern lélekgyógyászat egyik alaptételének, a *szerelmi kettősségnek*, felismerése, továbbá a szadisztikomazochisztikus jelleg hangsúlyozása e sorokban:

„Megy a gőzös Kanizsára
Elől ül a mazochista
Ki a kéményt igazítja”.

A belgyógyászat körébe vág:

„Röntgenezik a gyomromnak belsejét”

(ad notam: zsindelezik a kaszárnya tetejét) s a zenetudományokéba:

„Szeretnék május éjszakáján
Lelőni minden zongorát”.

S végre, hogy a matézisből is hozzak egy példát:

„Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét
Hogy a fene egye meg már megint otthon
Hagytam a számológépet, hejh pedig
De számolnék!”

A week-end világtörténete

Vizsgálódásunkat két részre osztjuk: előbb filológico-etimológiai alapon kutatjuk a *fogalom* eredetét, majd a tárgy oknyomozó fejlődésére vetünk egy pillantást, az évezredek folyamán. (Vesd össze: tenger- és folyamhajózás.)

A *weekend* szó eredetét ókori kutatók történelemelőtti időkre teszik, részben kozmogóniai alapon, részben azért mert mért ne tegyék, nem mindegy? (Vesd össze: Tehetem, vagy Töhötöm, őszvezér.) Eszerint az első weekend, ahogy csaknem minden religió genezis-legendája megegyezik, közvetlenül a világ és az ember megteremtése után következett be (vesd össze: „és a hetedik napon megpihent”) s a szó maga a „pihenni” alapige változata, ezzel a bevezetéssel: pihent, pikent, pikend, vikend. (Ballagi.) Mások viszont a *viking*-ekre gondolnak, arra a hajós népre, akik minden hét végén kimásztak a szárazföldre, egy kis ital kedvéért. Tekintetbe jöhetnek még a következő szónyomozások, különféle szerzőktől:

1. *Végönd*, vagy *Végunt*, az ósnyelvben a „végleg megunt” formája, a. m. végleg és örök-időkre megunja az ember, átlag egy héten, amit egész életében csinálni szokott.
2. *Vagány*, cigány, *wagabund*, a nomád, vagy nomajd (nomajd-nem!) szavak tréfás változata, mint az utazó-ösztön kezdetleges forrásának nyoma az ósnyelvben.
3. *Véjgand*, vagy *Weygand* (Tiberius?) a Kr. e. 82526. évi május hó huszonötödike és harmincadika közt feltűnt (a pontos időt nem lehetett megállapítani) regős (vesd össze: regős, rágós, rádós, rádiós), amint a sokat vitatott „Kögyölöm sepasson” („Kegyelem, szépasszony!”) című éposz (vesd össze: mért ép osz?) szerzője, aki állítólag először hangoztatta a szombat délutáni előadás szükségességét.
4. *Végg könd*, mai nyelven „víg kend” („kegyelmed, kigyölmed, kegyed”) annyit jelentene, hogy most már víg kend, ugye, mert vége a nehéz hétnek, lehet kicsit pihenni, szórakozni.

Ezek volnának nagyjában a weekend szó eredetének mai tudományos elméletei - csak a legnagyobb szaktekintélyek véleményét vázoltuk röviden.

Van egy másik, népszerű, de teljesen laikus felfogás is, amit csak a kuriózum kedvéért említünk meg: eszerint a weekend szó az angol „week” („hét”) és „end” („vége”) szavakkal volna azonos. Ezzel a naív feltevéssel nem is foglalkozunk, miután semmi tudományos alapja nincs, vagyis túlegyszerű volna. (Vesd össze: egyszerű.)

Ezekután rátérhetünk a világtörténelemre.

Az első weekendezőknak Ádám és Éva tekinthetők, akik a paradicsomkertből való kiűzetés után végre kipihentethették a fejüket, nem kellett folyton törni, hogy melyik fáról lehet, melyik fáról nem lehet.

A rendszeres weekendezésnek legelső nyomai viszont Egyiptomba vezetnek. Itt láthatók a *piramisoknak* nevezett weekend-házak, amiket (tekintettel a fáraókra) akkoriban masszívabb anyagból építettek ugyan, de végeredményben ugyanazt a célt szolgálták, mint a mostaniak, ami abból is látható, hogy *képirás* nincs rajtuk (mint a többi épületen) vagyis a fáraók ide nem vitték magukkal a képirókisasszonyukat. Vagy ha vitték is, nem képirni.

Közvetlenül az egyiptomi birodalom összeomlása után, vagyis a francia forradalom idején (vesd össze: Andrásy-út és Margitrapart kereszteződés) volt egy mozgalom, mely tíznapos hetekre akarta felosztani az időt. A terv azon bukott meg, hogy ilyet nem lehet csinálni. Nem is beszélve Mohamed weekendjéről, mikor Medinából Mekkáig futott, csak hogy ott megkávézson.

Ezután jött a kilenc keresztesháború, melynek weekendjeit a hirtelen divatbajött Jeruzsálem jellemezte. Érdekes felemlíteni ebből a korból az *ibérek*, *alemanok*, *párthuzok*, *gótok*, *vizigótok* weekendjeit (utóbbiak közül a megmaradt Góth-pár ma is a Dunán weekendezik).

Ezután néhány hónappal látjuk Hannibál táborozását (weekend-sátrakban) Róma falai alatt, közvetlenül a portásfülke mellett (lásd: Hannibál ante portas) és Mátyás királlyá választását a Duna jegén, szabad ég alatt, vagyis weekenden.

Julius Caesar Pompejusszal töltötte a weekendet, egy akkori divatos helyen, erre vall a „Filippinél találkozunk!” feliratú egykori sürgönyblanketta, amit Pompéji feltárásakor találtak!

Kortársa, Bonaparte Napoleon, vezette be a weekendezésnek egy új módját: miután általában nagyon el volt foglalva, összes weekendjeit egybegyűjtötte és egyfolytában töltötte el Szent Ilona-szigetén, a legvégén.

Szerelmi levelező 1934

Igen tisztelt Cím,

válaszolva folyó hónap tizedikén érkezett becses soraira, illetve bocsánat szórakozottságomért, kedves Nagyságos Asszonyom, pardon, édes egyetlenem, kedves Vera, látod, látod, úgy-e mondtam Neked, boldogságom, ezért szabódom mindig a levelezéstől, amit úgy sürget kegyed, holott a mult hónapban eszközölt részletbefizetési blanketta birtokában... na tessék! már megint beleestem és annyi időm sincs, hogy újakezdjem a levelet, vagy legalább áthúzzam a nem kívánt sorokat, egy óra alatt indítanom kell a postát, különben lekésem a szállítást, hát csak azt akarom sebtiben megírni Neked, te kis fehér házinyuszi, aki vagy nekem, húzd ki te magad a jelen levelembé belecsúsztott üzleti kifejezéseket, melyeknek díja... illetve, na látod kérlekalássan, Fülöp, milyen sietségben vagyok, harminckét felszólítást gépeltem le eddig, ez a harmincharmadik és még vagy húsz van hátra, így csak röviden válaszolhatok édes kis rózsaszín, illatos kártyádra, amin csak egy kérdőjel és egy felkiáltójel van, milyen édes illat és milyen eredeti! és milyen tömören fejezed ki magad, mert nagyon jól tudom, mire vonatkozik a kérdőjel is meg a felkiáltójel is, amit a szigeten beszéltünk este a Dunaparton, hogy milyen boldog vagy és hogy szeretsz és mindennel meg volnál elégedve, csak egy hiányzik neked, hogy még sohase kaptál tőlem levelet, szerelmes levelet, igazi szerelmes levelet, amilyenről leánykorodban mindig ábrándoztál, amit aztán összegyűjt az ember és kék szalaggal átköt és eldug a fehérműszekrénybe, a szalvéták közt, hogy anyuka, illetve esetünkben az a mafla urad ne találja meg - igazi szerelmes levél, amilyen a barátnőidnek mindegyiknek van, egész kocsiderék, csak éppen neked nincsen még, nyuszi, éppen neked, akiről mindig azt állítom, hogy te lehetsz a legboldogabb a barátnőid közt, az Olgánál is, mert egyiket se szereti úgy a barátja, igenis fentartom, még a Rezső se szereti úgy a Vandát, mint ahogy én szeretlek téged - és ennek ellenére, hogy ezt állítom, mégse írtam még neked szerelmes levelet, ami azért egy közönséges pimaszság és pofátlanság tőlem, mert hisz te nagyon jól tudod, hogy én tudok szerelmes levelet írni, jó, jó, hagyjuk a Lili-dolgot, amit saját szemeddel olvastál, - de azt csak nem tagadom le, hogy fiatalkoromban verseket is írtam, hát egy-két rongyos szerelmes levelet hetenként nyolcszor letörne a kezem, ha megírnék? hát édes Esztikém, most nagyon sietek, csak azt akarom mondani, igazad van, de tudod mit, van egy remek ötletem: nézd, Róza, te legjobban tudod, milyen szerelmes levelet szeretnél kapni tőlem - azt ajánlom neked, a fülem se állván ki a munkából, neked meg van időd, írd meg magad őket és szerdán mindig, mérlegzárás napján, küldd be nekem aláírásra, rögtön egész hétre, postafordultával aláírva visszaküldöm, melynek reményében maradtunk kollegális tisztelettel, becses megrendelésüket elvárva.

Miért nem megyek orvoshoz

Ez egy tudományos értekezés, laikus nyelven szólva szakcikk, elvárom az illetékes szaköröknek, úgymint az orvostársadalomnak és a betegek társadalmának, másszóval a többi népeknek komoly figyelmét a mérlegelendő (mér ne volna legelendő?) kérdés etimológiai, szimptomatológiai, diagnosztikai, szociálpatólógiai és nem utolsósorban endopatolo-pszichosomatiko-numizmatikai jelentőségének megfontolójára.

Szakcikk. Nem szikcakk és cikkcak.

Amivel azt akarom mondani, hogy tehát nem célozom a képzelet szeszélyes, ugráló és rapszodikus, de megbízhatatlan járművére bízni magam, a szigorúan módszeres tárgyalásformát választottam, mely minden kitéréstől függetlenül halad útján, megállás nélkül. (Vesd össze: megállómánia.)

Tárgyam: miért nem megy az ember orvoshoz?

Két részre osztom a feladatot. Általános és specializált formában vetem fel a kérdést.

Tapasztalataim és klinikai megfigyeléseim, azonkívül szubjektív természetű megfontolások s az idevágó irodalom gondos mellőzése után arra a meggyőződésre jutottam, hogy orvoshoz

általában

azért nem megy az ember, mert már régen menni kellett volna, de mindig halasztottam és most mit fog szólni, hogy így elhanyagoltam a dolgot, külön erkölcsprédikációt kapok, holott én a hasamat fájlalom és nem az erkölceimet -

mert félek, hogy az orvos komolyabban veszi a dolgot, mint magam, ijesztgetni kezd és mindenféléről le akar szoktatni, lévén neki a betegségem a fontos, nekem meg az egészségem -

mert ilyenformán én nagyon jól megférek a betegségemmel, ő ellenben jobban haragszik a betegségemre, mint amennyire az egészségemet szereti, s utóbbit hajlandó feláldozni, csak-hogy az előbbit tönkretegye,

mert alapjábanvéve megszerettem a betegséget, szükségem is van rá, kifogásnak, önmagam és mások előtt, a lustálkodásra (felnőtt ember csak a betegsége révén jut egy kis gyöngédséghez és szeretethez) s félok, hogy az orvosi kezelés aláássa a betegségemet,

mert a régi orvosomban már nem bízom, miután nagyon összebarátkoztunk s ő bizalmasan tudtomra adta, hogy neki is ez a baja van, de fütyül rá - viszont éppen mert nagyon összebarátkoztunk, félek, hogy megsértem, ha új orvoshoz megyek -

mert ilyenformán kényesebb vagyok az orvoskari becsületre, mint ők maguk, pedig ez az ő dolguk -

mert mindenki mondja, hogy menjek,

mert orvos mondta, hogy ne menjek, szerinte ugyanis nekem, mint intelligens embernek megsúghatja, hogy ebben a dologban az orvosok nem tudnak semmi okosat, minden, amit csinálnak, humbug,

mert laikus mondta, hogy ebben a dologban nagyszerű eredmények vannak,

mert van egy Skurek nevű ismerősöm, egy bútorkereskedő, aki ugyan nem orvos, de meg vagyok győződve róla, hogy mindent jobban tud a professzoroknál és ha vele kibeszélgetem magam, meg vagyok nyugodva,

mert mint férfi, nem szeretem, ha úgy bánnak velem, mint a gyerekekkel,
mert mint nő nem szeretem, ha úgy bánnak velem, mint a felnőtten,
mert mint férfi, nem szeretem, ha engem áztatnak és hazudnak nekem,
mert mint nő, nem szeretem, ha nekem megmondják az igazat,
mert a honorárium dolgában bizonytalan vagyok, az orvos nem mondja meg, folyton erre gondolok, miközben vizsgál, ettől magas a pulzusom, nagyobb a betegség látszata, még többet kell majd fizetni, még nagyobb a pulzusom és így tovább,
mert folyton azt hallom, hogy minden művelt ember orvoshoz megy s ebből az a gyanúm alakult ki, hogy viszont a többiek orvosnak mentek - és végre
mert semmi bajom sincs, mi a fenének menjek orvoshoz?

Speciálisan

gégészhez azért nem megyek, mert mindenféle hosszú tárgyakat dugdos az orromba és ahelyett, hogy elismerné, hogy ez kellemetlen, folyton csúfol közben, mint aki érthetetlennek találja ezt az affektálást, hiszen nyilvánvaló, hogy ennél nincs nagyobb kéjmámor -

sebészhez azért nem megyek, mert folyton azt mondja, hogy ne féljek, holott nekem egyetlen vígasztalásom, hogy félek - továbbá azt mondja, hogy nem fog fájni és fáj, ahelyett, hogy azt mondaná, hogy fájni fog és mégse fájna -

fogászhoz azért nem megyek, mert megyek ugyan, de az előszobában elmúlik a fájás és gondolom, majd holnap megyek, de nem is ide, hanem ahoz a másikkhoz, aki nem piszmoz el egy évig, amikor a díjak következtében már lesz ugyan mivel harapni, de nem lesz mit -

röntgenológushoz azért nem megyek, mert a csontvázamat és a májamat és vesémet látja, de a kabátomat nem s így nem adja meg a kellő tiszteletet -

urológushoz azért nem megyek, mert többnyire roppant vicces emberek és oda nem tartozó dolgokat mondanak magánügyeimre vonatkozóan, továbbá véleményeket a fizikumomról, mint a szabó, aki mértékvétel ürügye alatt lekritizálja az alakomat -

gyomorspecialistához azért nem megyek, mert többnyire igen komor emberek, nem hagynak magukkal vitatkozni, mindent jobban akarnak tudni nálam és nem hajlandók például megérteni, hogy az ember ebéd és vacsora tartamára igazán felfüggeszthetné a diétát, ha különben betartja -

idegorvoshoz azért nem megyek, mert aznap, mikor mennem kellene, éppen nagyon ideges vagyok és ilyen idegállapotban nem bírom az orvost, és végre

pszichoanalitikushoz azért nem megyek, mert három hétig egyebet se csinál, mint hogy ki-elemzi belőlem, hogy miért nem akarok pszichoanalitikushoz menni, mint az egyszeri tanító, aki azt mondja Mórckának: Mórcká, warum bist du nicht gekommt, amire Mórcká teljes joggal felelheti méltatlankodó hangon: Herr Lehrer, ich bin doch dó!

Miért megyek orvoshoz?

Szerénységünk indikálja a nagy feltűnés elhallgatását, amelyet cikkünk gyakorolt az orvostársadalom legszélesebb rétegére.

A félreértés abból származott, hogy feltett kérdésre, „*Miért nem megyek orvoshoz?*” adott válaszból, melyekkel igyekeztem kimeríteni az orvoshozmenetjárás tünetkomplexumát, arra a következtetésre jutott némely felületes szerző, hogy én nem megyek orvoshoz.

Már hogy a fene által körülírt kórkép jól jellemzett tünetcsoportjába ne mennék?

Dehogyan is nem megyek.

Megyek bizony.

Én csak azokat az okokat soroltam fel, amik miatt nem megyek, ha nem megyek.

De, ha mégis megyek?

Ennek is megvan a külön oknyomozása.

Általában és különösen.

1. Általában

azért megyek orvoshoz,

mert orvoshoz menni hozzátartozik a polgári élet szertartásaihoz, mint a bridge, a nyaralás, a vikend és mert éppen orvostól jönni előkelő dolog és jól is hangzik, bizonyos tekintélyt ad az embernek, ha azt mondja, orvostól jövök, ez a hitelemhez tartozik;

mert műveletlen barom vagyok és jól esik a gondolat, hogy egy művelt, képzett, csaknem felszentelt papja a társadalomnak egy óráig komolyan beszél velem-rólam, mint valami különleges csodáról, akinek a hasfájása, belső forrósága, tüdőreszketése, kétoldali fülhallása és középvízfolyása a locarnói egyezménynél fontosabb téma lesz egy óráig;

mert roppant művelt ember vagyok, rengeteg mindenfélét olvastam ilyen orvosi dolgokat és titokban kéjlegek a gondolatban, hogy fog leesni a székről az a műveletlen, divatos felcser, mikor majd tökéletes latinsággal mondom el magamról a diagnózist és az ő megjegyzései közben az én szerény, halk közbeszólásaimból kiderül, mennyivel jobban értek a dologhoz, mint ő;

mert, ha nő vagyok, majd megmutatom én neki, mennyivel jobb alakom van, mint a Mancinak, aki itt henceg nekem, hogy a dr. Szókének reszketett a sztratoszférája, vagy hogy a csudának hívják, a kezében, amivel a hátán hallgatózott;

mert, ha férfi vagyok, jól esik hallani, hogy ilyen tüdeje Nurminak volt utoljára és hogy bátran ezt meg azt;

mert ezzel az orvossal be fogom bizonyítani, hogy a másik orvos nem érti a dolgát, tudod öregem, nem mondta direkt, mert tudod, ezeknek össze kell tartani, de láttad volna, hogy legyintett és csóválta a fejét

és végre

mert katonának akarnak, hát tessék, milyen beteg vagyok, és mert be akarom magam biztosítani, hát tessék, milyen egészséges vagyok.

2. Különlegesen pedig

azért megyek

sebészhez, amiért párbajozni is megyek, én ugyan elvből lenézem a párbajt, de nekem ne mondja senki, hogy gyáva kutya vagyok;

belgyógyászhoz, mert a sebészek mingyárt kést rántanak, az nem kunszt és mert az isten is belgyógyász;

röntgeneshez, mert megnézhetem a kezem csontvázát és olyan érdekesek azok a mindenfélék, amikkel játszani lehet;

gégészhez, mert ha én egyszer kinyitom a szám...

nőgyógyászhoz, hogy Alfréd megtudja és végre rájöjjön, hogy nő vagyok, a hülye

s végre *pszichoanalitikushoz*, mert gyanús, hogy egy éve semmi bajom, rémes állapotban lehet az alsó tudatom, ki kell mosatni.

(*Megjegyzés.*) Értekezésünk befejezése után kapjuk az értesítést, hogy egy angol orvosi lapnak hasonló témakörben kutató szerzője fantasztikusan hangzó teóriát vetett fel, mint az orvoshoz járás kauzális magyarázatának lehetőségét. Szerinte bizonyos klinikai tüneteknek a spekulatív megfontolásokkal való egybevetése okot adnak arra a feltevésre, hogy orvoshoz azért megy az ember, mert valami baja van. Egyelőre a legnagyobb óvatossággal fogadjuk a hírt s anélkül, hogy akár pro, akár contra véleményt kockáztatnánk, mindössze arra hívjuk fel a szakkörök figyelmét, hogy semmi konkrét adat nem merült fel az eddigi megfigyelések értékelésének megváltoztatására, melyek szerint ugyanis, akinek baja van, az nem megy orvoshoz, hanem hívatja az orvost, vagy lepedőben viszik el hozzá!

Kis üzlet

I.

Botrányujságíró (elrejtve a lonc mögé, a lugas mellett, a külvárosi kis vendéglőben, ahol öregedő, de még Nagysikerű Színésznő találkozik titokban az Ifju, Gyámság alatt álló Gróffal. Kezeit dörzsöli, boldogan): Itt vannak. Most figyeljünk. (Beállítja a gyorsírónőjét, aki szó szerint felveszi a társalgást.)

Színésznő: Jaj, mégse szabadott volna... Ha atyád, az ősz várórgróf megtudja...

Gróf (szenvedéllyel): Otthagynom érted családom... ám tomboljon nagynéném, Protuberancia... ám tagadjanak ki, elveszlek feleség gyanánt.

Színésznő: Nem, nem... Edmond... nem venném szívemre, igazán... Az én világom a színes kárpitok világa... a tiéd a zordon Kárpátoké... Ez az egy betű elválaszt minket... Szeretlek, de frigyünk nem válhat valóra. Jobb, ha nem is találkozunk...

Gróf (szenvedéllyel): Hogy ne is láthassalak, csak a páholy mélyéből? Ez lehetetlen!

Színésznő: Pedig úgy kell lennie. Megmondom őszintén, nekem is árt, ha meglátnak veled. Tiszta és becsületes művészetemmel kiharcolt makulátlan hírnevem, melyet olcsó pletykák soha be nem szennyeztek, csorbát szenvedhetne egy ilyen mendemondától - beszélne rólunk s tudod, mennyire félek tőle, miszerint szóbeszéd tárgya legyek vagy például magánéletemmel foglalkozzék a botrányéhes sajtó.

Gróf (elszántan): Én nem mondok le rólad... Felveszem a harcot egy világgal... (Szenvedélyes suttogásba fül a hangja.)

Színésznő (elgyengülve): Ó, Edmond... nem bírom ezt az ostromot... meglátod, nem bírom tovább...

Ujságíró (a lombok mögött, ujjongva): Ennyi elég. Mehetünk. Micsoda remek cikk lesz. (Gyorsírónőjét hóna alá kapva, gyorsan el.)

II.

Gróf (átnéz a lombok közt): Elmentek.

Színésznő: Mit gondol, jól hallott mindent?

Gróf: Hogyne, tagoltan beszéltünk. (Számlakönyvet vesz elő.) Volna kegyes aláírni.

Színésznő: Mi ez már megint?

Gróf: A mult heti számla.

Színésznő: Micsoda disznóság, itt külön tételek szerepelnek, ezt nem fizetem.

Gróf: Bocsánat, művésznő... megállapodásunkban kimondtuk, hogy a mellékköltségeket nem számíthatjuk az átalányba... De hiszen csekélység az egész, hordár, névtelen levél, miegymás, például ennek az ujságírónak, amivel idecsaltuk.

Színésznő: Nem éri meg az egész...

Gróf (lelkesen): Ojjé, majd meglátja, mit fog ez írni... az egész város rólunk beszél egy hét múlva... hát még ha a jövő heti nagy, szakítási jelenetet megcsináljuk... Ne felejtse el művésznő - jövő hónapban premierje lesz!

Színésznő (fizet): Nagy vágó maga, Fuksz. De az ötletei nem rosszak.

Gróf (aláírja a nyugtát): Valamiből élni kell, művésznő.

Dinnye

Micsoda remek szezon, imádom, nem adom semmiért.

Politikus és ujságíró uborkaszazonnak nevezi, némi megvetéssel, azt akarván mondani, hogy ilyenkor semmi sincs.

Uborka, dinnye úgyis rokonok, hadd nevezzem dinnyeszazonnak inkább. És hogy semmi se történik?

Ne is történjen. Minek? Kinek? Miért? Mikor itt van megint a kész paradicsom, édenkert, csak szépen el kell felejteni mindent, ami azóta történt.

Dinnye potyog az égből, rengeteg dinnye, sárga és zöld és vörös, gurul az uccán, halmokba hullámszik össze, szétszalad, mint a higany, mindenkinek jut belőle, olyan olcsó, nem exportcikk, bent marad a határok közt - fölséges gyümölcs, királyi zamat és íz és édesség, illat és aroma, ha sárga vagy zöld, jeges, vörös limonádé, óriási türkizkehelyben, ha görög.

Görög és gurul.

Dinnye, dinnye, mennyi dinnye, mennyi cukor, mennyi szín, üde nedvesség, omló enyhület a tikkadt szájnak - nem is értem, hogy lehet egyebet nyelni és habzsolni, mint ezt a habzó dinnyefüldöt, nyakigérő levében úszva.

Még kimondani is jól esik, azért mondom olyan sokat. Mennyi dinnye, annyi dinnye, mennyei dinnye. Csakugyan, a menny is benne van, meg az inny, az ember kiszáradt innye, amire mennyei manna a dinnye. Tessék, költőt csinál az emberből.

De filozófust is.

Nem hiába olyan szép kerek, mint valami nagy fej, levágott fej, a tálon. És ahogy kifent késsel nekiülsz, szaglászod, forgatod és tippelsz és gusztálsz, hogy milyen lesz (mert minden dinnye egy titok, zsákba macska, Pandora szelencéje) mielőtt felvágod, kettéhasítod koponyáját: tűnődhetsz rajta, hogy van az, hogy e tökéletes gyümölcs, gyümölcsök fejedelme, a leg-hitványabbakkal rokon éppen: tökkel és uborkával?

No és te magad, ember, élet királya? Sokféle állat és növény közt nem éppen a legrútább, legellenszenvesebb a rokonod - piszkos maki, nyavalyás csimpánz?

Ha ő a tökre ütött, te a majomra.

Koccintsd csak oda gögös fejed a kerek dinnyegolyóhoz.

Nem tudni, melyik lesz a tökkelütött.

A technika vívmányai

Egy ember ül szerény kis szobában, mikor ezt írom - egy ember, ül és tűnődik, az ablakhoz lép, kitekint.

És ezt gondolja magában, miközben szája keserűen legörbül.

Uj világ!

Fejlődés!

Civilizáció!

Csupa ostoba agyrém, amivel megszedítették bennünket.

Technikai vívmányok!

Ki az ördög kérte őket? Ha meggondolom - ugyan ki lett boldogabb tőlük?

Az élet célja nem a gyorsaság.

Az élet célja a boldogság.

De mennyivel, mivel járultak hozzá az emberi boldogsághoz ezek az ördögös csodák?

A boldog görögöknek nem volt se gőzgépük, se röntgen masinájuk, se repülő léghajójuk, mégis elérték és nyíltan hirdették, hogy birtokában vannak az élet legtökéletesebb egyetlen kincsének - annak a tiszta örömnak, amit béke és megelégedés jelent: ennek az egyszerű érzésnek, amit a mi boldogtalan századunk hiába hajszol: se repülőgépen, se rakétahajón, se űrhajón, ami a csillagokba visz, nem éri utól - nem éri utól, pedig ott bujkál a közelében, ki-nyújtott kezével elérhetné, mint gyermek a pillangót, ha tudna gyermek lenni újra, tiszta, egyszerű, igénytelen!

Repülőgép!

Csak arra jó, hogy legyen miről lepotyogni - legyen kinek a fejére potyogni!

Rádió!

Nevetséges! Kinek kellett ez a rádió?

Most talán jobb - hogy mindenki, egyszerre, hangosan, haladék nélkül tudja meg ezen a keserű levében keringő glóbuson, hogy mekkora a nyomor és boldogtalanság, amit kapzsi hatalomvágy idézett elő?

Ördög fifikája mindez - ördögmotolla, nem lesz ebből semmi jó.

Vigye el az ördög Marconit!

Vissza, vissza a természethez - pokolba ezekkel az átkozott „technikai vívmányok”-kal, amik csak arra valók, hogy bajt csináljanak - amik igenis, kimondom, nemcsak hogy fel nem szabadtották az embert, de inkább nyomorult rabot csináltak belőle!

Így beszél ez az ember.

És ez az ember nem egy bigott pesszimista, ellensége tudománynak és fejlődésnek.

És ez az ember nem Mahatma Ghandi, a szelíd apostol, aki az egyszerűséget hirdeti.

Ez az ember egyszerűen Fischer Lajos, akit a rádió segítségével kutattak ki és füleltek le a Rio de Janeiróba pályázó luxushajó fedélzetén.

Bábel

Borzasztó ezekkel a nyelvekkel. Meg vagyok győződve róla, hogy a világ legtöbb bajának és szerencsétlenségének a nyelvzavar, az emberiség soknyelvűsége az oka - ez teszi lehetetlenné a legtöbb ellentét kiegyenlítését, amik végzetesnek látszanak. Fajtákat, népeket, nemzeteket forrasztott tökéletes egységbe egy szerencsésen összeolvadt nyelvcsalád, a történelem folyamán - és sok fajrokont uszított egymás ellen a kettészakadt nyelvjárás. Itt lenne az eszperantó, ami megválthatná a világot, de hány évszázad múlik még el, míg az anyanyelven kívül kötelező közös segédnyelv feltétlen szükségességét belátják a népek kormányzói? Míg a mai Bábelben élünk, visszafelé sül el a kultúra és civilizáció legragyogóbb, legzseniálisabb fegyvere is: a technikának az a törekvése, hogy közös lakószobát csináljon a földgolyóból, ahol tér és idő korlátait lerázva akkor beszélhet egymással, akkor láthatja egymást két akárhol létező földlakó, amikor akarja. Hiába a grandiózus lehetőség, amivel mozgókép és rádió biztatja a közeljövő fiát, amikor összehozza őket: fizikai együttlétük hogy segítse elő egymásban való felismerését önmaguknak, ha egyszer nem értik egymás szavát? Ezt a két isteni találmányt túlkorán kapta az elkényeztetett embergyerek, még nem érett meg rá, hogy használni tudja.

Egyelőre ki vagyunk szolgáltatva a tolmácsoknak és még szerencse, ha a tolmács jóhiszemű és készséges.

De mi történik, ha maga a tolmács az, akivel ellentétbe jutunk, - hogy intézzük el dolgunkat azzal, akire rá vagyunk szorulva?

Multkor családjunkban a következő történt.

Sógornőm rettenetes patáliát csapott, a német nevelőnőről derült ki valami. Berohant hozzá és közölte vele, hogy ezekután tekintse magát felmondottnak, sőt legjobban, ha azonnal pakol és megy.

Nagy veszekedés lett, a nevelőnő se fogta be a száját, védekezett és támadott. Ez kellett csak sógornőmnek, hogy még felesel, végleg méregbe jött, irgalmatlanul lehordta a nevelőnőt, elnevezte mindennek a világon, ami nem szép és hogy ezekután egy percig se tűri meg a házában. A nevelőnő sírt, sógornőm lármázott és egyszerre csak a szóharcban (természetesen, németül folyt az egész) a következő gyors párbeszédet lehetett hallani:

Sógornőm: Sie haben nichts einzuwenden. Sie sind ein ganz gewöhnliches Geschöpf, Sie sind eine... eine... eine... na, wie sagt man das deutsch: szemtelen alak?

Német nevelőnő (sírva): Ein unverschämtes Ding.

Sógornőm: Jawohl, das sind Sie, ein unverschämtes Ding und packen Sie Ihre Sachen und verlassen Sie das Haus im Augenblick.

Csatlakozom a rákellenes mozgalomhoz

Hát kérem, meggondoltam magam. Mindent megfontoltam, mérlegeltem eshetőségeimet, számot vetettem lelkiismeretemmel, megpróbáltam összeegyeztetni érdekeimet a külső követelményekkel.

És határoztam.

Csatlakozom.

Csatlakozom a rákellenes mozgalomhoz.

Kérem, ha már a kormány is csatlakozott, mégis lehet ebben a dologban valami.

Én nem vagyok éppen egy szolgálék vagy hogy, mondjuk, nagyon imponálna nekem a kormány, csak azért, mert kormány. Nem kérem, nekem a kormány nem a magas állása miatt imponál, hanem... hanem, igenis, éppenhogy a jó szívéért, hogy azért nem nézi le a szegényebb embert se, azért.

Tessék, most például csatlakozott a rákellenes mozgalomhoz.

Mert kérem, ugyan mi lett volna neki nem csatlakozni? Semmi. Egyszerűen nem csatlakozik, aszongya, kérem, semmi közöm hozzá, intézzék el az urak maguk közt. A rák meg a mozgalom.

Most aztán itt állana a mozgalom, a sok orvos, meg tudós, világszerte, akik vagy ötven éve dolgoznak és spekulálnak a rák ellen. Roppant kellemetlen lett volna az egész dolog, valljuk be, kompromittálva lett volna az egész mozgalom.

Kérem, annak a ráknak is van annyi esze. Ha a kormány nem csatlakozott volna a mozgalomhoz, a rák jót röhög az orvosokon, rádiumkezelésen, sebészetben - na, híresek, mondta volna a rák, ugye, a kormány se csatlakozott, hiába csináltatok az egészséget. Mégis nekem volt igazam, nem is úriemberekhez való dolog engem üldözni. De így kétszer is meggondolja a dolgot az a rák. Hm, hm, mondja magában a rák, úgy látszik, jó lesz összébb húzódni. A kormány nem jó szemmel nézi üzelveimet. Ejnye, ejnye. Abba kéne hagyni az egészséget, más üzlet után nézni.

Hát ezért csatlakozom magam is a rákellenes mozgalomhoz.

Ja igaz, elfelejtettem mondani, azonkívül a földrengés ellenes mozgalomhoz is csatlakozom, természetesen, ha a kormány is csatlakozik. És a nap kihülése elleni mozgalomhoz.

Miért ne? Szívem, az nekem is van.

Nemcsak a kormánynak.

Ruhatár

Nem tudom, foglalkozott-e már a világgazdaságtan ezzel a problémával - nekem ma jutott először eszembe és felhívom rá a figyelmüket, anélkül, hogy bárkinek jogos érdekét vagy üzletét bántani akarnám.

A télikabátomat négy éve hordom, évente öt hónapig. Nagyon rendes kabát, háromszáz pengőbe került, mikor vettem.

Naponta átlag háromszor vetem le, különböző helyiségekben.

Miután mindegyik helyiségben van úgynevezett ruhatár, az ember ijedten néz körül, szeretné a kabátját valahová eldugni. Az ember könnyedén oda teszi maga mellé, egy másik székre, ha kávéházban van például - színházban, moziban azt mondja az ember, „pardon, csak benézek egy percre”, bent aztán suttymban leveti, ölébeülteti a kabátot.

De ez mind csak ábránd, mert a ruhatár egy szervezett világintézmény és túljár az ember eszén, nem hagy magával kibabrálni. Mire körül nézel, mire egy szót váltasz valakivel, mire megiszol egy pohár vizet és elégedetten körül nézel, a kabát már eltűnt az oldalad mellől, mint a gyermek, akire nem vigyázott a nevelő - macskaléptekkel ott termett a kitanult kabát-rabló, a ruhatáros-kisasszony, aki csak arra várt, hogy elfordulj, az első óvatlan pillanatban elemelte a kabátot és már be is vitte a központi rablóbarlangba, a ruhatárba, a kabát helyén egy cédulát találsz, számmal, aminek jelentősége körülbelül annyi, mint a „fekete kéz” hirhedt figyelmeztetése - az ön kabátja birtokunkban van és csak harminc vagy negyven fillér váltságdíj fejében vagyunk hajlandók visszaadni, ha pedig három napig nem jelentkezik, agyonlőjjük a kabátot.

Csak pontos számításaim eredményét közlöm.

E számítások szerint négy év alatt éppen kétszerannyit fizettem ki a kabátomért ruhatári díjakban, mint a mennyibe a kabát került.

Ha az első ruhatári váltságdíjat nem fizetem ki, otthagynom a kabátom és ujat veszek helyette - jobban járok.

Őszi úridivat

Szürke és sötétbarna.

Délelőtt kétsoros zakó, dupla gallér, színes csokor, barna félcipő.

Smokinghoz fehér mellény, fekete csokor, aranygomb, lakkcipő, fehér selyemzsebkendő.

Barna ruhához világosbarna nadrág, feketéhez csíkos szürke, mintás szürke nyakkendő.

Lóversenyre világos drapp felöltő.

Kirándulásra sportkabát, bricsesz nadrág, külső zseb, sapka.

Haj: oldaltválasztva, lesímítva.

Nyírott angol bajusz.

Testtartás: könnyed, közvetlen, mégis ruganyos, „kisportolt”, kissé kifelé fordított lábujjak, à la Papan.

Mosoly: feljebbvalókkal egytől másfél centiméterig mindkét oldalon, szájszél fölfelé. Alantásokkal fél centiméter jobbra, lefelébiggyesztve, jóindulattal, de tartózkodva.

Kalapemelés: filoszemiták számára másfél centivel rövidebb, egyébként úgy, mint tavaly.

Tekintet: elég élesreszabott, egyenes, két szélén kissé behajtvva, meleg, szürke vagy kék. Minisztériumban sokatígérő. Szerelemben kissé fátyolos - szemöldök oldalt beszegve. Sóhaj nem mély, torokból.

Kéztartás: kicsit befelé, magafeléhajtott, à la Szentek.

Érdeklődés: sportszerű, nem túlzott, tartózkodó. Kevés irodalom, könnyedén félreccapva. Nőkkel szemben: férjről keveset, udvariasan, fínom részvétellel berregve, körülbelül úgy, ahogy személyzet iránt érdeklődik az ember, gyorsan más tárgyra térve.

Politikában félliberális közpszürke, alul demokratikus diszkrét sáv, két gombbal, aggodalom Németország felé, behajtvva, két gomb, melyek közül a kisebb gombunk is nagyobb. A vélemény jobboldalán faji szempontok, elszórva.

Művészetben enyhe, puha szövetből romantika. Tolsztojt hordják megint idén - kevés Thomas Mann, alul lazán kötve, - Shaw-t nem viselik.

Élet céljáról nem lesz gondolkozva. Nőkről szűken, bokáig.

Önmagunkról kevés. Semmi különös terv vagy elhatározás - bármiről legyen szó, a dologra vonatkozó gondolat nem megy végig a kérdésen, megáll egy kis szódísszel, akárhol. Szándékok sajátjából.

Pénzcsináló vágyakhoz fehér daróc, fekete csíkokkal.

Nemsikerülés esetén fekete ruha, síma gallér, oldalt, halántékon kis vörös csík.

Siker esetén naív tekintet, mintha semmi közünk nem volna az egészhez.

Hogy a nők mit hordanak ősszel, arról legközelebb.

Annyit előrebozsátok, hogy gyereket nem.

Tavaszi divatlevél

Divatszín az idén előreláthatóan megint a zöld lesz, ilyen tendenciát látunk a hegyek és sétaterek öltözködésében.

Az anyag könnyű mousseline szövetekből áll, szerény diszítéssel alul a völgyekben - fehér csipke, ami még a téli hó-kelmék maradványa.

Különösen szépnek ígérkezik a Dunavölgye, felül a nyaknál fehérpouteleine kanyargó, kék szalag, fehér és szürke habdíszekkel, lent a szélén pöttyök, egyenlő távolságban.

Csinos lesz a budai part és Pest. Középen széles, szürke öv csattokkal. Elöl széles egyenes vágás, kétoldalt sűrűn applikált kék gombok, ezekhez néhány francia detektív.

Egyénileg természetesen alkalmazkodik az ideai divat a foglalkozáshoz és alkalmakhoz. Gyermekdivatban különösebb újítás nem lesz. Felolvasásokhoz urak smokingot hordanak megint, fülekben fehér, esetleg kék vattákkal. Születéshez fehér köpeny - maga a gyermek fehérben jelenik meg - erősen dekoltálva, kétoldalt fülekkel.

A Ferencvárosban az idén is egyszerű színek és vonalak a hosszúsági elv hangsúlyozásával. Kék vagy fekete ing, nyakban sötétebb árnyalatokkal, fülek mögött egyszerű minta. Zsebből kék plisszírozott bicska. Estefelé mellékutcákban hasított gyomor, lékelt fej, vörös betéttel.

Valutások az idén is fehérsávós mellényt hordanak. Játékosoknak elől, mell közepén, vagy a bal halántékon piros folt, szerényen csipkézett karimával. Nyakzsinór szürke, öt milliméter széles, hátul csinos hurokra kötve. A fához máslíval, keresztötéssel erősítik a zsinór végét, sárgás pettyekkel. Nyelv vörös, hosszú.

A kaszányákban még mindig kék a divat, háton széles, vastag bőrdísz, kitömve. Kalaptű hosszú, széles, vállon hordják.

Markó-utcában, Vácon, Illaván semmi különös új kreáció. Reform szabás, kék sáv, egyszerű, ízléses. Ehhez rövid haját viselnek és sapkát, szintén élénk kék sávokkal.

Angyalföldön, Lipótmezőn bő zubbony, kerek, hátul összevarrt.

A drágasági kérdés néhány új ötlettel gazdagította a tavaszi ruházkodás közeljövőjét. Irodalmi körökben divatos lesz a sárga szín, arcon, kézen, szemekben, esetleg vesékben is. Gyomor marad vöröses, belül dudoros üregek, nagyrítván némi szerény zsinórdíszítés. Máj fekete szőrmedísszel.

Az idén megint divatos lesz a húshozálló szürkésfehér bőr, néhol, különösen idősebb embe-reknél, ízlésesen alkalmazott meglehetősen sűrű redőkkel. Politikusok fején hullámos barna bőr. Az arcon semmi bőr.

Temetéshez hat síma deszka, oldalt fodorral, kupolás kalap, virágdísz.

Ne felelj az asszonnyal

Az ember ne feleljen az asszonnyal, mert az asszonynak mindig igaza van, aztán szégyelheted magad, hogy egy ostoba asszony, lám, megmondta és mégis úgy van, ahogy ő mondta, nem úgy, ahogy te mondtad,

lám, Lipi barátom is megjárta, pedig Lipi csak okos ember, nagy matematikus, még Párizsban is ismerik a nevét az akadémikusok - mégis kár volt neki kintfelejteni az íróasztalán azt a legújabb geometria-könyvet, ami nemrég óriási feltűnést keltett a tudományos világban,

kár volt neki, mondom, mert hazajön, direkt, hogy nekifekszik, hát csodálkozva látja, hogy az eleje meg a vége fel van vágva a könyvnek, kérdi az asszonyt, ki vágta fel ezt a könyvet és ha már, mért nem az egészet - mondja az asszony, én vágtam fel, mondhatom neked, elég unalmas az eleje, nem értem, mért vannak úgy fel vele, te is milyen elragadtatással beszéltél róla multkor a Könignek, hogy ez micsoda egy remek könyv lehet, abból ítélve, amit a kritikákban olvastál róla, - na hát, akár el se olvasd, bizonyisten nincs benne semmi különös, felfűjták az egészet, esküszöm, a Guido da Verona legújabb regénye, a „Megsebzett Szívek” sokkal jobb és eredetibb,

mire a Lipi kap a fejéhez, te ostoba asszony, aszongya, megbolondultál, hiszen ez egy tudományos könyv a legmagasabb matematika szférából, mit fecsegsz te itt, hogy regény, meg unalmas, meg érdekes, meg Guido da Verona és mért vágta fel a végét,

mire az asszony, hát csak azért, mert kíváncsi voltam a végére, hogy megkapják-e egymást - hát mondhatom, ez is csak olyan, mint a többi, hadd el, mi az, hogy magas szférából: hidd el nekem, az is csak a közönség ízlésének akar hízelegni, mint a többi, afféle *happy end*, boldog befejezés - nem akarom előre elrontani a mulatságodat, csak azt árulom el, hogy igenis, ha tudni akarod, megkapják egymást a végén, csakúgy, mint a Verona, meg a Courts-Mahler regényeiben,

mire a Lipi örülten röhög, hiszen te örült vagy, ostoba asszony, kik kapják meg egymást, hát te ezt úgy olvastad, mint valami szerelmi históriát,

mire az asszony, sértődötten, hát tessék, nézd meg, ha nem hiszed - igenis, megkapják egymást, az a két párhuzamos, akikről itt az elején szó van, az Ábé, meg a Bécé, akik úgy szerettek volna találkozni, különösen a Bécé, amelyiknek az a függvénye van (biztosan az valami régebbi udvarlója, azt még nem olvastam) - hát itt írja, hogy igenis találkoznak és metszik egymást, akárhogy intrikált az a Bólyai Farkas, meg a Poincaré, akik azt állítják, hogy nekik nem szabad találkozni.

Ellen-Allan

De miután ezen a héten megint ötödször kapom meg azt a bizonyos ismeretlen feladótól származó, rejtélyes levelet, amit az ember szívdobogva nyit ki azzal a csendes gyanúval, hogy végre mégis csak közlik vele elhúnyt ausztráliai nagybácsijának reávonatkozó végrendeletét, hogy aztán egy papirszeletke hulljon ki belőle, amin megszólítás nélkül utasítják az embert, hogy ezen levelet másolja le kilencszer s küldje el kilenc címre, miként azt megtette Allan őrnagy úr, aki úgy óhajtja, hogy ezen levél kilencszer kerülje meg a földgolyót, miáltal, ha továbbküldöm, kilenc nap alatt nagy szerencse, ha pedig nem küldöm, nagy szerencsétlenség ér (és itt célzás van bizonyos főnyereményre) - miután ezen dolognak mégis csak véget szeretnék vetni egyszer, tehát nem kilenc példányban, hanem szerencsés helyzetemnél fogva, kilencvenezer példányban van szerencsém ezennel továbbítani ezen levelet kilencvenezer olvasó címére, azon szerény megjegyzéssel, hogy:

miután némi matematikai ismeretek birtokában, legalább is aggályosnak találom azt a feltevést, hogy mindazon kilenc ember, akinek, ha valaha elküldtem volna ezen levelet, valamint mindazon kilencszer kilenc, illetve 9X9X9...9 ember, akinek az a kilenc továbbította volna, szótfogadásának jutalma gyanánt megnyerje a főnyereményt, kilenc nap múlva, lévén a főnyeremény és a szerencse általában olyan dolog, ami annál kisebb, minél több, s annál nagyobb, minél kevesebb van belőle;

miután tehát ez az egész dolog nyilván fordítva van, s nem úgy, ahogy a levélíró állítja:

van szerencsém elsősorban általam ismeretlen Allan őrnagy úrnak tisztelettel üzeni, hogy „ezen láncot” a magam részéről egyszersmindenkorra azon alázatos óhajjal szakítom meg, hogy azon tüzes istennyila, mely kilenc év óta, mióta ezen lánc kilencszer kerülgeti a földet, hiába kerülgette őt, ne kerülgesse tovább, hanem üssön bele,

másodsorban értesítem mindazokat, akik a jövőben ilyen leveleket még küldeni szándékoznak nekem, hogy pontos értesüléseim szerint a saját, külön, ecélra szerződött amerikai őrnagyom, Mr. Ellen-Allan óhajításainak megfelelően, mindazokat, akik nekem eddig ilyen leveleket továbbítottak, kilenc nap alatt a legszörnyűbb szerencsétlenség érte s előreláthatóan érni fogja a jövőben is.

Több szavam nincs. Kérem kilencvenezer olvasómat, továbbítsák ezen véghatározatomat kilencvenezereszer, fejenkint.

Papagájkor

Buta dolog, hiába na, ezzel a legújabb betegséggel. A meghalás nem vicces esemény, se annak, aki csinálja, se annak, aki nézi, - de ha már nem az, legalább legyen komoly dolog, legyen benne valami vonás, ami felemel, megráz és kibékít, a tragikum fenségében. Ott esni el a harc mezején, fának lenni, melyen villám fut keresztül - az igen. Aztán vannak más, stílusos halálnemek: tüdővészben sorvadni el igen költői halálnem, a szívbaj is méltó egy nemesen érző kebelhez, téboly és idegösszeroppanás egyenesen megtisztelő, a lángész számára is, mint beszédes bizonyíték: akinek elment az esze, annak nyilván volt esze, különben nem mehetett volna el.

De papagáj-betegség?

Bosszantó história, nem lehet komolyan venni, akármilyen komoly következményei vannak.

Képzeljék el, hogy hat az ilyesmi, fejfán: X. Y. élt 40 évet, meghalt papagáj-betegségben.

Kész röhögés.

A halhatatlanság szempontjából tisztára lehetetlen, így kezdeni egy karriert. Ilyen rossz starttal nem lehet semmi az emberből halála után - a történelem se veheti komolyan az ilyen embert, nem lehet legendát csinálni belőle, még a másvilágon se kap az illető tiszteletbeli állást, ha megtudják róla, hogy papagáj-betegségben halt meg.

Méltatlanság, igazán.

A papagáj nem egy komoly, uri állat, már a neve is olyan, amilyent rendes állat nem vett volna fel, olyan rikító és nevetséges, mint a tolla, meg a hangja - bohócnév, nem véletlen, hogy Papagáj-mulató az van, de nehezen gondolnám, hogy például Papagáj-Akadémia vagy Papagáj Közművelődési Egyesület vagy Papagáj Szanatórium létezzék a világon.

Az állatvilág előtt is szégyenletes dolog, hogy éppen a papagájjal kerültünk ilyen üzleti összeköttetésbe, hogy betegséget kértünk tőle kölcsön. Egész más volna, nem mondom, tigris-betegség vagy sas-betegség vagy efféle nemesebb állat. Elefantiazis is van a világon, a biblia-beli Jób is abban szenvedett, senkinek ez ellen egy szava sem lehet, az elefánt egy nagy, nemes, értelmes állat.

Az ember restelli az állatok előtt. Legszívesebben letagadná.

De hiszen éppen ez a pech: még erre sincs mód, hiszen nyilvánvaló, hogy a papagájnak első dolga lesz kifecsegni ezt a dolgot, otthon az állatok közt.

Pont a papagájjal kellett ennek lenni, az egyetlennel az állatok közt, amelyik pletykálni szokott.

Megtanulta, tőlünk.

Mi fertőztük meg ezzel a betegséggel, a szájjáratással. Most aztán kvittek vagyunk. Neki van igaza, ha visszaadja a kölcsönt, - ha komázni lehet együtt, lehet együtt szenvedni is.

Ne tetszett volna szóbaállni vele.

Habsburgok

Még nem egészen biztos, egyelőre óvatosan tessék vélekedni a dologról, ne vágjuk el magunkat holmi elhamarkodott nyilatkozattal, az ilyesmi aztán megbosszulja magát, vehettük észre.

Mindenesetre jellemző.

Még nem lehet tudni, kire. Vagy arra, aki állítja, vagy arra, akiről állítják.

A tettes már megvan. Az áldozatot keresi a rendőrség.

De ha kiderül...

A tettes, valamelyik német kutató, tettét azzal követte, hogy azt állítja, hogy ízé...

Hogy is mondjam csak. Kényes a dolog.

Ugyanis a Habsburgokról van szó. Nem is róluk, személyesen, csak a családról, egészben.

Én nem vagyok se legitimista, se republikánus, illetve még nem vagyok egyik se, majd meglátom, majd megvárom, mi lesz, majd szólok aztán, ha majd látom, hogy a többiek ízé... nem mintha én nem volnék egy bátor, határozott ember, aki véleményét a tömegtől függetlenül mondja ki - ugyan kérem, ilyesmiről szó sincs, csak most nincs időm véleményt alkotni, nagyon el vagyok foglalva.

És nem is arról van szó.

Arról van szó, hogy ízé...

Na, hogy is írjam körül. Szóval ez a történelemtudós azt állítja...

Hogy ami a Habsburg-család származását illeti, hát -

Hát bizony -

Tessék? Hogy mi?

Igen, igen. El tetszett találni, igen, arról van szó, látom, hogy már értik, ahogy összecsapják a kezüket, elképedve, hogy aszongya „nahát!”

Ugy-e? Érdekes, mi? Ki hitte volna!

Kérem, én nem mondom, hogy lehetséges. Én csak közlöm a dolgot, ahogy hallottam, illetve olvastam, továbbítom, minden megjegyzés nélkül - egy kicsit félrehívom az embereket, a társaságban, sandán oldalnézek és halkán a fogam között odasúgom: tudja, mit hallottam? Hogy ezek a Habsburgok... legalább is az ősapjuk... még... ízé... izék voltak...

Ne mondja! Igazán?! Őrült érdekes!

De tudja, ne szóljon senkinek! - én sejtettem valamit.

Tudja, az a procc, ami megvolt bennük, míg jól ment nekik... Kérem, direkt koronát hordtak...

Aztán az a gyanús szerénység. Összehuzódás, mikor rosszul ment... Én nem mondok semmit... De kérem, mingyárt lehetett gondolni. Már a nevük miatt!

Nem rendes magyar név, na! Mért nem hívták őket Havasnak, vagy Hámornak?

Meg aztán a nagy családi összetartás! Meg a kalandos természet! Meg aztán az a polgári rendszeret! Meg, hogy olyan szőkék voltak! És milyen barnák voltak! És milyen vakmerőek voltak! És milyen óvatosak! És az a jellegzetes, ivelt sasorr! És az a jellegzetes, rövid, egyenes orr!

Nyilvánvaló! Csodálom, hogy nem vettem észre.

Rejtvények

Mióta a világ legnépszerűbb lapjai egyre-másra hirdetik a nagy rejtvényversenyeket, rejtvényderbiket, - Amerikában ötvenezerdolláros keresztrejtvényversenyt tartottak - a dolog kezd izgatni. A régi könyv- és sósorszeszdíjak kora lejárt, ma autót, családi házat, helyes kis birtokot, életjáradékot és negyvenkettes ágyút sorsolnak ki a nyerők között - előrelátó embernek, aki előtt nem közönyös saját és családja jövője, komolyan illik foglalkozni ezzel a tudománnyal, mely szerencsés esetben satöbbi... A többi pálya még ennyire se biztos.

Komolyan munkához láttam.

Tanulmányozni kezdtem a helyi és külföldi rejtvényujságokat és ujságrejtvényeket. Megpróbáltam egységes elvet találni, amelynek alapján úgy a szerkesztés, mint a megfejtés általános kulcsa kezembe kerül: otthonosan tudok mozogni abban a labirintusban, ahol a szó képet, a kép pedig szót jelent.

A legnehezebb problémákat játszva, ránézéssel fejtettem meg, elképesztve a nehézfejűeket, akik kétségbeesve kérdezik az embertől, „te mi az, hat betű, szoba közepén áll, esznek rajta és a vége: sztal?”

A végén ott tartottam, hogy nem is kellett rejtvénynek lenni egy ábrának ahoz, hogy megfejsem. Egyszer egy rejtvényszerkesztő nevetve mesélte nekem, hogy hirtelen kifogyván az anyagból, lapzártakor egy közönséges, külföldi lapból kivágott rajzot adott le, amin csak egy ház állt, semmi más. Gondolta, majd utóbb kitalál valamit, mint megfejtést. De fölösleges volt törni a fejét, a fejtők ezrei közt akadt vagy harminc, aki fölfedezte, hogy a házon nincs kémény és beküldték a megfejtést „Kemény (kémény) Simon”. Ekkor támadt az a gondolatom, hogy rejtvényt nem is kell szerkeszteni, a világ minden tárgya és rajza és ábrája rejtélyes problémává lesz, ha nem annak nézem, ami, hanem valami titkos tervet teszek fel mögötte. (Így tette például a világ egyik legegyszerűbb és legátlátszóbb jelenségét, a nőt, rejtélynek a filozófia, holott a megoldás oly egyszerű: négy betű vízszintesen, négy függőlegesen s kész a kereszt, amit a férfinak hordani kell.)

Mert ha igaz Hamlet mondása, hogy nincs jó és rossz, csak a gondolatban, az is igaz, hogy nincs titok és megoldás, csak az elemző értelem számára.

Már-már tökéletesnek hittem magam, amikor ez történt.

Valaki feladta a következő rejtvényt:

Kas saison Ka.

Három hétig törtem a fejem.

Nem tudtam megfejteni, hiába próbáltam a „saison” szót „évad”-nak magyarul, „season”-nak angolul és „Fahrzeit”-nak németül alkalmazni.

Belebetegedtem a dologba.

Egy napon ötéves unokaöcsém, aki akkor tanult olvasni, meglátta jegyzeteim közt és silabizálni kezdte.

És félperc alatt elolvasta, magyar nyelven, így:

„Kassai sonka”.

Azóta nem fejték többé rejtvényt.

Az ikrek

Alábbi történetre szigorú copyrightot jelentek be, miután így kapásra is nagyon gyanús nekem, hogy elsőrangú regény, illetve dráma, illetve film, illetve talkie, illetve operett-téma rejlik benne, esetleg reklám-ötletnek is fel lehet használni.

Kérem, egy fiatalember megismerkedik egy lánnyal. Kedves, közvetlen, barátságos kislány. Rögtön beleszeret. Rajongva gondol rá, miután elváltak, alig várja a legközelebbi találkozást. Végre nem bírja tovább, meglátogatja. A lány elég lanyhán fogadja, különben is egészen megváltozottan találja. Nem kedves, nem közvetlen, nem barátságos - inkább gúnyos és kellemetlen. Egészen kiábrándulva, szomorúan ballag haza.

Később az uccán megint találkozik vele. Nem nagyon mer közeledni, de csodák csodája, a lány szólítja meg, s pár perc múlva kiderül, hogy megint olyan kedves és bájos és elragadó, mint először volt. Megint belészeret, elhatározza, hogy elveszi.

És ez most így megy egy darabig. A lány hol kiállhatatlan és ellenszenves, hol símulékony, aranyos, biztató. A fiatalember csaknem megbolondul, nem tudja, mitévő legyen. Hol öngyilkos akar lenni, hol tele van a legszebb reményekkel, míg végre kiderül a megoldás titkának az ő rejtélyes nyitja.

Na most az olvasó fölényesen legyint (miután olvasta történetem címét, akkor nem kunszt persze), ojjé, ne erőlködj, sejtem, nem egy lány volt az illető, hanem kettő, ikertestvérek voltak. Ez olyan jó téma? - mondja az olvasó - ezt a viccet már sokszor megírták, feldolgozták, különféle alakban, kár volt úgy féltetni.

Igen? Csakugyan?

Nahát, akkor szerényen megkérdem az olvasót, hogy magyarázza meg, hogy ez az ikerség, a két lány létezése miért nem derült ki mingyárt az elején? Hiszen a másik lány, a kellemetlen nem ismerhette a fiatalembert, mikor először látta, miután először a nővére beszélt vele, hogy van az, hogy ezt nem közölte vele, nem csodálkozott rajta, hogy mint ismerőst üdvözlí?

Na, úgy-e!

Hiába is töri a fejét az olvasó.

Pedig a magyarázat nagyon egyszerű.

Ugyanis a szóbanforgó fiatalember is ikertestvérek voltak. És az ikertestvérével találkozott nekije a második számú női ikertestvére, még mielőtt az első számú ikertestvér megismerkedett vele, illetve ugyanakkor, mikor az első számú férfi ikertestvér megismerkedett az első számú női ikertestvérről, tehát érthető, hogy a második számú női ikertestvér a második számú férfi ikertestvérről azt hitte, hogy ő az első számú férfi ikertestvér, akivel ő ismerkedett meg, holott az illető második férfi ikertestvér a nővérével, az első női ikertestvérről ismerkedett meg.

Fenntartom a szerzői jogot színházakkal, filmvállalatokkal, kiadókkal, feldolgozókkal, átalakítókkal és a lipótmezei elmegyógyintézzel szemben.

Szavak

Ezt ideges emberek ismerik, ezt az idegességet, a szavakkal való játékot - nem szójáték, az megint más, annak, ha rossz is, megvan a mentsége, hogy valami rejtett elmésséget akar mondani, célja van, mulattatni szeretne. Arra az ideges szó-ficamításra gondolok, ami hasonlít bizonyos ideges, szórakozott mozdulathoz, mikor el akarjuk terelni a figyelmünket, vagy koncentrálni - ujjropogtatás, dobolás az asztalon, fülcimparángatás, áll-húzogató (mintha szakállat simogatnánk).

Az emberekkel, sokféle emberrel érintkező, folytonosan beszédre, szavakra utalt városi emberben - hát még ha mesterségénél fogva is szavakkal dolgozik szegény! - válhatik ideges kényszerré ez a szavakkal való babrálás.

Közöttünk, szavakkal dolgozók, írók és beszélők között ebből a szempontból kétféle fajtát különböztetek meg: és pedig olyant, aki szintén így van ezzel a dologgal, mint én és olyant, aki letagadja, hogy így van vele. Én most őszintén be fogom vallani, hogy vagyok vele.

Bevallom neked is, ifjú hívő, aki a villamoson, miközben tiszteletteljes pillantásod elárulja, mire gondolsz: arra gondolsz, hogy én most biztosan halhatatlan remekművek alapját építem magamban, vagy verset komponálok - nos hát, bevallom neked, hogy az elsiető cégtáblákat nézem és mindegyiken elolvasom a feliratot, de fordítva, hogy mi jön ki belőle. És százszor rájöttem már, hogy „takaré” az visszafelé „kérakat”, ami pontosan „kirakat”-nak hangzik. És örült örömöm volt, mikor hetekig való visszafelé-olvasás után ilyen felfedezésekre bukkan-
tam, hogy „szerda” az visszafelé „adrez” és „szeretni” az visszafelé „interes” és „kelet” az visszafelé „telek” és „ingovány” az „nyávogni”, ki sem mondhatom, mennyire irigyeltem költőtársamat, Babits Mihályt, aki rájött, hogy „erőszakos” az visszafelé „sok a szőre” és „római fővezér” az „rézevő fia, Mór”.

Én bevallom, hogy én minden szót, ami eszméletembe kerül, mielőtt felhasználnám, előbb megszagolom, feldobom, leejtem, kifordítom - játszom vele, mint macska az egérrel, csak azután kapom be. Az én rokonom volt, aki az elemi iskolában ezt a csodálatos dolgot kitalálta, hogy aszongya „egy telendő, két telendő, három telendő, négy telendő... kilenc telendő, tiztelendő”. Én bevallom, nem bánom, legyen csak én hülye, a többieknek joguk van letagadni, - hogy mikor a szénkereskedő feljön és előadást tart nekem, komoly családapának a közlő tétléről és a koksztól, hogy én közben ezt ismételve magamban görcsösen „én kokok, te koks, ő kok”. És mikor egy rezgőszakállú miniszterrel beszéltem egyszer és ő azt mondta „mérvadó”, én magamban azt kérdeztem tőle „mér ne volna vadó?” és mikor azt mondta „ám mérleljen”, azt felelte neki az én lelkem titokban „ám jó, mér ne legeljen?”, valamint jó hitvesemnek, aki csittított, hogy ne mérgeződjek, annyit feleltem bensőmben „mér ne gelődjek?”

Én bevallom, ha ezt a szót hallom, hogy „szelámlik”, akkor én villámlást látok, mert mennydörög és szelámlik.

Én bevallom, sok évvel ezelőtt, mikor azzal a híres vezérrel, Prenk Dib Dodával azok a megrendítő dolgok voltak az ujságban, én megálltam az ucca közepén s mielőtt érdemben foglalkoztam volna a tragédia európai jelentőségével, előbb gyorsan elmondtam magamban a következő verset:

Édes lányom, Bib Doda
Én is úgy bibtem doda
Még tizenhatéves koromba.

Én tudom például, hogy „naplemente” ez egy szép magyar szó. De nekem olaszosan ejtve is tetszik, hangsúllyal az utolsó előtti szótagon, így „naple-mente!” vagy franciásan „naplömant”. Nekem ez a szó, hogy „tanítani” mindig négerül fog hangzani és ez a szó „hajlam” mindig zsidóul, így „chajlam”. Én, ha egy angol regényben tizenegy borostyánfésűről van szó, pillanatilag se felejtsem el, hogy ezt magyarul kell olvasni, így: „eleven embercomb”. És „harisnya”, ez a szó mindig feltételes marad nekem. Ha risnya - de nem ris.

Mert nekem a szó, azonkívül, amit jelent, érzéki gyönyörűség is, külön, önálló életű zengése nyelvnek, szájnak, fogoknak, toroknak - számomra nemcsak keserű gúny, de ízes élvezet is, amit Hamlet felel Horációnak.

- Mit olvas felséged?

- Szó, szó, szó...

S rögtön észreveszem, hogy így is lehetne értelmezni például, más kiejtéssel:

- Hogy van, felséged?

- Na, szo, szo, szo.

Hétfejű sárkány

Menj és vívj meg értem a hétfejű sárkánnyal, mondta szív kedvesem.

Kérem, mondtam én, ha ezzel szívességet tehetek.

De hol találom?

A közlekedési rendőrnek fogalma se volt róla.

Egyik kollégám, „Gyermek-rovat” vezetője egy nagy napilapnál, Paulini Bélához, kedves régi barátomhoz továbbított, az szakértője ezeknek a népmesedolgoknak.

Béla fejét vakarta, kicsit zavarba jött, ő régen nem beszélt vele, mentegette magát, próbáljak valami sportegyletnél érdeklődni, talán Petschauer Attila, mint régi vívó, tud valamit.

Végre is az Operaházban találtam meg, a kelléktárban, ahol teljesen megfeledeztek róla, mióta Szigfridet sárkány nélkül játsszák.

Porosan, betegen hevert egy sötét sarokban, egyik feje köhögött, a másik sírt, a harmadikkal legyet próbált fogni, a negyediket búsan lehorgasztotta. A többi három feje aludt.

Mikor meglátott, kiegyenesedett, már messziről kiabálni kezdett, siralmasan.

- Mondja, mit akar tőlem? Le akar győzni? A kedvese küldte, igaz? Hogy vágja le mind a hét fejemet, igaz? Hát tessék, ne fáradjon, itt van mind a hét, metélje le, még a zsebkésemet is kölcsönadom, vagy akar egy szivarvágót? Vagdalja le, essünk túl rajta, a magáé!

Gyanakodva néztem rá.

- Jó, jó, ismerjük ezt, mondtam. Egyet levágok, három nő helyette.

Legyintett, egyik fejével.

- Azt csak Hercules terjesztette rólam, mikor Lernában szerepeltem, mint hidra. Szó se igaz.

- Hát akkor, - mondtam zavartan, - nem értem...

- Mit nem ért? - ordított fel, három fejével egyszerre - azt hiszi, élet ez? Ha tizennyolc fejem volna, akkor se bírnám ki. Mit akarnak tőlem? Vágják le a fejeimet, szedjék le, mint a sakkfigurákat, vagy rázzák le, mint almát a fáról, de hagyjanak nyugodtan megdöglenni.

- Szóval - nem akar verekedni?

- Nem! - ordított - elég volt! Mondja kérem, olvasott már maga népmesét, vagy legendát, Szigfridtől napjainkig, amiben engem nem győztek le? Nincs az a suszterlegény, vagy tüdőbajos költő, aki engem nem győz le, a mese végén. Mit strapáljam magam? Elég volt!

Az alvó három fej felébredt.

- Ne ordíts! - nyafogtak kórusban és megint elaludtak.

Könny szökött a szemembe. Óvatosan kilopóztam.

Nem vagyok hajlandó legyőzni.

Szép kedvesem legfeljebb szakítani fog velem. Vagy elküld az adóhivatalba.

Mennyei Höfer

Így hívom őt magamban, a mai nemzedék fia, ki még jól emlékszik a földi Höferre. A napi hadi jelentést írta a földi Höfer, négy éven át, s mi szent borzalommal tologattuk a haditérképünkön a zászlócskákat Przemysl alá és fölé, amint előrenyomultak, visszavonultak csapataink.

Belgrád bevétele nagy öröm volt, sajnos, néhány nap múlva elesett Przemysl és Höfernek ezt is jelentenie kellett. Jelentette is, de hogy mégse maradjon a jelentés egészen fekete, legyen benne egy derűs vonás is, odabiggyesztette a végére azt a híres, azóta szállóigévé vált pár szót: „Ezzel szemben áll Belgrád bevétele”.

Sokszor idézik ezt a mondást, a mai kudarcot tegnapelőtti, már kiélvezett sikerrel szépítgető dicsekvők jellemzésére.

Mennyei Höfernek pedig, a régi Höferrel szemben, azt a névtelen jegyzőt keresztelem jelen soraimmal, aki a *meteorológiai* jelentést adja le napról-napra.

A mennyei Höfer ott ül trónusán, Ó-Gyallán, vagy a Svábhegyen, mint a meteorológiai intézet felelős tábornoka, jelentést ad és jósol.

Szélvészek és felhőkupacok, hő és hidegség, légtömegek és villamos töltések mérhetetlen haderői közt folyik a soha végetnemérő hadjárat: hol az egyik szorítja vissza a másikat, hol a másik kerekedik felül. És Mennyei Höfer áll rendületlenül a helyén és jelenti, mint ahogy a régi jelentette „ellenséges haderők törnek előre kelet felől”, „nyugat felől depresszió közeledik: hőcsökkenés várható”.

Még sohase láttam őt, nem is látogatom meg, szeretem ezt a felületes elképzelést, hogy ott ül valahol, a sztratoszféra szélén, barátságos házikója előtt, cigarettázik és várja a világ minden részéből beérkező rádió információkat.

Rendes civilruha van rajta, legfeljebb egy halványzöld nyakkendő emlékeztet diszkréten hivatali ösére és elődjére, akinek helytartója lett. Ül és szedi a jelentéseket, a Nagy Harctér távoli pontjairól. S mikor összeadta őket, kiadja a mennyei Höfert: „Holnapra zivatar várható Budapesten - ezzel szemben áll egy nagy hőség, Dél-Amerikában, még tegnaptól”.

Aztán hazamegy és hű nejének, aki megkérdezi, mennek-e holnap kirándulni, vállvonogatással felel. Odamegy a sublódhoz és a tetejéről leveszi a dunsztos üveget, belekukkant s látván, hogy a leveli béka fent ül a létra tetején, derülten szólal meg: „Csak pakolj be fiam, okvetlenül kirándulunk”.

Multak Vátesze

Hogyne ismernétek őt, a földreszállt angyalt, a Pártütő Angyalt, Anatole France híres regényéből, akit az isten bűneink büntetése gyanánt száműzött közénk - Multak Váteszét, aki tudta, előre látta, csak nem szólt.

Ő van, őt mindenki ismeri, ő mindig megjelenik életünk nehéz óráiban, utólagos Végzet. Poe „Holló”-jának károkozó hőse, azzal a változattal, hogy „Soha már” helyett „Soha még”-et mond, miután egy kicsit elkésett, éppen akkor érkezett meg, mikor már bekövetkezett a katasztrófa, amit nyilván el lehetett volna kerülni, ha ő, mint aki előre látta, őszintén megmondta volna, a szemedbe.

Egy Mene Tekel ő, bélyegző a megtörtént esemény utólagos igazolóokmányán. A lezajlott esemény nem olyan biztos, hogy megtörtént, mint amilyen biztos, hogy ő megmondta.

Nem mindig találkozol vele személyesen. Hátad mögött tűnik fel, hallomásból értesülsz róla, hogy neki kellett volna szólnod, mielőtt ezt meg azt elkövetted, vagy nem követted el, amiből a nagy baj lett.

Meg kell adni, azért nemcsak bánatodban, örömdben is kiveszi részét, persze ott is azzal a szerény, de döntőfontosságú fentartással, hogy ő megmondta előre.

És alapjábanvéve igaza van neki, hiszen előbb-utóbb mindig bekövetkezik derüre a boru és viszont. Csak más, rendes ember ezt természetesnek találja s abból, hogy télen hideg van, nyáron meleg van s hogy ezt körülbelül sejteni lehetett, nem következteti, hogy ő egy Ézsaiás próféta. Váteszünk igen.

S ez adja meg neki egyrészt önérzetét, másrészt türelmét. S hogy a végén mindig igaza van.

Mert tegyük fel, Váteszünk például találkozik Josephine Beauharnais-val, mondjuk, úgy 1800 körül, valami taknyos tisztcske, bizonyos Buonaparte társaságában. Mit fog neki mondani? Azt fogja mondani, nézze, Josephine, maga egy okos nő, mit kompromittálja magát ezzel a tejfelesszájúval, aki előbb-utóbb otthagyja, vagy az adósok börtönébe kerül - kell ez magának? Itt van ellenben ez a derék, megállapodott, nagytekintélyű Barras tábornok - ez valaki, ez biztos és udvarol magának.

Most ezekután Váteszünk elkerül Párizsból és tizenöt évig nem látja Josephinet. Közben egy-két eseményke történik, Buonapartéból Napoleon lesz, elfoglalja a világot, aztán mégis csak bekövetkezik Waterlo és Szent Ilona.

Tizenöt év múlva Váteszünk találkozik Josephine-nel. Tehát mi lesz az első szava?

- Na, - az lesz az első szava diadallal, - mit mondtam magának? Nem emlékszik? Tizenöt évvel ezelőtt, itt, Párizsban. Ugy-e mondtam, hogy ne kezdjen ki azzal a tisztcskével. Még azt is mondtam, hogy annak nem jó vége lesz, becsukják. Én ezt előre láttam.

Tagadhatatlan, hogy előre látta. A végét. Csak a közepét nem.

Az embereket azonban általában a dolgoknak nem a vége, hanem a közepe szokta érdekelni. Nem is a kezdete. Nem a születés és nem a halál. Hanem ami a kettő közt van. Az Élet.

Ehhez viszont nem ért a Multak Vátesze.

Egy újfajta halhatatlanság

Ez egy újfajta halhatatlanság.

Különös feltételei vannak.

Némi érdemek is kellene hozzá, persze, de ez korántsem oly fontos, mint más területen.

Fontos az, hogy az illetőnek három betűből álljon a neve. Ezen a területen ez nagyobb jelentőségű erény, mint Nagy Sándor világhódítása.

Mert mihez kezdek Nagy Sándorral, akinek „gy”-vel végződik a vezetékneve és mássalhangzó-torlódás is van benne, teljesen használhatatlan, kár volt neki megszületni.

Ellenben Dabsy Gizella, a kiváló és finom költőnő jól imádkozott, mikor írói álnévnek ezt választotta „Nil”. Naponta száz és százezer példányban írják le ezt a szót s még meg is magyarázzák, „költőnő álneve”.

Az olvasó már tudja, hogy a keresztretjvényekről beszélek.

A gyakorlott fejtő, ha három üres kockát lát egymás mellett, már meg se nézi a definíciót, úgyis tudja, vízszintesen, meg függőlegesen. Mert ha az első betű „n” vagy arra gyanús, akkor az úgyis „Nil” vagyis „költőnő álneve”.

Ha meg „a”, akkor az „aga” vagyis „török méltóság”, legfeljebb „török név” Ali.

Hát még ha történetesen „Y” az első betű! Azt már behúnyt szemmel írjuk be, hogy „Ybl”, miután nincs is más „Y”-nal kezdődő hárombetűs szó (a „yes”-t kivéve), mint a kiváló építészé, akinek szobra előtt, mellesleg éppen tegnap álltam meg a budai Dunaparton. Ő az, kétségtelen, ott olvasható a talapzaton, vízszintesen három betű. Tisztelettel néztem fel a nemes férfiúra, függőlegesen, ki annyi keresztretjvénygyártót segített ki zavarából - a hálátlanok! még csak egy koszorú sincs a talapzaton, vízszintesen, amivel hódolatukat kifejeznék! De ilyen az ember, függőlegesen, csak akkor javul meg, ha már a föld alatt fekszik, vízszintesen, de akkor már késő!

Jók voltak még:

„Ra” vagy „raa” (esetleg visszafelé) a kiváló egyiptomi isten, aki született Kr. e. 6000-ben, Egyiptomban és a kereszténység se tudta feltámasztani, csak a keresztretjvény, azelőtt nem is tudtuk, hogy beteg volt.

„Ego” úgyis, mint latin „én”, úgyis mint írónő álneve.

„Ido” nemzetközi nyelv.

Ez a legjobb példa az említett halhatatlanságról.

Ez a nemzetközi nyelv, mint olyan, ugyanis rég nem létezik. Betegen született gyermeke volt ő most is élő, erőteljes, pirospozsgás édesanyjának, az Esperantónak, akiről azonban se a kormány, se a keresztretjvény nem hajlandó tudomást szerezni, utóbbi azért, mert túlsok betűből áll, előbbi azért, mert túlgyorsan megtanulható, s ilyenformán nem lehet bent egy sofort-programban.

Szabadalmi irodám

Lelkem mélyén mindig meg voltam győződve róla, hogy zseniális feltaláló lennék, ha hagynának.

Még hozzá egészen másféle, mint az eddigiek voltak. A régi iskola: Stephenson, Bell, Edison, Marconi, nem az én esetem. Ezek recept szerint dolgoztak - analízis és anesztézia, gyakorlati célok megoldása. Valami más lebeg előttem, ami eddig még nem volt - a feltalálás tárgy- és feladat-körének egy új irányát találtam fel.

Hogy is értessem meg magam?

Az a feltaláló-iskola, aminek, úgy értem, első apostola lettem volna, a találmányokat öncélnak tekinti, nem alkalmazkodik kívánalmakhoz és alantas célszerűségi szempontokhoz. Nevezhetném impresszionista, vagy artisztikus-individuális feltaláló irányzatnak: mindenesetre új elvek érvényesülnek benne.

Mit magyarázzak, a példa sokkal jobban szemléltet.

Az én eszményképem és követendő mesterem például az a rajongó lélek, egyik elődöm (különben - jellemző -, nagy szegénységben halt meg, s a hálátlan és meg nem értő utókor még ma sem méltányolja), aki a *műtyűszemet* találta fel, ami éppen úgy fáj, mint az eredeti.

Soha nem volt annyi pénze, hogy találmányának modelljét elkészítse: lejárta a lábát és hitvány, eredeti tyűszemeket viselt még akkor is, mikor álomra hunyta tyűszemeit.

Na kérem, most már talán megértetek.

Alábbiakban van szerencsém néhány eredeti ötletemet - természetesen a copyright és szabadalmi elsőbbség szigorú fenntartásával - csekélyszámú híveim rendelkezésére bocsátani, egyrészt azzal a céllal, hogy a modelleket elkészítsék, másrészt hogy őket hasonló találmányok kieszelésére buzdítsam.

Tehát kívántatik:

1. *Wekker-szordinó-készülék*, melyet közvetlenül elalvás előtt a már felhúzott ébresztőórára szerelünk. A készülék reggel, mikor az óra csöngetni kezd, részben, vagy - eszményi megoldásban - teljesen elfogja a hangot, mely legszebb álmában szokta oly kellemetlenül zavarni az óra tulajdonosát.
2. *Pislogó villanylámpa olvasás ellen*. Az ágyban való olvasás rossz szokását szüntetné meg: bekapcsolásra a lámpa hunyorogni és pislogni kezd, képtelenség olvasni mellette.
3. *Töltőtollkulacs*. Egy csavarásra a töltőtolltinta helyett törkölypálinka folyik, esetleg - alkoholmentesek részére - tiszta langyos víz. Ugyanakkor egy kis villanylámpa gyullad ki a toll végén, piros jelzőfényel és hőmérővel, átutazók részére.
4. *Láthatatlan hőmérő és iránytű*. A hőmérő higanyoszlopa átlátszatlan fémcsőben szaladgál - a hőmérőzött beteg nem láthatja, mekkora láza van, nem ijed meg és ilyenformán közérzete derültebb lévén, esetleg könnyebben gyógyul (az orvos, külön használhat rendes hőmérőt, a másik hónaljban). Hasonló elv szerint forrasztott fémfedelű iránytű, csavargók és kéjutazók számára, akiknél úgyse fontos, merre vannak az égtájak.
5. *Kazánköfesték*. Megfelelő kémiai anyag, mely a gőzkazánokban használt vízbe keverve, a kazánok falán visszamaradt úgynevezett kazánkövet pirosra, kékre, zöldre, esetleg lilára festi.

6. *Borotválható álszakáll.* Detektívek számára nélkülözhetetlen. Az álszakállt percek alatt le lehet borotválni. A vásznat, amire fel van ragasztva, természetesen jól hozzá kell enyvezni az állhoz, nehogy le lehessen rántani, borotválkozás közben.

7. *Duplatalpú ruhaszekrény.* A szekrénynek fölül, a tetején is vannak lábai. Ha a szekrény felül poros lesz, nem kell porolni többé, egyszerűen megfordítom az egészet, mire a por magától lehullik. (Természetesen üvegtárgyakat nem szabad tartani benne.)

8. *Kalapgomb.* Két gomb a kalap két szélén. A levetett kalapot két szélénél fogva, össze lehet gombolni. Esetleg kulcszár, ugyanazzal a céllal, zsebbehordható kulccsal. Keménykalapokhoz - nehogy az összehajtásnál rongálódják - acél- vagy ezüstlánc, ami a két gombot összekcsolja.

9. *Automatikus készülék.* Egyszerű szerkezet, melyen felül, ha megnyomok egy gombot, oldalt kijön egy másik gomb, amit szintén meg lehet nyomni.

10. *Figyelmeztető lábfürdő.* Kifejezetten lábmosásra való labor, vízzel és szappantartóval. A Wertheim-szekrény közelében helyezendő el, oly módon, hogy a betörő észrevegye. Ha eszébe jut lábfürdőt venni munka után, az edény csöngetni kezd és alarmírozza a házat. Ha nem, nem.

Pletykográf

Az új találmány, amelynek szabadalmát ezúton van szerencsém bejelenteni, diadalmasan befejezte próbapépítését, melyről alábbiakban számolunk be, csak annyit teszünk hozzá a gyöngébbek kedvéért, hogy a modern igényeknek megfelelően felszerelt Pletykográf csakugy mint a Bremen, innen Európából indult, pontosan az Andrassy-út és Szív-utca sarkáról s tegnap érkezett meg New-Yorkba, ahol óriási ünnepléssel fogadták, mintahogy tudósítónk, aki a Pletykográf útját figyelte, szikratávíron jelenti.

Maga az út következőképen zajlott le.

1. Start!

Az Andrassy-út és Szív-utca sarkán Bognár Nusi leendő elsőéves színiiskolai hallgató megszólítja Kovács Péter bankhivatalnokot.

- Kedves Mester, adjon egy autogrammot!

Kovács Péter meghökken. A kislány mosolyogva néz rá. Kovács Péternek eszébe jut, hogy már többször előfordult, hogy összetévesztették Csörtossal.

A kislány csinos, Péterünknek nincs szíve hozzá, hogy megmondja neki az igazat. Pózt vesz fel, enyelegni kezd, a kislány pirulva vallja be, hogy szeretne színészni lenni. Péter beírja az emlékkönyvébe: „A leendő Fedák Sárinak, szeretettel, Csörtos” és azzal az ünnepi érzéssel, hogy két percig világhírű és körülrajongott művész volt, gyorsan ellebeg.

2. A gép emelkedik

Nusi az autogrammot megmutatja barátnőjének, aki tényleges elsőéves, azzal a burkolt célzással, hogy a nagy művész nem minden ok nélkül bízik úgy az ő jövőjében, csak most még korai erről beszélni. A barátnő egy óvatlan pillanatban ellopja az autogrammot, irigységből.

3. Egyenesen az Óceán felé

Nusi nem találja az írást, kétségbeesetten szalad a színház elé, hogy megvárja Csörtost és másikat kérjen. A művész nem jött be, Nusi levelet hagy hátra, amelyben emlékezteti a művészt találkozásukra és úgy írja magát alá „a leendő Fedák”.

4. Ködfelhők

Csörtos természetesen egy szót se ért az egészből, forgatja a levelet.

„Mit akar tőlem Fedák? - gondolkodik hangosan - miféle megbeszéléstről van szó?”

- Ja, biztosan arról az amerikai darabról van szó - mondja egyik színész, aki az utolsó szót hallotta - amivel állítólag jövőre indítani akarják a Fedák-színházat.

Csörtos vállat von. Majd kiderül. Egy ujságíró, aki hallgatja a beszélgetést, néhány szót ír fel a noteszébe.

5. Hóvihar a partok fölött

Este Fedák felhívja Csörtost.

- Mi az, kérlek, hogy te színházat csinálsz Amerikában az én nevemmel?

- Micsoda?
 - Most olvasom az egyik estilapban.
 - Meg vannak ezek örülve? Honnan veszik?
 - Ezt tőled szerettem volna megtudni.
 - Én meg tőled. Mi az a levél, amit küldtél nekem?
 - Én? Nem tudok semmiről.
 - Pardon.
- Csontos kissé meg van sértődve.

6. Az iránytű elromlik

Két nap múlva egy bécsi ujságíró megjelenik Jób Dániel igazgató irodájában, akitől, tudván, hogy Molnár perben állt a színházzal, információt kér lapja számára, mi a véleménye arról a feltűnést keltő híresztelésről, mely szerint Gémier felszólította volna Heltai Jenőt, lépjen közben Bárdosnál, hogy a Molnár-Miller által építendő philadelphiai színház tervétől lépjenek vissza, miután Reinhardt erre opciót kapott Rockefeller Bébitől.

Jób Dániel nem nyilatkozik. Gyanús.

Egy párisi ujságban rövid hír jelenik meg, hogy Rockefeller Bébi Európába utazott, Reinhardt elhagyta New-Yorkot, Miller tárgyalásokat folytat az Ufa-céggel.

7. Leszállás némi sérüléssel

NEW-YORK HERALD

Óriási botrány a Reinhardt-Francis-Molnár válóperben!

Bébi kijelenti, hogy Miller nem őt akarta agyonlőni, hanem Mrs. Fedákot!

A COLOSSEUMOT FELÉPÍTIK!

Mr. Molnár nem veszi feleségül Rabindranath Tagorét.

Kalap nélkül

Ugyan mihez szólna hozzá a társadalmi félszűzesség ostromozója, ha nem a kalapkérdéshez. Mindenesetre igyekszem tárgyilagos maradni e korszerű harc két frontja között: a hűvös elfogulatlanság egyrészt jól jön a meleg ellen, másrészt biztosítja számomra mindkét fél rokonszenvét. Tehát kalapot emelek azok előtt, akik ezt a ruhadarabot az emberiség rákfenéjének minősítik, de a nemes kalapos-céh hitvallására is esküszöm hajadonfőt az isten szabad ege alatt. Bölcs ember vagyok én, nem vagyok bolond, hogy véleményem legyen. Mint Arany János mondja:

A kalapom cilinder
Nem holmi csekélység,
Ha felteszem, magasság,
Ha leveszem, mélység.

Ugyanis, nem kell a dolgot elhamarkodni. Nem megy az ilyesmi máról holnapra és nyilvánvaló, hogy a kalapviselés bűnös szenvedélyéről leszokni épp olyan nehéz lesz, mint amilyen nehéz volt hozzászokni. Le kell építeni előbb mindazt az erkölcsi és esztétikai értéket, amit évszázadok raktak a fejünk tetejére, mint valami modern piramist, amit most homoktorlaszba akar fojtani a korszellem számumvihara.

Mi lesz a nótákkal, ha a késő utókor fia a pántlikás kalapról szóló elégiát nem fogja tudni méltányolni többé? Hogy fogja megérteni azt a mélységes összefüggést, amit a kor vátesze a kalap pántlikájának a szél által történő huzamos fujdogálása és az ő kedvesének váratlan hűtlensége között megfigyelt?

Mi lesz az árvalányhajjal, kérdem a megfelelő minisztériumot? És mi lesz a bokkrétával? És mi lesz a balszememmel, kérdem Grósz Emil kiváló barátomat, a szemészeti klinika nagyhírű tanárát, ha nem vághatnám rá kalapomat, a szabadságos kiskönyv várása alkalmából, kérdem a Hadügyminiszter úr öexcellenciáját?

Hogy a legnagyobb bajról ne is beszéljek. Még említeni is egész óvatosan merem, ilyen válságos időkben. Hogy is írjam körül ezt a kényes pontot? A néplélek, mint térképészeti hivatal szeretett hazánk helyét, bokkrétai minőségben a megfelelő szélességi és hosszúsági fokok között isten kalapjának legexponáltabb részén állapította meg. Tette ezt abban a jogosnak látszó feltevésben, hogy a Föld szóbanforgónak felséges ruházatát kalap gyanánt egészíti ki. Ez a feltevés jogos volt, mert az isten az embert, elsősorban a magyar embert saját képére teremtette, már pedig az ember kalapot hord. Mi lesz, ha ez a feltevés megdől?

És mi lesz a bizonyos vidéki szatóccsal, a közismert anekdotából, aki szűzanya meztelenül ül az elhagyott boltban, kalappal a fején, hogy aszongya, hátha, mégis bejön valaki?

Még se végig fej lett volna az a kalap, ami alatt az a kalaptalan ötlet megszületett?

Az egész kérdést tárgytalannak érzem.

Nevetséges. Ha a világ, elvetvén hagyományait, fejetetejére áll, ehez a művelethez úgy sincs kalapra szüksége. Ha pedig nincs kalapra szüksége, mért áll a fejetetejére?

Gáz

- Nem, még olvasni is rossz, - mondta az Idegen, lecsapva az ujságot.

Odapillantva, azonnal észrevettem, hogy ő is azon a cikken háborodott fel, amin magam az imént. Mint aféle idealistát, azonnal lelkes rokonszenv ragadott magával.

- Úgy-e? - szóltam át neki - úgy-e felháborító? Ez a cinizmus, amivel beszélnek róla.

- Úgy van, kérem. Arra nem gondolnak, hogy tönkreteszik az embert.

- Az embert, az Embert, nagyon jól mondja ön, - melegedtem bele azonnal a társalgásba - látom, a történelem fejlődését ön is klasszikusan nézi, mint Madách és Wells, akik fajtánk kalandját és pokoljárását e Földön egy megszemélyesített eszményi emberpéldány életleírásával példázzák. Igen, ez borzasztó ezzel a gázháborúval, amit terveznek - és milyen kegyetlen, fölényes közönnyel beszél erről az a katonai, vagy nem tudom micsoda „szakember”, aki a cikket írta! Mintha csak kémiaíróról és fizikárról volna szó és nem arról, hogy egész városok lakosságát lehet majd félóra alatt kipusztítani ezekkel a gázokkal.

Az Idegen az asztalra csapott.

- Hogy jönnek hozzá? Nevetséges! És arra nem gondolnak, hogy mi lesz aztán?

- Nagyon helyes. A romokból csak akkor sarjadhat új élet, ha annak a csíráját is nem pusztította el a rombolóerő - a zivatar tisztíthat, de a tűz csak pusztít.

- A csíra, úgy van, a csíra, - kiáltott lelkesen - hiszen kiölik még a csírákat is, irmagostul, ha szabad magam így kifejezni.

- Csak tessék.

- És akkor, ha szabad kérdenem, miből fogunk megélni?

- Megélni! Hiszen ha erről lehetne még szó... a kérdés az, fogunk-e élni egyáltalán? - lesz-e ember, aki túlél egy ilyen egyetemes gyilkosságot - „lesz-e, aki elmondja a szörnyűséget”, ahogy Petőfi írta utolsó versében.

Legyintett.

- Á, az embereket nem félted... majd csak elbújnak valahogy, gázálcot használnak, nem lesz semmi bajuk, ahogy én a népet ismerem...

Nagyot néztem.

- Az embereket nem félti? Hát kiket félt?

- Hogy kiket? Hát a poloskákat uram - a poloskákat! Hiszen egy ilyen cyánfelhő félóra alatt egy egész város poloskáit kiirtja, egyszermindenkorra - a poloskának, szegénynek, nincs gázálc, amivel védekeznek.

Meghökkenve tapogatóztam hátrafelé, a telefonkagyló irányában. Aztán gyanú villant át rajtam.

- Kihez van szerencsém tulajdonképpen?

- Nem ismer? Csodálom. Tarkövi, poloskairtó vagyok. Hiszen azt magyarázom éppen, hogy jön hozzá akármilyen állam hadvezetősége, hogy tönkretegye egy békés polgár üzletét? Tisztességtelen verseny, kérem, - nem más ez, tisztességtelen verseny - és még csak nem is biztos, lehet-e majd porölni a hadvezetőséget ezen a címen.

Csacsenek iskolája

Gyengébbek kedvéért:

Csacsenolás, hangutánzó szó, egy bizonyos indulattal ejtett „c” betű ismétlése, elragadtatott fejcsóválás kíséretében, olycélből, hogy valakinek (rendszerint feljebbvalónak vagy olyan embernek, akinek érdekünkben áll hízelegni) szavai, vagy cselekedetei fölött érzett bámulatunkat kifejezzük.

Ez persze csak fogalmi meghatározás. Mert a csacsenolás nem egyszerű mesterség - *művészet* is, lélekjelenlét kell hozzá, alkalmazott ügyesség, alapos ismerete a csacsenolás tárgyát képező személy külső és belső életének, rejtett hiúságának. A közpályán élő emberek sokféle lében pácolódnak, sokféle tapasztalatuk van és a durva, faragatlan bók könnyen hátrafelé süll el velük szemben. Másrészt tudni kell, hogy minél okosabb és ravaszabb valaki másokkal szemben, annál naivabban dől be a legbödületesebb túlzásnak, ha ránézve hízelgő - és ami a legfőbb, hogy valóban létező erényeinkre nem szoktunk sokat tartani, de a nemlétezőkre annál kényesebbek vagyunk.

Ismerni kell a gyöngé pontot, az Achilles-sarkot. Nem azt a tulajdonságot, amiben legerősebb, hanem azt, amiben *szeretne* legerősebb lenni örabbisága (tudni kell, hogy a csacsenerség eredete egy rabbi-vicc, amiben a Csernovitzig látó csodarabbit bámulja a bócher - Csernovitz ugyan nem ég, mint ahogy mondta, de a Blick!).

Tehát:

Hazug embernek fenntartás nélkül hinni kell - a naív szókimondónak dícsérd a ravaszágát.

Orvostanárral ha beszél, csodálkozz rajta, milyen nagyszerűen ért zenéhez és irodalomhoz - tiszta szerencséje Móricznak és Dohnányinak, hogy nem erre a pályára lépett, jól néznének ki.

Színésznek úgy csacsenolsz legjobban, ha őt dícséred.

Színésznőnek, ha egy másik színésznőt szidalmazol.

Kocakártyásnak a szerencsáját bámuld, a nagyszerű ösztönét, hogy eltalálja a lapot.

Valódi kártyás azt szereti, ha órákig csóválod a fejed, keseregsz vele, hogy neki milyen pechje van.

Politikusnak sose emlegesd, hogy milyen párthoz tartozik - neki egészen külön koncepciója van, amivel tulajdonképpen kormányt lehetne alakítani, s végre

Szerkesztőnek soha ne arról beszélj, hogy neked milyen nagyszerű témád van - várd meg, míg őneki jut eszébe valami marhaság, amit szerinte meg kellene írni - akkor ájulj el a bámulattól, hogy milyen remek ötlet, neked sose jutott volna eszedbe, életed legjobb cikke lesz, amit erről írsz.

(Pro domo.) Kedves Szerkesztő úr, itt küldöm a cikket, remélem meg van elégedve, jól írtam meg - köszönöm a témát, úgyé mondtam, hogy remek téma...

C, c, c, c...!

Balkáni közmondások

Horvát Henrik barátom meséli, a ragyogó műfordító, a legszebb magyar versek kongeniális átültetője.

Még a háborúban történt.

Mint egy előkelő német irodalmi lap magyar munkatársa, aki fordításokat és irodalmi híreket szokott küldeni a lapnak, egy nap tünődve ült a kávéházban: másnapra várt valamit a szerkesztő, véletlenül nem volt semmi anyaga.

Eszébejutott, hogy a szerkesztő legutóbbi levelében figyelmeztette: a *néprajzi* dolgok erősen érdeklik mostanában a közönséget - ha talál ilyesmit, népdalt, jellemző mondásokat, a világ bármely tájáról, szívesen közölné az ő pompás fordításában.

Henrikem művelt, képzett tanár, otthon érzi magát a világirodalomban. Most véletlenül nem volt ideje anyagot gyűjteni, sűrgetett a lapzárta.

Hirtelen elszánta magát.

Felírta a lap élére:

„*Balkáni közmondások*”

Aztán kicsit tünődött, rágta a tollat, kitűnő stílusérzékén latolgatta, ízlelgette, vajjon milyenek lehetnek az egyszerű, pártoskodó balkánnépek közmondásai:

S máris sebesen írni kezdett.

„*Rühestől ne kérj kucsmát*”.

„*Aki megveszi a házat, megveszi a poloskát*”.

„*Gazdag ember se izzad rózsaszőlőt*”.

„*Kikapós asszonynak tőrös a kutyája*”.

„*Király szolgája szolgál királya*”.

És így tovább, kieszelt még vagy húsz „mélyértelmű” mondást, lefordította németre és beküldte.

A közmondások megjelentek, a szerkesztő megjegyzésével, mely szerint ezeken a tősgyökeres, telivér balkán közmondásokon a laikus is észreveheti az utánozhatatlan, őseredeti, talajbólszökkent, jellegzetes népies zamatot.

Több német lap átvette a közmondásokat. Egy kiváló etimológus és folklorista rövid tanulmányt írt a szaklapban, méltatva az érdekes leletet, dicsérvén a „gyűjtő” szorgalmát, aki nyilván bejárta az egész Balkánt, hogy a helyszínen keresse az egyszerű néplélek gondolkodásmódjának e becses adatait.

Végre magyar fordításban is megjelentek a közmondások.

Henrikem történetesen akkor érkezett a kávéházi asztalhoz, mikor egy neves folkloristánk éppen lelkesen magyarázta a társaságnak, mennyi erő és lendület van ezekben a közmondásokban.

- Ugyan kérlek, - mondta unottan - marhaságek ezek. Akárki kitalálhat ilyent.

- Mit értesz te ehez, - förmedt rá a tudós - honnan éreznéd meg a „modern” fejeddel *azt az évszázadok folyamán* leszűrt bölcsességet és mélységet, ami ezekben a közmondásokban, a nép naív, keresetlen szavain át megnyilatkozik!

Apám

Apám reggel félnyolckor indult el, harminc éven át, hivatalába, pontban egy órakor jött meg ebédre, háromkor megint elment és nyolcra vacsorázni hazatért. Bennünket hét órakor keltett, hideg vízben kellett fürdenünk, együtt reggeliztünk a nagy ebédlőasztalon, megnézte a tanrendet s hogy könyveink rendben vannak-e. Ebédnél kerültünk össze, meg kellett mondani, ki miből felelt az iskolában, hogy hol tartunk és mire lesz szükség holnap. Egy hétre előre ki volt függesztve ebéd és vacsora étrendje s esti olvasmányaink listája; mindennap más nyelven gyakoroltuk a beszélgetést, volt német, francia és angol nap. Vacsora után ő maga olvasott fel eredetiben, a klasszikusokból, élénk taglejtésekkel erősen hangsúlyozva: közben fordítottunk és magyaráztuk a szöveget, a Roland-legendát, Wilhelm Meistert és a wakefieldi lelkészt. Tornáztunk is, a Müller-szisztéma szerint. Így teltek tanuló-éveim, napról-napra, anyám halála óta, vagyis hatéves koromtól, a nyarat Szentendrén töltöttük. Apám csak vasárnap jött le vicinálison, sétáltunk a Dunaparton, tutajon keltünk át a szigetre, úszni és evezni, kirándultunk Izbégre, Leányfaluba, vagy a staravodai jeges forráshoz. Ha most hirtelen megkérdeznének, emlékszem-e valami határozott tárgyú beszélgetésre apámmal, ebből az időből, hamarjában nem tudnék mondani semmit.

Azazhog - egyetlenegyet.

Tizennégyéves voltam. Valami délutáni órától (hegedülecke lehetett) ballagtam hazafelé, a Kerepesi úton. És ekkor, váratlanul, találkoztam apámmal.

Életemben először.

Először történt, hogy véletlenül kerültünk össze, véletlen időben és határozatlan, idegen helyen, uccán, a járókelő, siető, rendetlenül egymásbakavarodó, egymást lökdöső, kikerülő sokadalomban, amelyet esetlegesség és véletlen hajt össze-vissza, közömbösen és idegenül.

Szembejött velem.

Én ismertem meg, ő talán észre se vett volna. Megálltunk, láthatóan nagyon csodálkozott. És mintha kissé zavarba is jött volna, gondolkodnia kellett, mit mondjon.

- Honnan jössz?

- Hegedúórától. Felmegyek Károly bácsiékhoz.

- Úgy.

Tünődött egy percig.

- Hát... hogy megy az iskola? - kérdezte.

Ez furcsán hatott, először vettem észre, hogy fölöslegesen, konvencionálisan beszél, hiszen jól ismerte előmenetelem.

- Köszönöm, - mondtam ostobán. És abban a percben az a kényelmetlen érzésem volt - ahogy jöttek-mentek az emberek körülöttünk - hogy apám alacsonyabb, mint amilyennek gondoltam. Egy percig álltunk még, apám hirtelen, furcsán, félszegen elmosolyodott.

- Megnőttél, - mondta, fejét csóválta és megveregette az arcom. - Jót tett a nyaralás. Na szervusz.

Három órával előbb látott az ebédnél.